

Крістіан Ге-Полікен

Вага снігу

Андре Б. Тома присвячується

сьогодні
погода металом зробила сніг
і тиша тихо радіє
щоб краще розтанути
білі складки втискаються міцно у ґрунт
гори чіпляють
за кору дерев і за їхні
лапаті руки
зелень зника
сіріє блакить
і лиш абрис рудий
постає
іноді
чорною рисою птах проліта
в мінливім оцім безмежжі

Слово до українського читача

Світ, наш світ — зовсім невеличкий. Так, маленький і величезний водночас, але, безсумнівно, вразливий. Іноді ми відчуваємо, що кожен із нас тримає його в долонях. І одного поштовху достатньо, щоб розчавити його.

Тож, можливо, варто пам'ятати, що в літературі немає нічого монологічного. Навпаки, вона переливається за паперові межі, притягує погляди і сміється із себе протягом століть. Текст ніколи не є самодостатньою дією, це спосіб заселити його, цей світ, тримати його в руці, не завдаючи йому шкоди.

1. Лабіринт

Поглянь. Це місце більше за будь-яке людське життя. Той, хто намагається втекти, приречений повертатися по власних слідах. Той, хто думає, що йде тільки по прямій, прокладає великі концентричні кола. Тут усе вислизає з чіпких рук і втікає від чіпкого погляду. Тут забуття про зовнішній світ сильніше за будь-яку пам'ять. Поглянь знову. Цей лабіринт безкрайній. Він простягається, скільки сягає погляд. Поглянь краще. Жоден монстр, жоден голодний звір нікого не переслідує на його стежках. Та ми у пастці. Тож чекаємо, поки дні чи ночі здолають нас. Або ж майструємо крила і втікаємо по небу.

Тридцять вісім

Повсюди володарює сніг. Він панує у краєвиді, він перемагає гори. Схиляються дерева, клоняться донизу, згинають хребти. Лише великі ялини відмовляються коритися. Вони тримаються, прямі й чорні. Вони позначають, де закінчується село, починається ліс. Біля мого вікна пташки прилітають і відлітають, сваряться й дзьобають одна одну. Часом якась із них кидає тривожний погляд на мирний дім.

Зовні, на віконній рамі, прикріплена горизонтально очищена від кори тоненька гілочка, що слугує за барометра. Якщо її кінчик показує догори, стоятиме ясна суха погода; якщо ж він схиляється донизу, падатиме сніг. Наразі погода непевна, гілочка зупинилася якраз на середині свого руху.

Мабуть, уже пізно. Небо безпросвітно сіре, без будь-якого відтінку. Сонце може бути де завгодно. Кілька сніжинок кружляють в повітрі, намагаються зависати якнайдовше. За сотню кроків від будинку, де трохи світліше, Матіас встромляє у сніг довгу палицю. Схоже на корабельну щоглу. Тільки без вітрила й прапора.

Краплі води виблискують на карнизі й стікають на кінчики бурульок. Коли виглядає сонце, ті блищать, як відточені леза. Інколи якась із них відривається, падає і встромляється у сніг. Удар кинджалом у неосязність. Та сніг непереможний. Скоро він

дістанеться нижнього краю мого вікна. А потім і верхнього. І я вже нічого не бачитиму. Це зима. Дні короткі й крижані. Сніг показує зуби. Великі простори згортаються.

Тридцять дев'ять

Моя віконна рама мокра. На деревині проступають різнобарвні вологі кола. Коли стає дуже холодно, вони вкриваються памороззю з кристаликів льоду. Я сказав би, що вона схожа на лишайники.

Кілька полін потріскують у плиті. Зі свого ліжка я бачу, як вуглинки іскряться на протягу. Плита стара і масивна. Дверцята риплять, тільки-но починають рухатися. І оце гаряче чорне одоробло — осередок нашого життя.

Я на веранді сам. Усе довкола завмерло. Усе на своєму місці. Табурет при вході, крісло-гойдалка, кухонне начиння — усе. А от на столі — дивний золотавий циліндр. Зранку його там не було. Маттіас точно ходив на той бік. Але я нічого не помітив.

Біль не дає мені спочинку. Він мене тримає, стискає мене, заволодіває мною. Щоб його витримати, я стуляю повіки й уявляю себе за кермом свого автомобіля. Коли зосереджуюся, то чую навіть гурчання двигуна. Бачу, як краєвиди змінюються і зникають за поворотом дороги. Та щойно розплющую очі, так навалюється дійсність. Я прикутий до ліжка, ноги знерухомлені шинами. Моє авто — лише купа понівеченого залізччя десь під снігом. І я більше не господар власної долі.

Тишу порушує шлунок. Я зголоднів. Я почуваюся кволим і скутим. На нічному столику залишилося кілька крихт чорного хліба й кавова гуща. Маттіасу не можна запізнюватися.

Сорок один

Відчиняються вхідні двері, й холодне повітря уривається до кімнати. Маттіас заходить і кидає оберемок дров біля плити. Поліна ступаються одне об одне, й шматки кори падають на підлогу.

Маттіас знімає пальто, стає на коліна й орудує кочергою у вогні. Сліди від його чобіт позаду тануть і розтікаються нерівностями

підлоги.

Не надто холодно, — каже він, простягаючи руки до тепла, — але висока вологість. Пробирає до кісток.

Коли полум'я починає стугоніти і лизати металеві стінки, Маттіас зачинає дверцята плити, ставить підігріти каструлю з супом і повертається до мене. Його волохаті брови, біле волосся і глибокі зморшки на лобі роблять його схожим на божевільного вченого.

У мене дещо є для тебе.

Я роблю порух бровами. Маттіас бере зі столу золотавий циліндр і подає мені. Широка усмішка пом'якшує його обличчя. Циліндр важкий і розсовується в довжину. На його кінцях скельця. Я кручу його й так, і сяк. Зорова труба. Як та, якою користувалися колись моряки, видивляючись тоненьку берегову лінію чи ворожий човен.

Поглянь-но надвір.

Я випростуюся на ліжку, розсуваю трубу й приставляю до ока. Усе присувається до мене майже впритул, і кожную рисочку чітко видно. Неначе я був по той бік вікна. Чорні риси птахів, сліди на снігу, злидений спокій села, край лісу. Дивлюся ще. Я ж знаю той декор напам'ять. Дивлюся на нього уже давно. Я майже не пригадую літа через гарячку і ліки, але бачив, як поволі змінюється краєвид, сіре осіннє небо, червонясте полум'я дерев. Бачив, як мороз з'їдав папороть, як високі трави ламалися навпіл від найменшого вітерця, як перші сніжинки опускалися на змерзлу землю. Бачив сліди звірів, які оглядали околиці після першого снігу. Відтоді небо лише безупинно поглинає довкілля. Очікування панує над довкіллям. І все відклалося до весни.

Це декор безвиході. Гори прорізають небокрай, ліс оточує нас звідусіль, а сніг виїдає очі.

Дивися краще, кидає Маттіас.

Я придивляюся до довгої палиці, яку Маттіас щойно встромив на прогаліні. Я зауважую, що він старанно наніс на неї поділki.

Снігова лінійка, — урочисто оголошує він.

У зорову трубу я бачу, що сніг сягає позначки сорок один сантиметр. Якусь мить я розглядаю білість краєвиду, а потім валюся на ліжку й заплющити очі.

Прекрасно, — кажу сам до себе. — Віднині ми зможемо вимірювати свою безпомічність.

Сорок два

Маттіас готує чорний хліб. Такий собі буханець з гречаної муки й малясу. Він запевняє, що то добре і поживно. І що це — найкраще, що можна вигадати, коли слід розподілити наші запаси в очікуванні наступної доставки.

Неначе старий шаман, він змішує, місить тісто, надає йому форму, навдивовижу ощадливими рухами. Закінчивши, він обтрушує одягу у хмарі муки і смажить свої хлібні коржі просто зверху на плиті.

Розпогодилося. Я дивлюся на сільські хати поміж деревами під пагорбом. Більшість із них без ознак життя, лише кілька коминів щедро димлять. Сірі стовпи піднімаються рівненько вгору, наче відмовляючись розчинятися в безкінечності. Їх дванадцять. Тринадцять разом із нашим. Завдяки зоровій трубі здається, що село зовсім поруч, але це омана. До нього йти майже годину. А я все ще не можу підвестися з ліжка.

Гадаю, зимове сонцестояння вже минуло. Сонце поки ще швидко біжить по небу, та кожен новонароджений день трішки довший, навіть якщо цього ще й не помітно. Мабуть, Новий Рік теж минув. Погано пам'ятаю. Насправді це вже неважливо. Я вже давно втратив відчуття часу. І відчуття слова. Ніхто не вистоїть проти мовчання, нанизаного на зламані ноги, взимку, у знеструмленому селі.

У нас ще достатні запаси дров, але вони швидко зменшуються. Ми живемо на веранді, по якій гуляють протяги, й Маттіас встає кілька разів за ніч, щоб підкинути дров. Коли здіймається вітер, ми відчуваємо, як холод стискає нас своїми долонями.

Нам принесуть дрова й провізію за кілька днів. А поки я повторюю собі, що вижив у жахливій автомобільній аварії, і знаю, що не можу нічого робити самотійно.

Сорок два

Новий місяць гойдає чорне небо. На снігу утворилася товста блискуча скоринка. А завдяки нічним відблискам здається, що то спокійне мерехтливе море. Маттіас підходить до мене з мискою супу й коржем чорного хліба. Ми завжди їмо суп і чорний хліб. Залишки попереднього супу стають основою для наступного. Коли добираємося

до дна казанка, Маттіас додає у нього воду і все, що трапиться під руку. Коли у нас є м'ясо, він швиденько варить кістки й жир, щоб був бульйон. Овочі, сухий хліб — усе йде на суп. І щодня, щоразу ми їмо цей нескінченний суп.

Поки Маттіас сідає за стіл і складає руки в молитві, я заковтую все, що можу. Нерідко я закінчую їсти ще до того, як він починає.

Спочатку Маттіас мав змушувати мене їсти, щоб я відновив сили і мав кращий вигляд. Він допомагав мені сісти й терпляче годував з маленької ложки, як малу дитину. Сьогодні я вже сідаю сам, обкладений подушками. Біль і втома не полишають мене, але мій апетит повернувся. Якщо йому вдається добути пару літрів молока, Маттіас робить сир за допомогою преса, якого знайшов на молочарні, що в корівнику. Іноді він ділиться ним із селянами, та найчастіше він виходить таким смачним, що ми уминаємо його за пару днів, разом із тканиною, у якій його віджимали.

Гоєння ран забирає у мене багато сил. Як і визначення часу, що минає. Може, краще робити, як Маттіас, просто говорити: до снігу або відколи випав сніг. Та це було б занадто просто.

Електрики немає вже кілька місяців. Спочатку казали, що десь у селі порвалися дроти. Нічого страшного. Люди до цього майже звикли. За кілька годин струм відновиться. А потім, якогось ранку, так і не з'явився. Стояло літо. Люди навіть віднайшли у цьому позитив. А коли настала осінь, довелося думати, як пристосовуватися. Неначе це застало їх зненацька. А зараз зима, і ніхто нічого з цим не вдіє. У хатах усі збираються біля плити на дровах і кількох закіптюжених каструль.

Маттіас закінчує свою миску супу і відсовує її на середину стола.

Якусь мить нічого не відбувається. Мені особливо подобаються оці хвилини бездіяльності, які настають після їди.

Та вони завжди тривають недовго.

Маттіас підводиться, збирає тарілки й мие їх у баку для посуду. Потім загортає у пластиковий пакет хлібні коржі, складає одяг, який сушився на мотузці над плитою, відкручує гніт у гасовій лампі, бере набір для першої допомоги і підсуває стільця.

Сорок два

Маттіас прочищає горло, наче збирається мені читати. Але, не

кажучи нічого, хрускає шиєю, повертаючи її то в один, то в інший бік, і відкидає ковдру, якою накриті мої ноги.

Я відвертаюся. Може, Маттіас і думає, що я дивлюся надвір, але мені добре видно його відображення у чорному склі. Одну за одною він знімає пов'язки з правої шини. Він просовує руку під п'яту й підіймає ногу.

Пульс пришвидшується. Біль зривається й хапає мене, як рухливий і сильний звір.

Маттіас терпляче розмотує бинти. Рухи в нього повільні й розмірені. Коли він добирається до останнього шару, я відчуваю тканину, що прилипла до шкіри через вологість, кров і запалення. Він ріже ножицями залишки пов'язки і знімає її одним шматком, з розрахованою обережністю. Я глибоко вдихаю і зосереджуюся на повітрі, яке розпирає мою грудну клітку. Маттіас підводить голову. Гадаю, він оцінює почервоніння, набряк, кісткову мозоль, форму гомілки і коліна.

Скоро настане час знімати шви, — зауважує він, дезинфікуючи мою рану.

Пече нестерпно. У мене враження, що шкіра на моїх кістках плавиться.

Не крутись! — гримає він, — дай доробити.

Я намагаюся відвести погляд якнайдалі від власної ноги, у глибину кімнати, де є двоє дверей. Вхідні двері й інші, що ведуть на інший бік. Я дивлюся на масивну плиту, на речі на поличці, на стелю з обтесаними сокирою балками. З неї, неначе скелети динозаврів у музеї, звисають дві лампочки.

Маттіас дістає з комплекта першої допомоги тубика й намагається розібрати, що написано на етикетці. Зітхнувши, виймає з кишені сорочки свої окуляри й примощує їх на кінчика носа.

Так справа йде краще.

Перш, ніж накласти нову пов'язку, він накладає товстий шар мазі на рану. Вона холодна. Мені на кілька хвилин стає легше. Допоки він не стягує ремені на моїх шинах, аби знерухомити ногу, й у скронях сильно застугоніло. Я з усіх сил вчіпляюся руками в ковдру, проклинаючи власну долю. Маттіас говорить до мене. Його губи ворухнуться, та я нічого не чую. Гадаю, він хоче сказати, що вже

закінчив. За кілька секунд біль трохи відступає, й його голос ледве долітає до мене, неначе ми були далеко один від одного.

Терпи, — каже він, — терпи, потрібно зайнятися й іншою ногою.

Сорок п'ять

Гадаю, протягом ночі випало трохи снігу, але сьогодні вранці небо синє й низьке. Виблискують бурульки, що звисають із карнизу.

На плиті стоїть казан, повний снігу. Цієї осені Маттіас носив воду зі струмка, який біжить у бік села. Вона була чистою і прозорою. З присмаком гладеньких камінців і коріння. Маттіасу іноді доводилося розбивати лід, щоб наповнити відро. Спочатку досить було просто натиснути на льодяну кірку, та невдовзі вже знадобився дубець, а потім і сокира. А далі він полишив це й почав топити сніг. Смак не той, але не мені скаржитися. Тут усім опікується Маттіас. Він топить плиту, він готує, він випорожнює горщик, в який я справляю всі свої потреби. Він вирішує, він добуває, він відповідає. Тут саме він володар часу й простору.

Я ж німічний імпотент. У мене немає сил, і ще менше здатності рухатися. Я не наважуюся навіть говорити, відповідати. Спілкуватися. Та й не хочу. Волю розмірковувати про свою невдачу на самоті. Спочатку Маттіас не розумів, чому я все мовчу. А з часом, гадаю, просто звик.

Відтоді, як сталася аварія, мені важко відстежувати перебіг подій. Через біль, лихоманку й утому мені здається, що звична тривалість днів порушилася нетерпеливістю снігу. Як на мене, все сталося надзвичайно швидко. Аварія, ангели-рятувальники, операція, — і ось я тут, із Маттіасом. Я добре знаю, що він ніколи не хотів бути зі мною. Що моя присутність його обтяжує, заважає йому. Що його плани порушилися. Звідтоді, як не стало світла, усе йде не так, як йому хотілося б.

Коли мене знайшли під перевернутим авто, рятувальники добре бачили, що я безнадійний. Сподіватися було ні на що. Після зіткнення ноги були суцільним місивом. Я втратив багато крові. Випадково один із них, посвітивши мені в обличчя, упізнав мене. І переконав інших віднести мене до села.

Ішов дощ. Потoki води лилися на ліс. Пригадую, як ті, що несли мене, насилу просувалися через багнюку. У селі не було лікаря. Лише ветеринар і аптекар. Після знеструмлення села саме вони лікували

поранених і хворих. Вони ж бралися і за важкі випадки, коли вже ні на що було сподіватися.

Мене поклали в темній кімнатці. Обмотали ноги товстим шаром бинтів і кайданками прикували зап'ястки до ліжка. Трохи світла просочувалося між віконницями. Щораз, коли я підводив голову, щоб подивитися, де я, біль миттєво пронизував усе тіло.

До мене регулярно навідувалися. Щоб нагодувати. Щоб дати ліки. Щоб ставити питання. Як мене звати? Куди і звідки я їхав? Що трапилося? Мені було боляче, дуже боляче, і , що схилилися наді мною, виглядали як тіні за безкінечною водяною завісою. Вони наполягали, щоб я знов і знов відповідав на ті самі питання. Я міг стільки завгодно кричати і відмовлятися, вони казали, що не розуміють нічого з того, що я кажу. Вони явно питали себе, чи варто вкоротити мої страждання, а чи лікувати мене.

Коли мене врешті-решт залишали на самоті, я нашорошував вуха, щоб збагнути, що відбувається у сусідній кімнаті. Люди заходили й виходили. Іноді вони підвищували голос, і мені вдавалося розібрати, що там говорять. Іноді вони переходили на шепіт, і годі було щось розібрати. Удар був сильним. Я був розгубленим. Я спав в автомобілі. Я шукав свого батька. Мої спогади плуталися. Я знов і знов бачив ту сцену. Дні й ночі в дорозі. Аварія на лінії електропередач, пограбовані заправні станції, міліція обабіч доріг, паніка в містах. І раптом, за кілька кілометрів від села, у змороженому світлі фар — дві підняті до неба руки. Вищання шин по асфальту. Щось летить. Глухий удар. Кров. Тріщина у вітровому склі. Авто перевертається кілька разів. Моє тіло викидає з салону. І вага перевернутого автомобіля на моїх ногах.

Я покинув це село понад десять років тому. Більше десяти років я не давав про себе знати, ну, майже не давав. Я поховав минуле і вважав, що ноги моєї тут більше не буде. Та рятівник не мав жодного сумніву щодо мене й наполягав, аби мене лікували. Його голос ясно чувся за стіною.

Годі. Ми не можемо просто залишити його помирати. Ви не впізнаєте його? Це син механіка. Його давненько тут не було. У нього шок, дайте йому шанс. Його батько нещодавно помер, та в нього є й інші родичі у селі. Його дядьки і тітки живуть з того краю, де дорога до шахти. Піду приведу їх.

Прийшли мої дядьки й тітки. Спочатку я думав, що бачу привидів, а потім почув їхні голоси, й сльози навернулися мені на очі.

Так, підтвердили дядьки, вражені моїм жалюгідним станом, це справді він. А тітки тим часом брали мене за руки й намагалися зрозуміти, що зі мною стало. Я був настільки радий їх бачити, що не міг нічого до пуття сказати.

Кайданки, зніміть із нього кайданки, — вимагали вони. — Негайно.

Їм пояснили, що я був надто збудженим, відколи дізнався про смерть батька, і не слід допускати, щоб я ще погіршив мій стан після травм. Дядьки й тітки вийшли до сусідньої кімнати. Вони говорили про мій стан, але мені погано було чути, що вони казали. Схоже, все серйозно.

Трохи згодом ветеринар і аптекар зайшли до кімнати. Вони влаштувалися біля ліжка. Ветеринар увімкнула свого ліхтаря на лобі й взялася різати пов'язки, якими були обмотані мої ноги. Я спостерігав за нею краєм ока, бо її обличчя когось мені нагадувало. Її обличчя витягнулося, коли вона оцінила серйозність ран. Вона обернулася до аптекаря. Той кивнув головою. Одягаючи маску й рукавички, вона кинула на мене погляд, і я зрозумів, що вона мене теж упізнала. Щойно аптекар затулював мені рота й носа тампоном, вона звеліла мені рахувати до десяти. Її голос. Так, її голос дещо мені нагадав. Так, її голос, я згадав його, але не міг згадати її імені. Промінь від її ліхтаря снував по кімнаті. А тоді настала чорнота.

Коли я прийшов до тями, то не розумів, де знаходжуся. Добре, що біля мого узголів'я чергували мої тітки. Я чув, як вони перешіптуються. Я підвів голову і побачив, що мої ноги були знерухомлені масивними дерев'яними шинами. Тітки помітили мій рух і заквапилися до мене.

Не переживай. Операція пройшла успішно. Усе владнається. Ти виберешся. Тримай, попей трішки. Відпочивай. Треба набиратися сил. Так, відпочивай.

За кілька секунд я геть утомився й знову поринув у кошмар погоні, голодних тварюк і всіляких лабіринтів, які змінювали один одного, неначе в одному суцільному темному сні.

Назавтра чи післязавтра, уже й не знаю, спаситель прийшов мене провідати. Він зняв із мене кайданки. Приніс воду, скоринку хліба й консервованого тунця. І теж не оминув нагоди поставити мені кілька

питань. Побачивши, що я не відповідаю, він на хвилю змовк, а потім змінив стратегію.

Навіть якщо струм і повернеться, ніщо вже не буде, як раніше. Знаєш, усе, що трапилося відколи сталася аварія на лінії, занастало попереднє життя. Тут, можливо, ведеться трішки краще, ніж у місті, але упевненості немає. Спочатку всі трималися, а потім дехто запанікував, багато хто втік із села, інші намагалися скористатися ситуацією. Зараз ми відновили спокій. Розподіляємо їжу й обходимо село, патрулюємо. Знаєш, треба залишатися пильними. Усе може піти шкереберть від найменшого непорозуміння. Спасителя перервала поява ветеринара й аптекаря.

Як він?

Не так уже й погано.

Ветеринар оглянула ноги, тоді як аптекар нагодував мене сумішшю різних пілюль.

Лихоманки немає, — сказала ветеринар, міряючи температуру.

Завдяки тому, що я йому даю, — додав аптекар, — і тільки.

Ветеринар підійшла ближче, щоб сказати, що мої кістки були переламані в багатьох місцях. Вона раніше вже лікувала такі випадки, але тільки у корів, коней і собак.

Я дивився на неї й посміхався.

Вона провела рукою по моєму волоссю.

Ти виберешся.

А потім разом із спасителем вони вийшли до сусідньої кімнати. Я чув голос аптекаря за перегородкою.

Він вижив в аварії, добре переніс операцію, та до ран врешті-решт потрапить інфекція. Цього не уникнути. Знадобиться багато антибіотиків, анальгетиків, а наші запаси обмежені.

Вони запитували себе, хто візьметься опікуватися мною. Звісно, мої дядьки і тітки. Після знеструмлення усі перевантажені. Стільки треба зробити. Хто ще подбає про важкопораненого? Лікуватиме його, годуватиме, митиме?

Вони стихили голоси, і я загубив нитку розмови.

За кілька днів мої ноги опухли і рани стали настільки болючими, що я ледве міг дихати. Тіло заніміло і вкрилося потом. Я потребував допомоги в усьому. Біля мене хтось постійно чергував. Із заткнутими вухами, щоб не чути мого постійного гарячкового лементу.

Двічі на день Марія приходила робити мені ін'єкції. Це давало кілька годин перепочинку, перш ніж біль повертався й затьмарював погляд.

Я так і знав, — зітхав аптекар, — що ми віддамо йому всі наші ліки.

Завдяки пігулкам й ін'єкціям мені вдавалося поспати. Та коли розплющував очі, не міг збагнути, чи спав я кілька хвилин, кілька годин, а чи кілька днів. Найчастіше мені снілося, що мене притисли до землі й рубають ноги. Сокирою рубають. І це не було кошмаром. Я раптово відчував себе вільним.

Дядьки і тітки навідувалися часто. Навіть якщо все довкола мене було лише театром тіней, я чув, як вони говорили, щось розповідали й навіть іноді жартували. А одного дня мені пояснили, що більше не можуть чекати на мене. Настав період полювання. Багато родин уже подалися до лісу. Струм усе не з'являвся, і слід було забезпечити запаси їжі на зиму.

Йдемо до мисливського табору, пояснили мені, повернемося за кілька тижнів, з м'ясом, багато м'яса. Ми хотіли б узяти й тебе, та в тому немає сенсу. Не хвилюйся, до нашого повернення ти в надійних руках. Ми вирішили, що подбаємо про тебе. А ти маєш зосередитися на одужанні.

Вони по черзі попрощалися і пішли. Мені хотілося їх затримати.

Згодом до моєї кімнати зайшла невеличка група. Спаситель, ветеринар й аптекар. Хтось узяв слово, казав, що й мови не може бути, щоб я залишався тут, у цьому будинку. Я відчував, як погляди довкола мене ковзають по стінах, перекочуються підлогою і губляться в тріщинах на стелі. Ніхто не хотів брати на себе додаткових зобов'язань. Може, варто було б залишити мене там, під моєю автівкою. Ветеринар порушила тишу, запропонувала опікуватися мною. Аж поки повернеться моя сім'я. Аптекар різко обірвав її.

В тому немає жодного сенсу, ми не можемо забрати його до себе. Ми зробили все, що могли. Є й інші хворі. Ними теж потрібно займатися.

Спаситель вийшов наперед, неначе хотів щось порадити. Але так нічого й не сказав.

Я можу все владнати, знову заговорив аптекар, це зніме тягар з усіх. Ви ж бачите, він страждає, як мученик.

Ветеринар уважно подивилася на спасителя. Саме цієї миті, напевне, він і згадав про старого, який поселився у будинку на схилі.

Пригадуєте, той старий, який прибився сюди на початку літа. У нього були негаразди з автівкою, і він шукав механіка. А потім вона зламалась остаточно, й він не зміг поїхати. Він облаштувався у будинку на березі. Інколи він вибирається в село. Знаєте, коли його питаєш, він увесь час повторює, що йому потрібно повертатися до міста, що його сусідка приїде по нього не сьогодні-завтра. Та вона так і не приїхала. Якщо чесно, ніхто не вірить у його вигадки, але всі знають, що він охоче бере їжу, яку йому дають. Я з ним якось здибався біля церкви. Трохи поговорили. Звісно, він немолодий. Але, знаєте, має непоганий вигляд. І голова в нього ясніша, ніж ми думаємо.

Отой? — здивувався аптекар. — Він тут намагався викрасти машину. Я заскочив його, коли він пробував зламати дверцята. Схоже, він нічим не займається, нічого не робить. Старий пройдисвіт. А чом би й ні? Можемо довірити йому нашого пораненого.

Сорок п'ять

Цього ранку, як і щодня, Маттіас робить вправи. Із зосередженістю відьмака він виконує серії дивних поз, довгі розтяжки, раптові стискання. Іноді, він завмирає в одній позі протягом довгих хвилин. Його нерухомість могутня, підземна. Та зазвичай він чергує рухи і робить глибокі вдихи. Нагинається, розгинається, робить повороти. Рухи в нього м'які й широкі. Коли він видихає, чутно, як з силою скорочується його діафрагма. Таке враження, наче він надзвичайно повільно бореться, з невідомим, з ведмедем, з монстром. А потім, зовсім неочікувано, він зупиняється, з переможним виглядом випрямляється й починає свій день.

Дещо розвиднілося, та сонце зависає над лісом. Тут і там промені пронизують гострокіл дерев. Я беру зорову трубу й розглядаю околиці. Жодного сліду на снігу, за винятком слідів від важких кроків Маттіаса і від легких стрибків білок. Інші тварини пішли глибоко в ліс. Так вони виживають, захищені від чийось поглядів.

Маттіас готує каву. Оскільки кави залишається мало, він змішує дві ложки гуші з однією ложкою свіжої кави.

Саме цим він і займався, коли мене сюди принесли. Дивно, але я добре пам'ятаю той запах, який панував у кімнаті. Коли він відчинив двері, ветеринар постала перед Маттіасом під дощем. Позаду неї спаситель і аптекар тримали мене на ношах. Він запросив усіх увійти і запропонував кави.

Лихоманка й антибіотики занурили мене у летаргійний стан, який не мав нічого спільного зі сном. Я був у своєрідному стані пасивного яву, на півдорозі між комою й чистим сном. Я не рухався, не говорив, однак усе чув.

Хто це? — найперше запитав Маттіас, схиляючись наді мною.

Це син механіка, — відповіла ветеринар, — він потрапив у автомобільну аварію.

Спаситель обійшов кімнату. Тут була плитка на дровах, крісло-гойдалка, стіл і диван. Було й односпальне ліжко біля вікна.

Ви добре влаштувалися, — зауважив він.

Будинок стояв покинутим, коли я прийшов. Я облаштувався у цій кімнаті в очікуванні.

В очікуванні чого?

Маттіас якось мить вагався.

В очікуванні моєї сусідки, — врешті мовив він. — Вона спізнюється, та все ж приїде за мною. Напевне приїде. Вона знає, що я маю повернутися до міста. Вона розуміє.

Спаситель потер підборіддя. — Ви вже давно про це говорите, хіба ні? Чому ви так прагнете повернутися до міста? За нормальних обставин — це вісім годин дороги, і ви ж знаєте, що через аварію неможливо подорожувати, як хотілось би. Всюди перекриті дороги, міліція, розбійники. Схоже, в місті — суцільний хаос, аварії на кожному перехресті, магазини розграбовані, люди втікають. Може, вашій сусідці щось стало на заваді, — підсумував спаситель, зважуючи кожне слово.

Вона приїде, — запевнив Маттіас, — вона приїде.

А якщо не приїде? Що ви робитимете? Викрадете машину?

Очі Маттіаса тонули на дні чашки з кавою.

Пального немає зовсім, ви ж знаєте.

Я маю повернутися до міста, — повторив Маттіас.

Потім, гадаю, вони помовчали якось хвилю, неначе розмова підійшла до завершення. А тоді спаситель взяв слово.

Нам пощастило, наше село сховане у лісових нетрях. Знеструмлення створює певні труднощі, але хоча б усе під контролем. Ми пильнуємо за входом до села, порахували наші запаси, допомагаємо один одному.

Маттіас ні на кого не дивився. Він чекав продовження.

Знаєте, дехто каже, що слід спорядити експедицію, якщо знеструмлення й далі триватиме. Потрібно сконтактувати з рештою світу. Спочатку підемо до сіл, що стоять на березі, а потім до міста. Багато хто хоче відшукати там рідних. Що, знаєте, природно, коли вони тривалий час не дають про себе знати.

Спаситель зробив паузу і кинув погляд у мій бік. У цей момент, добре пригадую, туман від ліків змушував мене зосереджуватися, щоб стежити за тим, що діється довкола.

Хочу зробити вам пропозицію, — вів далі спаситель, — ви піклуєтеся про нього, а ми включимо вас до експедиції, яка відбуде до міста. Від сьогодні й до від'їзду у вас буде право на їжу на двох. Це дасть вам змогу пережити труднощі. І вам не доведеться спускатися у село, я приноситиму все сюди.

Маттіас дивився у вікно.

Я маю повернутися до міста до зими.

Розумію, та для організації такого походу потрібен час. Потрібно знайти пальне, їжу, спорядження. Треба подбати про безпеку, прокласти маршрут. І, знаєте, ніхто не хоче, щоб зима застала його в дорозі, особливо, якщо дороги не чистять від снігу.

То коли ви плануєте вирушити?

На весну.

На весну? — розчаровано перепитав Маттіас.

Так, цієї весни. Щойно по дорогах можна буде проїхати.

Занадто пізно, — забідкався Маттіас, — що ж робити?

Чекатимете і піклуватиметеся про нього. Це й буде вашим внеском. Ну, а вас включать до експедиції.

Стан у нього кепський, — пробурчав Маттіас, — оглядаючи мої шини.

Так, але він оклигає.

Ви так гадаєте? — кинув Маттіас, здіймаючи догори брови.

Ветеринар хотіла щось додати, та аптекар зробив їй знак зачекати. Маттіас ходив туди-сюди по кімнаті.

А дрова для опалення?

Я займуся цим, — запевнив спаситель, — принесу вам усе, що потрібно.

Маттіас роздумував.

Я приходитиму щотижня, — нарешті заговорила ветеринар, — щоб допомагати вам і стежити, як він одужує.

Маттіас хитнув головою.

Покладіть його он там, — злетіло з його губ, він показав на ліжко біля вікна. — Я спатиму на дивані.

Спаситель і ветеринар так і зробили.

Давайте я перев'яжу його разом із вами, таки ви знатимете, як і що робити.

Аптекарь вийняв моток бинтів, аптечку першої допомоги й баночки з пігулками. Тим часом спаситель сів на табурет біля входу і запалив сигарету.

Він не говорить? — запитав Маттіас.

Майже ні, — відповів спаситель, — знаєте, після такої аварії й ліків це цілком нормально. А ще, гадаю, його сильно вразила смерть батька. Дайте йому трохи часу.

Коли ветеринар зрозуміла, що Маттіас добре запам'ятав її поради, вони знову закріпили шини і кинули вологі бинти у гирло топки.

Якщо не вистачить мазі, то можна присипати рани цукром. Він частково поглине інфекцію. Та передусім не забувайте давати йому антибіотики.

Є ще знеболювальні порошки, — зауважив аптекарь, — вони мають його заспокоїти, якщо дуже кричатиме.

Спаситель подякував Маттіасу і запросив обох своїх товаришів до виходу. І коли він останнім переступав поріг, Маттіас поклав руку на його плече.

А якщо він не оклигає?

Ви покличете нас якнайшвидше. Але не забувайте, його життя — у ваших руках.

Зроблю все, що зможу, збентежено пробурчав Маттіас.

Усе буде добре, — відказав спаситель, виходячи за двері, — я прийду за кілька днів, з дровами й харчами.

А як вас звати? — спитав Маттіас, — скажіть своє ім'я.

Жозеф. Вона — Марія, а отой — її чоловік Жозе, — сказав він, показуючи на ветеринара і аптекара.

Після того, як Жозеф пішов, Маттіас ще довго стояв перед відкритими дверима.

Марія, так, саме так, її звати Марія, — подумав я, перш ніж мене знову поглинув туман.

Сорок п'ять

Я в кімнаті сам-один. Маттіас пішов робити обхід на снігоступах. Я підтягую стареньку ковдру, якою вкриті мої ноги. На іншому кінці ліжка, на кілометровій відстані, пальці моїх ніг фіолетові, але вони ворухнуться. Через шини це єдине, чим я можу ворухнути.

Я досі відчуваю, як мене стискають лещата болю, але лихоманка минула. Я вже не прокидаюся раптово, задихаючись, шукаючи хоч якісь орієнтири. Тепер я впізнаю кімнату, вікно поряд із ліжком і обличчя Маттіаса. Коли розплющую очі, то знаю, де я, хто я і що чекає на мене.

Невдовзі після того, як мене перенесли сюди, у мене підскочила температура, і я почав цокотіти зубами. Маттіас увесь час залишався біля мого узголів'я. Він міняв пов'язки й простирадла, просякнуті потом. Витирав моє обличчя, шию, і клав холодні компреси. А ще говорив. Не пам'ятаю вже, що він казав, та він розповідав купу речей, історії, пригоди, скажімо, одіссею чоловіка, переслідуваного жорстоким богом, коли він захотів повернутися додому після двадцяти років блукань. Вранці він переривав свою розповідь і йшов спати на диван. Згодом, коли він прокидався, підіймав мені голову, давав мені пити й ліки. Пігулки були різних кольорів. Вдень я боровся з невидимою безоднею. Вночі спав з розплющеними очима. Як сплять мерці.

Найчастіше мені снилося, що я бігаю. Бігаю щодуху по вигинах лабіринта. Скрізь, куди б я не йшов, долі була червона нитка. І я біг, наче якийсь чудовисько переслідувало мене. Я не бачив його, але воно було там, позаду мене. Я явно чув його гучне дихання й стукіт його копит позаду. Воно наступало мені на п'яти. Його ікла проштрикували повітря у намаганні відірвати мені ноги. А я, я продовжував бігти. Я спав і уві сні не озирався.

У розпал лихоманка я, напевне, втратив свідомість, бо пригадую, коли оговтався, мене, задиханого, міцно тримав Маттіас. Ми були надворі під зливою. Моє тіло палало, й холодна вода допомогла мені прийти до тями, неначе мене занурили в крижану купіль. Коли я опритомнів, Маттіас звів голову до неба, наче він сам щойно врятувався. Дощ струменів по його обличчю й волоссю, що злиплося на лобі. Потім він підняв мене й заніс до середини. З натугою. Бо ми промокли, й мені ледве міг триматися за його шию. Коли він поклав мене на ліжку, я був настільки слабкий, що, здавалося, провалююся в простирадла. Маттіас сперся руками об коліна, щоб перевести подих.

Впродовж наступних днів моя лихоманка спала і стан стабілізувався. Тоді я відчував тільки легке поколювання. А ще нещадний біль, пронизливий, який захопив мене повністю. Неначе тисячі цвяхів пронизували мою шкіру з середини, проштрикували хребет, застрягали в легенях, у ступнях, пришпилювали мене до ліжка. Чорний крижаний біль, що змушував мене розплющувати очі серед ночі й боятися, що вже ніколи не зможу ходити.

Анальгетики, якими годував мене Маттіас, зменшували мої страждання, але діяли вони якихось кілька годин. Тож час від часу він розтирав мені ноги. Він сідав на ліжку, знімав намоклі бинти й розминав мої стегна, гомілки, ступні. Мені не подобалося, що він місить мене, неначе свій чорний хліб. Та робив він усе дуже обережно, щоб не зачепити ран. З кожним сеансом набряк меншав, і мене менше морозило.

Я можу рухати пальцями ніг десь на іншому кінці свого тіла. Гадаю, мої кістки потроху зростаються, рани гояться, і пеніцилін робить свою справу. Проте чіпкий, невідступний, невгамовний біль залишається. Одним рухом я розкриваю свої ноги. Мої шини було зроблено поспіхом із дерев'яних дощок, до яких цвяхами прибили пояски замість ременів. На одній шині видно сліди пилки. На іншій — слід від вибитого молотком шарніра. Я схожий на монстра зі шматків дерева, болтів і змотаних до купи частин тіла. Та краще так, ніж ніяк.

До лікарень далеко. Як у просторі, так і в часі.

Сорок сім

День хилився до вечора. Маттіас щойно повернувся з прогулянки,

роздмухав вогонь і пішов на той бік узяти якусь книжку. Маттіас багато читає і, оскільки я не виказую ніякої зацікавленості опусами, які він залишає біля ліжка, він іноді їх мені переповідає. Як от про двох волоцюг, які сперечалися під деревом, в очікуванні когось, хто так і не прийшов.

Щораз, як він іде на той бік, через напівпрочинені двері віє протяг. Щоразу цей потік холодного повітря вириває мене з заціпеніння, і я витягую шию, щоб побачити, що ж там усередині цього просторого будинку, з якого пішло життя. Та я не бачу нічого, окрім темного коридора й світла в іншому його кінці.

Ми мешкаємо у прибудові до великого дому, у літній кухні. На веранді з плитою і великим вікном на південь. Коли небо безхмарне, сюди потрапляє багато сонця, яке нагріває кімнату. А коли воно ховається за обрій, у плиту треба підкидати дрова. Хоча й помітно деякі сліди втоми конструкції, як-от кілька темних кіл від води, що просочилася, проте видно, що флігель старанно опоряджували. Карнизи прикрашені розетками, паркетна підлога. На стінах ще й досі можна вгадати місця, де висіли картини.

По центру веранди видно ляду. Вона веде до порожнього підвалу. Маттіас використовує як погріб. Він складає там м'ясо, овочі й усе, що потрібно тримати в холоді або вберегти від морозу.

Злегка похилу стелю перетинають широкі дерев'яні балки. Гадаю, влітку дощ тарабанить по вкритому листовим залізом даху, як по барабану. Таке собі турготіння, що нагадувало б надійну кабінку автівки й легкість далеких відстаней. Та зараз сніг збирається там безшумно. Якщо прислухатися, можна почути тільки слабе рипіння балок над головою.

Маттіас з'являється у рамці дверей. Схожий на першовідкривача, що стоїть на носі корабля.

Угадай, що я знайшов, — мовить він запально.

Якусь мить двері за ним залишаються відчиненими. Коридор потопає у темряві і, схоже, веде до просторої зали. Я уявляю помешкання з високою стелею, просторими кімнатами і численними переходами. Такий собі лабіринт, в якому одні кімнати з'єднані між собою, а інші не мають виходу. Широкі сходи ведуть на інший поверх, а ще там висить люстра над обіднім столом, є солідна бібліотека й викладений каменем камін у вітальні. Єдине, у чому я впевнений —

цей будинок для нас завеликий. Будинок, який неможливо обігріти, не спаливши усі наші запаси дров за якихось кілька тижнів. А тоді померти від холоду, після того, як спалимо всі меблі.

Ну, здогадаєшся? — наполягає Маттіас.

Він дивиться на мене і сподівається на відповідь, якої так і не отримує.

Це шахи, — каже він і зітхає, — думав, ти зрадієш.

Одним порухом стегна він зачинає двері. І потойбічні лабіринти зникають так, як і з'явилися, і стіни веранди обступають нас.

П'ятдесят шість

З настанням ночі здіймається вітер. Його пориви струшують веранду. Падає сніг. Я чую, як сніжинки б'ються об шибки, наче обдурені відблисками пташки.

По цей бік темного вікна я бачу власне обличчя. Широка пляма тіні, запалі очі, масне волосся, кошлата борода. А під ковдрою обриси мого простертого тіла, худого, ні на що не придатного.

Маттіас сидить у кріслі-гойдалці. Він ремонтує ремінець на одному зі своїх снігоступів. Олійна лампа блимає. Кіптява поволі збирається на скляній колбі. Треба підрізати гніт, та Маттіас не бачить, поринувши в своє заняття.

Ми поїли. Посуд чистий, мітла пройшлася, де потрібно, дрова занесені. Усе в порядку. Не знаю, як йому вдається. Години плутаються, дні повторюються, а Маттіас, він оживає. Він ніколи не зупиняється. Справді, ніколи, хіба іноді для того, щоб почитати. Від темна до темна він гарує, він прибирає, він куховарить. Він поспішає поволі, без метушні. Він завжди має рацію, як сніг, що падає надворі. Постійно щось вимагає уваги. Зима стугонить, відсутність електрики відкинула нас далеко у часі, а найбільшою небезпекою залишається безцільність.

Навіть якщо я не зможу змиритися зі своїм станом, та можу вважати, мені пощастило, що я потрапив сюди. Може, я ніколи й не зможу знову ходити, я втратив смак до розмов, але я не помер. Принаймні, поки що.

Маттіас закріплює шкіряного ремня і впівока спостерігає за мною.

Знаєш, коли була велика війна, багато призовників відмовлялися йти до війська, — кидає він. — Дехто поспішно одружувався, інші, як мій батько, воліли сховатися в лісі, щоб про них забули. Але вибір іти до лісу був не з легких. Зими тоді були суворішими. А мисливці за винагородами терпляче спостерігали за сільськими околицями у пошуках найменшої ознаки життя. Рушничний постріл, стовп диму, незвична прокладена у снігу стежка. Військова поліція давала добру винагороду за донос або хоча б за інформацію, яка дозволяла відшукати і вистежити дезертирів. Та переважно громади їх таємно підтримували. Залишали продукти у стратегічних місцях. Нещасні чоловіки забирали їх уночі, не привертаючи нічиєї уваги, й поверталися в гори, щоб і далі виживати. Навіть серед зими вони розводили вогонь лише тоді, коли спадала темрява, і тільки ясними ночами, були обережними і не розпалювали вогнище там, де й учора. У своїх схованках ці молоді чоловіки займали себе, як могли, і спостерігали, як ліс поволі змикається довкола них. Вони ремонтували одяг, грали в карти й чистили мисливську зброю. Іноді між ними виникала напруга і, коли змінювалися вартові, вони кидали недовірливі погляди на побратимів. Не зважаючи ні на що вони знали, що ніхто нікому не загрожує. Щоб вижити, вони мали разом боротися з холодом, голодом і нудьгою. Таким чином вони швидко зрозуміли, що, безперечно, найважливішим завданням було розповідати історії.

Дме сильний вітер. Його пориви вриваються у розповідь Маттіаса і змушують скрипіти стіни веранди.

Незгодні або ж дезертири, що одне й те ж, — продовжує Маттіас, — мали проводити зиму в укритті, захищеному глибоко посеред ніде і берегти сили в очікуванні весни. Весняне визволення. З таким, як ти, це не спрацювало б. Нас або знайшли б, або ми повбивали б один одного. Ніхто не вижив би поряд з кимось, хто відмовляється говорити.

П'ятдесят шість

Я прокидаюся. Сонце вже високо, і сніговий саван виблискує на морозі. Засліплює. Я погано спав цієї ночі, ноги не давали спокою, біль стискав кістки, і мені не вдалося склепити очей.

Маттіас пере, стоячи на колінах перед пластиковою балією. Він хвацько тре нашу одіж із пральним засобом і розвішує її на мотузці для білизни, що над плитою.

Маттіас мене дратує. Він не тільки невтомний, але й навдивовижу спритний. Він нахиляється, підводиться і крутиться довкола себе, наче його вік — тільки маска. Коли щось падає у нього з рук, то він часто ловить його ще до того, як воно упаде на землю. Рухи в нього м'які й енергійні. Іноді повільні, та завжди м'які й енергійні.

Часто він гарує мовчки, а буває, що стає занадто говірким. Коли міняє мені пов'язки, коли підкидає у вогонь дрова, коли варить суп, коли миє посуд він базікає, він патякає, він теревенить. І якщо я ніколи не відповідаю йому, то мабуть тому, що він проводить час у роздумах вголос.

Він виріс у світі, схибнутому на роботі і на днях, як сам часто говорить. Перед самим початком великої війни. Усі вулиці в його селі були ґрунтовими. Хати були наповнені дітьми, які доношували чоботи, порвані старшими. Усе життя крутилося довкола роботи й кількох молитов.

То були інші часи, говорить він далі цього разу, я втікав від сімейного гармидеру до коваля навпроти, щоб подивитися, як він орудує молотом і говорить до коней. Якщо напружитися, то я й зараз почую його хрипкий голос і запах смалених копит, вогню, заліза. Єдине місце, де можна було мріяти про щось інше. Наче кожна щойно підкована тварина могла віднести мене кудись далеко. Мої батьки померли молодими і забрали свою епоху із собою, я успадкував будинок, і минуле потроху конало. У серці кузні вже не було вогню. Газети кричали про майбутнє, і нові обіцянки прискорювали ходу. За кілька кілометрів видно було кістляві конструкції міста. Мрії проступали зусібч у струменях диму, говорили про те, щоб освітлювати вулиці, щоб рити тунелі, зводити будинки, вищі за дзвіниці. У мене народилися діти, поля сховали під асфальтом, церква зникла за баштами офісів. Родинне гніздо розчинилось у плетиві перехресть, швидкісних доріг і рекламних щитів. Довкола підйомні крани наступали на обрій, висів важкий запах бітуму, який давив на дахи, на вулицях без кінця відкривали й закривали міські нутроці. Зі свого балкона я чув спів сирен. Іноді бачив проблискові маячки, які продиралися через затори, іноді не бачив. То були страждання далекі,

безіменні. А потім діти роз'їхались, і будинок став завеликим і занадто порожнім. Кімнати перетворилися у годинникові башти. Нам самим, моїй дружині й мені, доводилося споглядати безкінечне будівництво, черговий фронт робітників і скрегіт механічних лопат, які орудували, неначе могутні і слухняні тварини. Пригадую пил, який плавав у променях сонця. Поява у нашому домі онуків стала для нас святом. Моя дружина випромінювала щастя. Навіть попри п'ятдесят років спільного життя мені не набридла її краса, її шарм, її благородство. Але час підступний. І моя дружина почала трішки більше чіплятися за якісь власні орієнтири. Пам'ять почала її підводити, а голос губився у нескінченних фразах. Збентежена, вона часто роздратовано мовчала. Рухи її стали незграбними. Її погляд був сповнений сумнівів. Я вже й не знав, хто з нас двох не впізнає іншого. А тоді вона упала у ванній кімнаті. І я відчув швидкий кінець. Потім телефонний дзвінок, очікування швидкої. Її відвезли за кілька кварталів, до будівлі, зробленої з ліфтів і коридорів. Я ходив до неї щодня. Її зіниці раптово вицвіли, і, здавалося, вже нічого не мало для неї значення. Вона знову почала посміхатися і не виявляла жодного наміру повертатися з того свого зачарованого острова. Вона знала, що я щодня буду там, біля неї. Щодня. З віком і через втому послідовність речей плутається. І до власних спогадів ми ставимося з меншою довірою, ніж до того, що вже забули. Мені був потрібний перепочинок. Більше простору й повітря. Тож я поїхав на тиждень на своєму старому авті. Кермувати і й роздивлятися довкола. Роздивлятися довкола й кермувати. Зробити велике коло і зі свіжою головою повернутися до дружини. Кілька днів по тому я обламався посеред лісу. Я дійшов аж сюди, щоб знайти механіка. А потім не стало електрики. Спочатку я думав, що моя сусідки приїде по мене. Так вона сказала, коли я говорив із нею по телефону. Гарзд, я виїжджаю сьогодні увечері і завтра буду там. Минуло кілька днів, вона так і не приїхала. А телефонні лінії вийшли з ладу. Я ще чекав на неї деякий час. Не розумію, вона жінка, гідна довіри. У відчаї я хотів викрасти машину, але не знав, із чого почати. Хай там як, люди спорожнили усі баки і ревниво оберігають залишки пального. Виходу не було. І я облаштувався тут. А одного вечора пастка замкнулася. Мені принесли скаліченого молодого чоловіка, якого лихоманило. Тебе.

Маттіас все ще стоїть на колінах перед балією, між купою одягу й відром води. Над ним на мотузці для білизни штани, сорочки, шкарпетки і нижня білизна нагадують ретельно розвішене ганчір'я.

Моя дружина чекає на мене, — пояснює він, припиняючи терти, — вона чекає, коли я прийду. Щодня вона чекає, що я прийду. Я їй обіцяв. Мені потрібно повернутися до міста. Мені потрібно повернутися, щоб бути поруч із нею. Я обіцяв їй. Я обіцяв, що ніколи її не кину. Обіцяв померти разом із нею.

Маттіасів голос тремтить. Таке враження, що він от-от розридається.

Поглянь, — каже він, дістаючи з кишені фото, — це вона.

Я не знаю, як реагувати, тож беру зорову трубу і роздивляюся нерухомий краєвид. Снігова лінійка показує те саме, що й учора.

П'ятдесят шість

Сьогодні похмуро, і дерева тісніше притискаються одне до одного. Барометр показує вниз. Можливо, буде буря. Важко сказати, коли небо темнішає, завжди здається, що насувається буревій. У цей час синиці галасують під деревами. Коли з'являється сойка, вони завбачливо зникають. А коли та відлітає, вони з'являються одна по одній.

Маттіас приносить мені миску супу, хлібного коржа й кілька таблеток. Він уможується за столом. Хвильку медитує, поки я роблю перший ковток. Після їди він підраховує наші запаси і довгенько стоїть біля ляди, що веде до підвалу. Опісля перекладає мене на диван. Щоб поміняти простирадла. Він підіймає мене, тримаючи під пахви. Коли він тримає мене так на руках, мої ноги гойдаються з боку в бік, як у ляльки-маріонетки.

З дивана я слідкую за силуетом Маттіаса проти світла, у просвіті вікна. Коли він підіймає руки, простирадла надимаються у повітрі й поволі опадають. Наче рятувальний парашут. Я чую, як він шамкає, буркотить, скрипить. Думаю, він звертається до мене, але він ледве вимовляє слова, і таке враження, що вони в'язнуть у нього на зубах. Дивина, що щільніше стуляються мої повіки під впливом ліків, то чіткіше я чую його голос. Неначе він говорив у моєму сні, і його слова змішувалися з моїми мареннями. Наче він намагався увійти в мою голову. Або зачаклувати мене.

До того, як випав сніг, ти не хотів нічого ковтати, а тепер їси, як не в себе. Як льоха. Часто я боявся, що лихоманка здолає тебе. Та ти щоразу вибирався з неї. Ти моя перепона. Моя перешкода. І мій зворотний квиток. Можеш і надалі залишатися холодним, я ж знаю, що ти чіпляєшся за мої слова. Може, ти й добре терпиш біль, але боїшся, що буде далі. Тож я і розказую тобі різні штуки. Що завгодно. Якись уривки спогадів, омани, брехні. Щораз твоє обличчя світліє. Не набагато, трішки. Увечері я переказую тобі, що прочитав. Іноді досить довго, аж поки світанок не проганяє ніч. Як ота книжка, яку я щойно закінчив, в якій одна оповідь нанизується на іншу, продовжується нею тисячу і один раз, від однієї ночі до іншої. Я з іншого світу, з іншого часу, ти ж знаєш, це видно. Більше одного покоління розділяє нас, і все виглядає так, що впертий непривітний старигань — саме ти. Ми обидва живемо серед руїн, ось тільки мене слово не паралізує, як тебе. Це моя боротьба за виживання, моя механіка, моя світла безнадія. Може, ти хочеш помірятися зі мною? Може, хочеш улаштувати перегони уламків? Проте ти нестепний. Мовчи й надалі. Замовкни ще більше, якщо зможеш, мені все одно. Ти залежиш від мене. Варто буде мені почати грати у твою гру, перестати говорити до тебе, і ти поступово зникнеш у складках ковдр. Ти захочеш, щоб час ішов, але час чигатиме на тебе. Ти захочеш сам себе вилікувати, але тобі не вдасться. Ти прикутий там. Ти рухаєшся у глибини. Але не в змозі робити найпростіші рухи. Ти плюєш на власну долю. Ти не можеш звикнути до думки, що у розквіті літ твоє тіло поламане, розчавлене. Ти підозрливий, я знаю, та все ж навчився приймати від мене догляд і лікування. І ти заздриш мені. Тому що я можу стояти. Поглянь сам, якщо чуєш мене, я стою на власних ногах. Дивись, я більш ніж удвічі старший від тебе і стою сам.

Маттіас робить паузу. Я чую, як він повертається і простує до мене.

Відколи випав сніг, ти кілька разів зронив у гарячці кілька обривків фраз, щось викрикував, щось шепотів. Ти не говорив до мене, але я беру те, що ти мені даєш. У моєму віці махлярство мене вже не чіпляє. Уява — один із проявів відваги. Дивись, дивись іще, краще дивись, ми не помічаємо, а сніг падає, і час спливає. Незабаром, — я кажу незабаром щоб не казати згодом, — але згодом тобі вдасться підвестися, ти вчепишся в мене, щоб спробувати переставляти ноги, одну за другою, і ти сам дійдеш від ліжка до дивана. Від дивана до

стілця. І від стільця — до краю плити. Щодня ти дедалі ближче підбиратимешся до своєї мети — дверей. Ти зважуватимеш свої слова, не промовляючи їх. Ти вираховуватимеш товщу зими, і водночас проклинатимеш хурделичну феєрію. Ти вимірюватимеш стан твоїх ран, ступінь нашої самотності, ледачкуватість весни і залишки наших запасів харчів. Ти слухатимеш мене, коли я навіть не знатиму, і не розумітимеш, як ти уникнув смерті. Незабаром, — кажу незабаром, щоб не казати тепер, — у мене не залишиться сил боротися за нас обох. Я не зможу більше ховатися за повільністю своїх рухів, чи за якимись сподіваннями, складеними з різних шматків. Але я вдаватиму. І надалі віритиму у твоє зцілення, у дні, які стають довшими, й у сніг, який тане. Я знову й знову оживлятиму ковальські іскри в кузні, наступ міста і сміх своєї дружини. Я розказуватиму тобі й інші речі, вигадуватиму, якщо знадобиться. У нас немає вибору, це єдина можливість опиратися тому, що на нас чекає. Не хвилюйся. Я залишуся, я дбатиму про тебе. Тобі буде добре. Не хвилюйся, я вдаватиму. Не існує десяти тисяч способів вижити.

2. Дедал

Або ми чекаємо, поки дні і ночі візьмуть над нами гору. Або робимо крила і втікаємо повітрям. Достатньо приладнати пір'я до рук воском. Залишається тільки впіймати висхідний потік, аби злетіти. Опісля вже нічого не зможе нас утримати. Та перш ніж летіти, послухай мене. Якщо летіти занизько, пір'я стане вологим, і ти розіб'єшся об землю. Якщо ж полетиш зависоко, то жар сонця зруйнує крила, і ти загубишся в порожнечі.

Шістдесят два

Відучора немає найменшого поруху вітру і падають важкі сніжинки. Кристали падають щільно, паралельно. Снігову лінійку ледь видно. Сліди, залишені Маттіасом за останні кілька днів, повністю засипало. Усе тоне у ватяній тиші. Чутно лише, як полум'я б'ється об стінки плити, і як Маттіас розкатує на столі тісто на пиріг.

У двері стукають.

Маттіас повертається, струшуючи борошно на одяг, і поспішає відчинити. Входить чоловік, з якого струменить сніг. Він ставить на землю сумку, яку ніс на спині, і сідає на табурет біля входу. Він роздягається, переводячи подих. Нічого неочікуваного, ми впізнаємо його, його бороду і з невеликими залисинами лоба. Це Жозеф.

Маттіас радий його бачити. Це помітно. Він пропонує Жозефу каву, а потім запрошує підсісти до плити. Жозеф дякує, завертає рукав свого вовняного светра і виймає пакет тютюну. Щойно Жозеф запалює свою цигарку, як кільця щільного диму здіймаються в повітря. Маттіас ставить кип'ятити воду, поглядаючи на мішок, який приніс наш гість, я ж більш-менш випростовуюся у ліжку.

А тоді він питає, намагаючись приховати ледь помітний сарказм, — усе гаразд?

Сніг на його ногах тане, краплі води збираються у невеличкі калюжки. Таке враження, що він сидить на камені й дивиться вдалечінь, на наш пустельний острів.

Шістдесят три

У селі, — починає Жозеф, — дехто каже, що сніг ітиме ще багато днів. Не знаю, як їм удається читати по хмарах, але так кажуть. А ще подейкують, що зима буде затяжною. Хоча не треба бути провидцем, щоб це розуміти. Хай там як, забагато снігу для цієї пори року. Діставатися сюди стає дедалі важче. Навіть на снігоступах. Знаєте, кажуть, що ваш будинок віддаляється від села що не день. Говорячи, Жозеф енергійно розмахує руками, й попіл з його цигарки сиплеться повсюди, та він цього не помічає.

Цього тижня група мисливців повернулася з лісу. На них уже й не чекали. Інші давно вже повернулися зі своїх мисливських заїмок. Вони не хотіли йти в обхід, тож рушили, коли лід на озерах став достатньо товстим, щоб їх витримати. Якщо взяти до уваги всю ту оленину, яку вони принесли, то я їх розумію. Там, унизу, всі зайняті засолюванням і консервуванням м'яса. Це варто побачити.

Коли гасить свій недопалок, Жозеф схиляється в мій бік.

Але ми нічого не знаємо про твою родину. В селі подейкують, що їм не поталанило й вони застрягли в снігах. Ба, казна-що кажуть, знаєте. Може, вони просто вирішили залишитися на зиму в лісі, подалі від аварії й усіх нас. Я не переживаю за них, інші їх зустрічали.

Поки Магтіас готує нам каву, я думаю про мисливську заїмку свого дядька. Вона стоїть на березі річки, між двох вершин гірських хребтів. Пригадую, що течія в тому місці сильна, а провалля зелені і глибокі. Треба переправлятися на каное. З іншого боку — величезні кедри, вкрита мохом земля. Заїмка трохи далі. Потрібно пройти стежкою, з якої виступає коріння. Коли з-за дерев вигулькує комин — ми на місці. Заїмка не надто велика, але місця вистачить для всіх. Вони могли б там добре перезимувати.

Знаєте, — вів далі Жозеф, — у селі відбулося декілька зборів. Не зважаючи на аварію, Жюд наполягав, аби його залишили на посаді мера. Спочатку ми поставилися з недовірою, та Жозе відкрито підтримав його, і зрештою всі погодилися. Врешті-решт, саме завдяки Жюду ми непогано тримаємося. Він координує наші зусилля, пильнує за дорогоцінним залишками пального і опікується розподілом продовольства, яке залишалось в магазині. Знаєте, відтоді, як сталась аварія, половина населення покинула сусіднє село, люди подалися до

міста чи до лісу, хто їх знає. Жюд має рацію. Піти геть не дасть нічого. Чи ще щось вигадувати. Слід протриматися зиму. Дивно, але здається, що сніг угамував дух. Майже всі вийшли на останню заготівлю дров для опалення. Я вам невдовзі їх принесу.

Прикутий до ліжка, я клянусь свою долю. Мені хотілось би зрубати кілька дерев. А натомість я сукаю ногами в ліжку, затиснутий поміж власною головою й шинами.

А ще, — говорить далі Жозеф, — ми тримаємо в полі зору вхід до села, та з таким снігом, якого все більшає, я здивувався б, якби до нас хтось завітав у гості. Я радий, що вже не потрібно робити обходи і скрізь тягати з собою карабін. Він важкенький, той карабін. А якщо щось станеться, то церковні дзвони заб'ють на сполох. Має ж бути хоч якась користь від тієї церкви. А ще Жюд звелів нам оглянути покинуті будинки, щоб зібрати залишені там продукти. В одному з підвалів ми натрапили на зібраний урожай городини, картоплю, моркву, ріпу.

Кажучи це, Жозеф бере мішок і ставить його на стіл. Маттіас квапливо підходить, схвильований такою кількістю їжі.

А ще надибали стару короткохвильову радіостанцію на сонячних батареях, — продовжує Жозеф.

І вам удалося зв'язатися з іншими селами? — питає його Маттіас.

Ні. Пробували кілька разів, але насправді ніхто не вміє нею користуватися. Та з сонячними батареями ми можемо тепер заряджати наші акумулятори, не вмикаючи генератор. Я ж знайшов ручний насос для води. Ми закопали під сніг шланг і тепер можемо брати воду просто з річки. І збрали балони з пропаном, пальники, інструменти, ковдри. Дехто скористався нагодою, щоб забрати гроші, які змогли знайти, неначе той день, коли знову з'явиться електрика, стане їхнім зірковим часом. Було навіть кілька коротких перестрілок, але ніхто не наважився втрутитися.

Ти приніс молоко? — перервав його Маттіас.

Наступного разу. У корівнику залишилося всього дванадцять корів. Знаєте ж, інші пішли на м'ясо. Хай там як, череді не вистачило би сіна на всю зиму. Тепер стало важче отримати молоко, його беруть передусім для дітей села. Але тим, хто спробував твого сиру, він справді сподобався. Дехто готовий робити бартер, щоб отримати ще.

Маттіас підводить голову й питально дивиться на Жозефа.

Кажу тобі, — запевняє Жозеф, він справді добрий, твій сир, тобі слід побачитися з Жаком. Він живе в колишньому магазині мисливства і рибальства. Дивакуватий тип, але саме він завжди робить найкращу пропозицію. В усякому випадку, всі з ним ведуть бізнес.

Маттіас секунду роздумує, а потім продовжує методично розкладати м'ясо, овочі й консерви. Тим часом Жозеф наближається до мене.

Добре, ти продовжуєш набиратися сил, як бачу. Внизу мені не дуже вірять, коли я кажу, що ти оклигаєш. А в мене для тебе подарунок. Якось пішов глянути на старий вхід до шахти. Я не був там уже років із п'ятнацять. Пригадуєш? Ми часто ходили туди замолоду. Я чув, що дехто з людей знайшов там притулок. Але там не було нікого, просто чутки. Та й що там можна робити, у тій шахті? Ну, окрім як палити у схованці, лякати кажанів, стріляючи по них кульками, і розмальовувати стіни різними тваринами, над якими не владний навіть час? Пригадуєш, авжеж?

Жозеф засовує руку до внутрішньої кишені пальта й простягає мені маленьку коробочку.

Лежала на землі, я наступив на неї.

Поки я збираюся її відкрити, зауважую, що Маттіас спостерігає за нами, ніби нічого й не сталося, укладаючи останні харчі у погребі. В коробочці — рогатка і кілька металевих кульок. Я беру рогатку, перевіряю пружність гумової стрічки, зважую на долоні кульку й кладу її по центру шкіряної накладки. Цілюсь у різні предмети в кімнаті, але вистрілити не наважуюся. Жозеф усміхається.

Я знав, що тобі сподобається. У нас колись були такі ж самі. Наступного разу перевіримо, хто з нас двох іще може влучити в ціль, а зараз мені треба йти, якщо хочу добратися до села ще до ночі. А, забув, Марія просила передати, що вона днями навідає тебе.

Поки Жозеф одягається, говорячи з Маттіасом, я кручу рогатку в руках і думаю про своїх дядьків посеред лісу, які виживають завдяки дичині, яку там полюють.

Жозеф прощається з нами й зачиняє за собою двері. Кімната враз порожніє. На підлозі сліди від його чобіт іскряться, як велика низка озер, яку можна побачити з гірської вершини на світанку.

Надворі ландшафт поринає в сутінки. Здіймається вітер. Чутно, як стугонить у комині. Падає густий сніг. Сніжинки настільки великі, що

здається, кожна з них сама може накрити увесь краєвид. Маттіас запалює олійну лампу й показує мені пакунок із м'ясом, тримаючи його високо, неначе трофей, як дорогоцінну здобич, очі в нього палають.

Ну що, ти голодний?

Сімдесят один

Сильні пориви вітру струшують веранду, стіни стогнуть і тиша витікає по краплі.

Маттіас спить. Його дихання змішується з потріскуванням в середині плити. Або з завиванням вітру в комині. Мені ж заснути ніяк не вдається. Я думаю про Марію, про її манеру говорити до мене, сміятись у відповідь на моє мовчання, про лагідність її рук, коли вона перевіряє мої рани, про спогади, що зринають, коли я її бачу. Вона вже давно не приходила до мене. Час зарубцьовує те, що йому підвладне, але нічого ще не вирішено напевне. Я й далі розпростертий на ліжку, дивлюся, як спливають вервечкою дні, й сподіваюся, що колись мої ноги зможуть таки мене тримати. А поки Маттіас опікується мною і годує. Знаю, у нього насправді немає вибору. Ми в заручниках один в одного.

Я чую якийсь шурхіт між двома ударами вітру. Здається, він долинає з іншого боку. Мабуть, якась тваринка крадеться попід стіною, шукає вхід до льоху. Може, миша, горностай а чи білка. Або й щось більше, не знаю. Я підводжуся на ліктях і оглядаюся довкола. Але темрява панує цілковита. Навіть не вдається розгледіти Маттіаса на дивані. Посеред ночі видно тільки червоні жарини в плиті.

Сімдесят сім

Сніг перестав падати якихось кілька годин тому, наприкінці дня. Відтоді небо прояснилось і знову з'явилася смуга лісу, рівного і величного. У свою зорову трубу я спостерігаю за околицями, чи ніхто випадково не йде, але бачу лише обважнілі від снігу дерева. Під гілками нескінченна безліч тунелів тягнеться до гори, підтримувані

чистою живицею. Ліс склепінчастий, великий і живий. Я розумію, чому мої дядьки й тітки залишилися там.

Зараз вони, мабуть, голосно розмовляють біля плити на дровах. Посеред плутаного безладу слів і вигуків вони, можливо, потроху пригощаються міцним алкоголем, який завбачливо прихопили з собою, щоб не замерзнути. Вони розповідають один одному, як провели цей день на полюванні, або ж минулорічні анекдоти, переривають і кепкують одне з одного. Саме так. Так завжди. Й оце буяння оповідок, дотепів і вибухів сміху напевне пом'якшує перебіг зими.

А тут сніг збирається в тиші, поки Маттіас готує чи прибирає, а я гублюся, дивлячись надвір. Тут усе обертається навколо днів доставки провізії і перев'язок. Тут нічого не дозволяє мені залишити ліжко чи мої шини.

Вода кипить у великому казані. Маттіас підводиться, виливає воду в пластикову миску. Ставить її на край столу, разом з милом і губкою, й наближається до мене.

Роздягайся, час митися.

Я одна по одній знімаю з себе жилетки. Але білизна прилипає до тіла, і я залишаюся у неї в полоні. Таке враження, що перш ніж прийти мені на допомогу, Маттіас користується моментом і спостерігає, як я б'юся в порожнечі. Нарешті він знімає ковдри й перевертає мене набік, аби зняти з мене нижню білизну. Оскільки він не може стягти її через ноги, бо на них шини, Маттіас розрізає її збоку. І таким чином вона легше знімається, а потім — одягається. Практично, та мені від того трохи ніяково.

Я сиджу голий на краю ліжка. Відчуваю, як кістки напинають шкіру. Маттіас присуває крісло-гойдалку і обхоплює мене руками за талію.

Давай, ходімо.

Я чіпляюся за його шию. Його руки напружуються, притискаючи мене до грудей, він переносить мене до крісла-гойдалки. Коли він мене садить, біль підіймається від гомілок до підборіддя. Я намагаюся зосередитися на потоках повітря, що ковзають по моїй шкірі. Потім Маттіас мочить губку у мильній воді й подає мені.

Ось так, якщо Марія прийде до тебе найближчими днями, ти хоч будеш чистим, — жартує він.

Якусь мить ми дивимося один на одного, а потім я опускаю очі на свої шини. Вони нагадують мені поїдені мурахами порожнисті стовбури дерев.

Маттіас зітхає, хитаючи головою.

Знаєш же, я все ж зроблю так, що ти заговориш, так чи інакше.

Я миюся, як можу, руки, пахви, член. Губка швидко вихолоняє, й вода з мого тіла випаровується, забираючи з собою моє тепло. Я поспішаю. Мию шию й обличчя. Я кілька разів здригаюся й покриваюся сиротами. Я легенько кашляю, даю знак Маттіасу, що вже скінчив. Він, у свою чергу, тре мені спину, стегна і ступні. Його рухи поривчасті, сухі, але ефективні. Коли він закінчує, то дає мені майку й допомагає одягти розрізані кальсони.

Коли сиджу у кріслі, то почувуюся краще. Весь час сидіти, може, і втомлює, але підбадьорює. Маттіас дає мені склянку води й кілька пігулок. У мене враження, що вони не такого кольору, як завжди. А, нехай. Я беру їх і відразу ковтаю.

Перш ніж знову вкласти мене в ліжку, Маттіас користується тим, що вода ще гаряча, й миється сам. Краєм ока я бачу, як він скидає взуття, розстібає гудзики на жилеті й знімає штани. Він повертається до мене спиною. У миготливому світлі масляної лампи його силует видається майже прозорим. Навіть з його масивними плечима і впевненішими за мої руками, шкіра на його руках звисає, сідниці опадають, а на спині виступають хребці. Я дивлюся, як він енергійно тре своє кістляве тіло, швидко все змиває й одягається. У кімнаті чутно шурхіт паска, який він застібає. Коли він нахиляється до дзеркала, щоб поправити волосся, то на якусь мить застигає перед власним відображенням. Чую, як він щось шепоче, та мені не вдається розпізнати звуки, які він видає. Може, молитва, або якийсь заклинання, чи просто плач.

Коли він повертається, я стуляю повіки і розслабляю м'язи шиї, неначе вже якийсь час сплю.

Маттіас ступає кілька кроків до мене.

Побачиш, за якусь мить завдяки снадійному, яке ти тільки-но проковтнув, ти більше не вдаватимеш, що спиш. Чи просто мовчиш.

Сімдесят сім

Я йду порепаною, переплетеною корінням стежкою. Сонце розпікає ліс, повітря гаряче і все довкола сухе. Обабіч мене рухаються дерева, темні й колючі. На спині у мене великий наплічник, та він нічого не важить. Кілька пташок перегукуються, ховаючись серед гілля. Їхній спів ясний, та мені не вдається розпізнати, до якого виду вони належать. Через стежку перебігають білки. Їх багато. І вони нерозважливі. Зупиняються просто переді мною, розглядають мене, а потім видають кілька пронизливих криків. Я намагаюся не зважати на них. Я тримаю крок. Впевнений і бадьорий. Раптом, навколо стає темніше. Птахи відлітають, білки затаюються у своїх схованках, інші тварини зникають у гушавині. Я прискорюю крок. Я не знаю, що відбувається. Здіймається вітер, він дме зусібіч. Неначе увесь ліс раптово підскочив. Я пришвидшую крок. До мене долинає запах диму. Я не знаю, звідки. Помічаю високий кедр за кількасот метрів. Я кидаю свого наплічника й поспішаю до дерева, перескакуючи через коріння, яке тягнеться руками до моїх щиколоток. Кедр височезний, і його стовбур здіймається високо до неба. Я чіпляюся за його пористу кору і видираюся якомога вище. Пахне горілим деревом, розпеченим до білого металом і паленою шкірою. Коли нарешті вдається заглянути за верхівки хвойних дерев, які стоять щільною стіною, я помічаю величезний вогонь, сповнений гордості й жадання. Він просувається важкими кроками, захлинається сміхом і поглинає ліс з ненаситним апетитом.

Я різко випростуюся на своєму ліжку, неначе вийшов із коми. Сон відразу зник, але в очах і в горлі досі пече. Мої легені палають. У світлі нового дня щільна хмара диму кружляє по кімнаті.

Я озираюся. Маттіаса немає. Мені важко дихати. Я закриваю рота кінцем простирадла. Дим виривається з каструлі на плиті, як під час виверження вулкану.

Я смикаюся. Думаю, чи не впасти мені з ліжка, але я ніколи не зможу дотягнутися до каструлі. А чи відчинити двері. В будь-якому випадку, потрібно вибратися звідси. І негайно. Або я сам щось роблю, або кличу на допомогу. Кличу на допомогу. У мене немає вибору. Я глибоко вдихаю і кричу на всю силу легенів.

Горю! Горю!

За кілька секунд двері з тієї сторони відчиняються, і в мареві диму з'являється Маттіас.

Він кидається до плити, хапає перше, що трапляється під руку, якусь одежину, хапає каструлю й поспішає надвір.

Дим розсіюється завдяки протягу. В кімнаті стоїть сморід, та ми хоч можемо знову дихати. Маттіас стоїть у дверях, роздивляється жилета, якого схопив, щоб уберегти руки. Розпечений метал в багатьох місцях пропік шерсть.

Цього жилета мені подарувала моя дружина, — каже він тремтячим голосом. — Я рідко його вдягав, але завжди брав із собою.

Вісімдесят один

Барометр показує на небо, й кімнату заливає світло. Я ніжуся у променях сонця, немов холоднокровна тварина.

Відтоді, як йому вдалося змусити мене закричати: «Горю, горю!», Маттіас не вгаває.

Моя сусідка так і не приїхала, твої дядьки й тітки покинули тебе. Ми самі на світі. Але ти хоча б говориш. Я знаю, я чув. Я завжди знав, що ти врешті-решт поступишся своїм принципом.

Раптом удалині пролунало гудіння двигуна. Маттіас завмирає. Неначе почув крик якоїсь тварини, що вимерла мільйони років тому. Я дістаю свою зорову трубу і оглядаю довкілля. На верхівці схилу вигулькує жовтий снігохід. Він тягне за собою причепа з дровами. Водій стоїть, опустивши голову, обидві руки впевнено тримають кермо. Потім він зникає з поля зору за деревами, але клацання поршнів його двигуна наближається. Жовтий снігохід підлітає на повному ході і зупиняється перед дверима. То Жозеф привіз дрова. Маттіас поспішає йому відчинити.

Тут пахне горілим, — зауважує Жозеф.

Маттіас уникає відповіді, питаючи, як тому вдалося роздобути пальне. Жозеф спирається спиною на одвірки. Його очі палають.

Мені не треба було нікого переконувати, знаєте.

Маттіас допомагає йому розвантажити дрова. Закінчивши, вони заходять до середини, щоб зігрітися і випити кави. Жозеф розраховує, що нам вистачить цього на певний час. Не до весни, але майже. Однак він нас попереджає, що там є сира береза.

Побачите, деякі поліна тріщатимуть більше від інших.

Питаючи про Марію, він дістав металеву баклажку й додав трохи коричневого алкоголю до кави.

Можу побитись об заклад, що вона приходила сюди в супроводі Жозе. Гадю, він піде за нею будь-куди, якщо зможе.

Ми з Маттіасом переглядаємося.

Ми давно вже не бачили Марію, — зауважує Маттіас.

О, — дивується Жозеф, — дивно. В селі усе спокійно. Я зайду до неї, — сказав він на прощання, підіймаючи комір свого пальта. — Якщо Жозе дозволить мені з нею побачитися. Знаєте, ніколи не знаєш, чого чекати від такого типа, як він.

Жозеф одним ковтком допиває каву, прощається з нами й сідлає свого снігохода. Перш ніж він встигає його завести, Маттіас поспішає нагадати, щоб не забув наступного разу привезти молока. На сир. Жозеф киває йому, смикає за стартер і під ревіння двигуна виривається на простори.

Тим часом у плиті сирі дрова шиплять у вогні, неначе проклинають власну долю.

Вісімдесят один

Сьогодні все сіре. Важко розрізнити, де сніг, а де небо. Тільки чорний трикутник ялин дає можливість уявити, де обрій.

Маттіас вийшов. Завдяки своїй зоровій трубі я бачу, як він просувається вперед, борючись зі снігом. Він часто зупиняється, щоб перевести подих, і знову рішуче крокує. Трохи далі, у вигинах природного декору видно ще один силует. На ньому червоне пальто, він швидко рухається, наче ковзає по снігу. Коли Маттіас теж помічає його, то махає рукою. Вони йдуть назустріч один одному й зустрічаються на осонні, біля снігової лінійки. Бачу, як вони перемовляються, перш ніж іти до будинку.

Трохи згодом двері відчиняються, і Маттіас заходить разом із Марією. Поки він струшує сніг зі своїх снігоступів, вона прихиляє лижі до стіни й розстібає пальто. Я намагаюся сісти на ліжку якомога пристойніше.

Як справи, — питає вона.

Поки я готуюся відповісти, Маттіас мене випереджає.

Він оклигує, — каже, — він оклигує.

Жозеф сказав, що вигляд у тебе кращий, — продовжує Марія, дивлячись мені у вічі, — і він таки мав рацію. Можна тебе оглянути?

Я хитаю головою. Вона наближається, відповідаючи на мою усмішку, й кладе згорток з інструментами. Коли вона нахилиється, щоб покласти свою долоню мені на лоба, я вгадую форму її грудей під светром.

Я хочу подякувати їй. Сказати, що радий її бачити, що я пам'ятаю її, ще зовсім юну, коли ми ходили до школи. Що вона стала прекрасною жінкою, що її кучеряве волосся, тонкі риси обличчя, упевненість її рухів будь-якого мерця поверне до життя. Та щойно я збираюся заговорити, вона засовує термометра мені до рота.

Тримай його під язиком і стисни губи.

Потім вона відкриває мої ноги й знімає шини. Підходить Маттіас і запитує:

А Жозе, він не прийшов із тобою?

Ні, Жозе не прийшов. Дженні має народити з дня на день. Він там із ними, з сім'єю. На той випадок, якщо почнуться пологи.

Поки вона розмотує бинти, я розглядаю тріщини на стелі. Єдиний спосіб зберегти впевненість. І тримати біль на відстані. Я почуваюся смішним зі своїми ранами, своїм мовчанням і своїми білими трусами, скріпленими збоку. Я знаю, мої ноги вкриті гематомами, а стегна й гомілки атрофовані. Знаю, що схожий більше на привида, ніж на чоловіка.

Жозеф заходив до тебе? — питає Маттіас.

Ні. Тобто, так, він заходив, — відповідає Марія і червоніє.

Потім вона промацує мої кістки, згинає коліна й легенько крутить щиколотки. У неї гарячі руки. Відчуваю, як у мені наростає біль. Як і бажання.

Це нормально, що ти страждаєш, — продовжує вона, — через зв'язки. Та нам усе ж доведеться зменшити дози анальгетиків, в будь-якому випадку ти мусиш рано чи пізно звикати до болю. Твоя права нога гоїться добре, а от інша заживає набагато повільніше.

Раптом я згадую, що розказував мені Маттіас на самому початку, щоб мене налякати. І змусити мене прийняти його турботу.

Бачиш оце? — репетував він, показуючи на ручну пилку на стіні, — ось що чекає на тебе. Ми живемо, як жили колись лісоруби, на великій вирубці. Завалена снігом хижа, плита на дровах, деякі припаси. І

лікуємося так само, як і вони. Коли сокира вислизала з рук лісоруба через холод, втому або нерозважливість і застрягала у стегні, гомілці чи ступні, було лише одне рішення. Оковита, вогонь і пилка. Інакше — гангрена, лихоманка і жахлива повільна смерть.

Поки я розглядаю пилку на стіні, Марія за допомогою пінцета і ножиць один за одним знімає шви.

Руки її виважені, та я все ж відчуваю, як вона витягує нитки. Я повертаюся до неї.

Все буде добре, — додає вона, не підводячи очей, — я майже скінчила.

Накладаючи свіжі пов'язки, Марія питає, як я почуваюся. Я видаю кілька булькаючих звуків, вона сміється, вибачається і виймає термометра з мого рота.

Нормально, — кажу їй і дивлюся на свою нову білісіньку пов'язку, — нормально.

Зачувши звук мого голосу, Маттіас підводить голову.

У будь-якому разі, лихоманки у тебе вже немає, — повідомляє Марія.

Коли я зможу ходити?

Терпіння, — відповідає вона, — твої кістки зміцнюються, а от м'язи ще не відновилися. Можеш починати з того, що зніматимеш час від часу шини, почуватимешся краще.

Вона підморгує мені і обертається до Маттіаса, щоб віддати йому свій набір інструментів.

Тримайте. Там нові бинти, тубик мазі, антибіотики й усе, що потрібно. У дечого термін вжитку вже закінчився, але то не має значення.

Я готую суп, чому би тобі не залишитися поїсти з нами?

Я вам вдячна, — відмовляється вона, — мені справді потрібно йти. На мене чекають там, унизу. Я незабаром навідаюся знову.

Усі так кажуть, — кидає Маттіас.

Марія усміхається, але нічого не каже, бере свої ліжкі і йде собі, як і прийшла. Червона цятка за вікном віддаляється, осяваючи все довкола.

Маттіас ставить суп на плиту і ворушить кочергою жар. Коли повертає голову до мене, його зіниці палають, як жарини.

Вісімдесят один

Маттіас підсуває стільця до мого ліжка і ставить шахи на столик.

Я усміхаюся до нього, але краще пограв би в карти, могли б зіграти на гроші.

Я завжди знав, що ти врешті решт здасися, — заводить він знову. Якщо не можна змінити обставини, ми змінюємо слова. Я не твій лікар, я не твій друг, я не твій батько, чуєш мене? Ми разом коротаємо зиму, переживаємо її, і все. Я піклююся про тебе, ми все ділимо, та щойно я поїду, ти мене забудеш. Ти можеш опікуватися собою сам. А я, я повертаюся до міста. Чуєш мене? Моя дружина чекає на мене. Я потрібен їй, а вона потрібна мені. Я потрібен там, там моє життя, а тут мені нічого робити, усе це — збіг обставин, вибрик долі, жахлива помилка.

Кажучи так, він рухає фігуру на шахівниці і пропонує мені прийняти виклик.

Я завжди знав, що ти здасися. Ніхто не може стільки мовчати. Всі раніше чи пізніше повертаються до слів. Навіть ти. І незабаром, кажу тобі, ти звертатимешся й до мене. Ти говоритимеш зі мною, навіть якщо не буде пожежі, навіть якщо я і не молода ветеринар. Ти говоритимеш зі мною, чуєш? І гратимеш зі мною в шахи. Так станеться. Нічого іншого не буде. Давай, тобі ходити.

3. Ікар

Якщо летіти занизько, пір'я стане вологим і ти розіб'єшся об землю. Якщо ж полетиш зависоко, то жар сонця зруйнує крила і ти загубишся в порожнечі. Я повторюватиму тобі цю науку двічі, п'ять, сто разів. Бо в твоєму віці усі вважають себе непереможними. Ти, може, вважаєш, що я старий і зануда, та зваж, що я знаю те, що тобі невідомо. Тільки-но ми злетимо над цим закритим місцем, в якому немає життя, ти здивуєшся глибині горизонту. Ось тоді ми вже будемо не тут. Тоді ми врятуємося.

Вісімдесят чотири

Бурульки, які звисають з карниза, розрізають довкілля вертикальними смугами. Погода гарна, сніг відсвічує небесною синню. Соснові голки змерзли на холоді. Кілька сніжинок блукають між небом і землею. Не знаю, звідки вони з'являються. Їх носить вітром і, здається, їм ніколи не хотілося торкнутися землі. Наче метеори, політ як ми бачили зблизька, але без загрози, що вони впадуть на нас.

Маттіас робить свою гімнастику. Він стрибає на місці. Його кінцівки розслаблені, й немолоде гнучке тіло підлаштовується до стрибків із вражаючою грацією. Час від часу він б'є себе долонею у грудну клітку і змушує звучати порожнинну глибину своїх легенів. Я спостерігаю, як він вправляється й одночасно говорить, що мені краще. Що незабаром я зможу встати з ліжка. Біль ще зовсім поруч, немов хижак який дримає, але мені вже майже не потрібні пігулки, щоб терпіти його присутність поруч.

Закінчивши вправи, Маттіас підіймає ляду й дістає з погребя деякі харчі.

Я можу тобі допомогти, — пропоную я.

Маттіас зводить на мене очі. Він вагається. Може, гадає, що я хочу позбавити його привілею гайнувати час за куховарством, та все ж погоджується.

Тримай, — каже він і простягає мені ножа і стільничку, — займися поки овочами для супу, а я приготую хліб.

Поки я чищу картоплю, розумію, що це вперше я на щось придався відтоді, як сюди потрапив. Я ще не можу стояти і не надто знаюся на кухарстві, та щось уже роблю. Маттіас тим часом місить тісто і насвистує, точніше, видуває повітря крізь зуби. Можна подумати, що він наслідує шум повноводої через весняне танення снігу річки. Або ж крижаний вітер, що вихориться над верандою.

Поки вариться суп, пара, що підіймається у повітря, осідає на моєму вікні. Від холоду вона утворює тонкий шар паморозі. Щоб виглянути надвір, мені треба зішкрябати її з краєчку вікна. Невеликий ілюмінатор у кришталевому вітражі. Поки я дивлюся назовні, Маттіас розказує, що його батько був кухарем на сплаві лісу. І що сам він допомагав йому кілька років по закінченні війни.

Пригадую, вони відбували, щойно починався льодохід на річках. Їх було багато таких, хто безстрашно боровся з водою, щоб сплавляти ліс. Ніхто з них не вмів плавати, ніхто не мав рятувальних жилетів, та в кожного на шиї висів хрест. З баграми й піснями вони ходили у своїх шипованих чоботях по колодах, що пливли по воді. Коли ж когось із сплавників ковтав сплав і він зникав серед стовбурів дерев, то міг сподіватися лише на свої молитви. Іноді його колегам вдавалося виловити тіло, перш ніж його відносило течією, та зазвичай пороги й холодна вода не пробачали помилок. Тож щовечора, сідаючи за стіл, вони хвильку мовчки молилися, а потім їли приготоване для них, як востаннє.

Поки галети чорного хліба печуться на сковорідці і запах смаженого борошна наповнює кімнату, Маттіас малює розп'яття, яке вішає над вхідними дверима.

Я підіймаю здивовано брови.

Готово, — кидає Маттіас.

Він насипає нам суп і розламає хліб навпіл. Він гарячий. М'якуш парує. Я мочу його в бульйоні і вгризаюся в нього зубами. Поки Маттіас читає таку собі молитву, я продовжую розмову, навіть не дожувавши.

Ми немов ті сплавщики, про яких ти казав. Але нам не розп'яття потрібне, а залізна кінська підкова.

Маттіас дивиться на мене хвильку з таким виразом, наче я нічого не зрозумів. Потім його обличчя поволі проясняється, і він дякує, що я розділив з ним сьогоднішній хліб.

Вісімдесят вісім

Маттіас допомагає мені дійти до крісла-гойдалки. І знову я дивуюся тій силі, з якою він мене підтримує. Думаю, я ніколи досі не був настільки легким, настільки й нудним.

Я влаштовуюся біля плити з ковдрою і з зоровою трубою. Маттіас сидить поруч, за столом. Він всовує нитку в голку.

У мене новий кут зору на довкілля. Я так само бачу ліс, який непохитно височіє над снігом. Але звідси я можу бачити ще й опори та електричні дроти, що з'єднують нас із селом. До цих металевих дротів раніше було прив'язане наше життя. До цих провідників, по яких біг містичний заряд. Цих шнурів, на яких сидять декілька птахів, ніби нічого не змінилося.

Сонце сідає, і холод змушує виблискувати вчорашній сніг. Коли стуляю очі, то бачу кольори, яких не існує. Коли ж їх відкриваю, то в кімнаті стає так ясно, що здається, ніби в мене снігова сліпота.

Штопаючи джинси, Маттіас питає, ким я був до аварії. Та я певен, що він знає.

Я був механіком.

Як твій батько? — уточнює він.

Я на хвилю затримую подих, дивлюся на свої руки і ноги. Після аварії і зникнення електрики здається, що весь час, який я провів під автівками, з руками у мастилі і металевій стружці, — тільки непевний спогад.

Ретельно засилуючи нитку, Маттіас кидає, що для нього нічого не змінилося. Він заробляв на життя, займаючись багато чим, а ще він одружений ось уже п'ятдесят сім років.

Я завжди досягав мети. І ще одна зима мене не зупинить.

Говорячи так, він колеться голкою. Різко підвівшись, він іде до вікна і змінює тему.

Буде сніг, — каже він, — я певен.

Наразі небо чисте, я кидаю погляд на барометр і бачу, що маленька гілочка показує вгору, анітрохи не вагаючись.

Губами Маттіас злизує краплинку крові з кінчика пальця. А я питаю себе, чи він дійсно розуміє, що відбувається. Що ми переживаємо тепер. Що на нас чекає. Може, він не здогадується про масштаби цієї проблеми з електрикою.

Або ж саме я втратив будь-яке розуміння того, що відбувається.

Вісімдесят вісім

Маттіас помилився, снігу немає. Вже майже тиждень. Жодної хмаринки не з'явилося над нашими головами. Вдень сонце заливає веранду, а вночі на небі висипають зорі. Тільки вітер ворушить сніг, і здається, ніби в деяких місця його побільшало.

Ми граємо у шахи і говоримо про те і се. Про зиму, про їжу, про мої ноги. Наші розмови швидкоплинні, бо партії вимагають усієї нашої уваги. Мені поки ще не вдалося виграти у Маттіаса, але я почав розуміти його тактику, його думки, його звички, і він про це знає. Тому він нічого не полишає на волю випадку. Він все ретельно прораховує, навіть якщо потрібно всього-на-всього посунути пішака. Неначе зміна переможця — це щось неймовірне.

Я саме мав ходити, коли раптом постукали у двері. Маттіас схоплюється й показує, щоб я нічого не чіпав.

У дверях, залитих світлом, стоїть чоловік. Це Йонас. Я не бачив його понад десять років, та відразу впізнаю, щойно він ступає до кімнати. Коли я ще працював у батьковому гаражі, то бачив, як він проїжджав повз нас на велосипеді. Здавалося, що він завжди п'яний, хоча він ніколи не пив. Як він наближався, було чутно здалеку. Він насвистував і наспівував, виробляючи зигзаги своїм великом. Щодня, як блаженний, він перевіряв канали і сміттєві баки у пошуках пляшок з-під пива. Його нерідко можна було побачити на узбіччі із зібраними пляшками, він говорив на повний голос. Здалеку здавалося, що він спілкується з горизонтом.

На ньому залатані на колінах зимові штани, бірюзового кольору пальто, хутряна шапка і довгий жовтий шарф. В руках у нього милиці. Він заходить і приставляє їх до стіни. Сідає на стілець біля входу, дихає з присвистом. Щоки в нього розчервонілися від напруги й морозу.

Важко, важко ходити по всьому цьому снігу, — каже він захекано. — На снігоступах я завжди боюся впасти й не зможу підвестися. Мені знадобилася, мені знадобилася добра година, а може, й більше, щоб піднятися сюди.

Маттіас, схоже, здивувався цим неочікуваним відвідинам, але Йонас на те геть не зважає. Він роздивляється мене, його обличчя розпливається в широчезній усмішці.

Я пам'ятаю тебе, коли ти ще був отакий завбільшки. Отакий. Ти ганяв по селу з такими ж, як ти сам. Ви намагалися лякати мене. Лякати мене, коли я збирав порожні пляшки.

Йонас постарів, але майже не змінився. Рухи в нього такі ж самі, непевні і рвучкі водночас. Та ж нестримна життєрадісність. Та ж ясна відсутність у погляді. Щоправда, на голові у нього майже не залишилося волосся, а в роті — зубів, та все ж слова вилітають із нього дуже швидко. А речення іноді наскакують одне на одне і змішуються. Немовби він поспішає розказати про щось і боїться, що воно зміниться, перш ніж він про це розповість.

Я не знав, що цього літа під перевернутою автівкою знайшли саме тебе. Якби ж знаття, якби ж знаття, то прийшов би раніше. Щоб висловити співчуття щодо твого батька. Співчуваю. Але йому було погано. У селі багато чого подейкували про нього. Такі от люди. Чи мені, чи мені не знати. Добре його пам'ятаю, я часто приходив до нього в гараж, сідав у кутку, дивився, як він працює, і говорив із ним. Давненько ти не був у селі. Багато води, багато води сплигло під мостами. Відтоді моя старенька мати теж померла. Так сталося, що пішла вона трохи раніше, ніж не стало електрики.

Маттіас ставить суп на вогонь. Я шукаю, що сказати. Мій батько, його стара мати, відсутність електрики. Так уже сталося, нічого не можна змінити.

Добре, що прийшов, — нарешті кажу.

То прекрасна Марія повідомила мене, що ти тут, — продовжує він. — Вона дала мені оті милиці для тебе, поглянь. Вона мене попросила занести їх тобі. Це справжні милиці. Справжнісінькі дерев'яні милиці. Я приніс би раніше, та вчора один хлопець із села повернувся з лісу, обличчя все в крові. То був Жакоб. Він захлинався слізьми, і ми не могли зрозуміти ні слова.

Йонас кілька разів кліпає, ковтає слину і говорить далі.

Коли він з'явився, то сильно кровив. Ми обтерли йому лице, але там не було нічого, зовсім нічого. Люди почали панікувати. Оскільки я нічого не робив, то мене відправили по допомогу. Я й пішов. Марії не було вдома. Мені відчинив Жозе. Я йому все розказав, і він відразу ж

побіг. Я далі шукав Марію, бо саме вона, саме вона опікується пораненими. Я постукав до Жозефа. Він відкрив мені, напівголий, наче щойно встав з ліжка. Я розповів усе і йому. Я не встиг іще закінчити, як за ним з'явилася Марія, на ходу застібаючи блузку. Вона подякувала мені, взяла пальто і відразу пішла. Я на мить залишився сам на сам із Жозефом біля дверей. Було холодно, але, здавалося, він цього не помічав. Він подивився мені у вічі і змусив пообіцяти нікому не розповідати. Я пообіцяв, бо все здавалося надто серйозним.

Краєм ока я помітив, як посміхнувся Маттіас, неначе виграв парі.

Коли я повернувся до Жакоба, Марія і Жозе накладали пов'язки. Тим часом, тим часом він нарешті зміг пояснити, що сталося. Він загнав горностая у дупло пенька. І коли нахилився, щоб його роздивитися, той стрибнув йому в обличчя. Вони люті, ці тварі. Їм не можна довіряти. Особливо, коли вони почуваються в небезпеці. Вони усі такі біленькі з червоними писками. Вони гарненькі, але ж люті. У Жакоба постраждала щока і брова. Нічого, нічого страшного. Але який ранок! Тому я й не прийшов учора і не приніс милиці. Через Жакоба. І горностая.

Маттіас пропонує Йонасу миску супу. Той вдячно приймає.

За два дні в селі буде вечір танців, — кидає Йонас між двома ковтками. — Це Жюд організовує, у церковному підвалі. Ну, там генератор і все таке. Каже, буде пиво і гарячі закуски. Він давно вже про те говорить, усіх, усіх запросив. І я піду, а як же. Поїсти гарячого, і забрати порожні пляшки. Ніхто більше не хоче їх у мене купувати, та я їх складаю. Колись, колись, я здам їх де-інде і матиму грошенята. Багато грошей.

Йонас з шумом спорожнює миску, піднісши її прямо до губ, і задоволено ставить перед собою.

У наступні кілька днів йтиме сніг, — стверджує він, — хмари, хмари у вигляді кобилячих хвостів. Холодно, та в повітрі уже відчутна вологість Вітер віятиме кілька днів, точно. Та вам тут добре. Із сонцем і плитою, вам краще, краще тут, ніж по той бік, авжеж?

Маттіас погоджується кивком голови, а Йонас одягає пальто, хутряну шапку і шарф.

Потрібно повертатися до села. Я обіцяв, обіцяв сьогодні після обіду допомогти в корівнику. Треба дістати сіно з горища. Треба багато ходити на снігоступах протягом одного дня, а я не люблю ходити з

отими штуками на ногах. Але менше з тим, знай, я радий знову тебе бачити, тебе бачити. Хай там як, ти вдома. А милиці, милиці, які знайшла для тебе прекрасна Марія, вони ось. Знаєш, я пам'ятаю, коли ти був ще ось таким. Ти ганяв скрізь по селу з такими ж, як ти сам. Ви пробували лякати мене. Але у вас нічого не виходило. Може ви й чули мене здалеку, та я бачив, як ви підкрадалися. Я завжди бачив, як ви підкрадалися.

Дякую за милиці, мені не терпиться їх спробувати.

Я пам'ятаю, я завжди бачив, як ви підкрадалися, — повторює він і зачиняє за собою двері.

Потім ми чуємо його балачку, що віддаляється. Через вікно видно, як він спускається до села, розмахує руками, у своєму невідповідному одязі. Тим часом Маттіас знову вмощується у кріслі-гойдалці і з новою енергією вдивляється у шахівницю.

Я поглядаю на барометр, який, видається, показує донизу, незважаючи на гарну погоду. Думаю про післязавтрашній вечір танців. Заздрю Йонасу, який може туди піти. Якби тільки міг ходити, то й сам пішов би. Я, звісно, не танцював би, перш ніж напився б, але побачив би багато знайомих обличь, дізнався б більше про те, що сталося у селі, і говорив би з Марією, намагався б її розсмішити.

Давай, твій хід, — нетерпеливиться Маттіасу. — Вперед. Щоб можна було закінчити гру.

Дев'яносто шість

Уже два дні йде сніг. Ми не бачимо ні гір, які височіють за селом, ні лінії лісу. Сніг поспішає лягти на землю, і неозорий краєвид обмежується стінами кімнати.

Маттіас сидить у кріслі-гойдалці і читає книжку, яку нещодавно знайшов з того боку. Так і минає післяобідня пора. Маттіас час від часу перегортає сторінку, а ж поволі розглядаю прихований від нас пейзаж. З настанням ночі здіймається вітер. Його пориви хилять дерева і вихоряться навколо веранди. Йонас усе передбачив. Спочатку сніг, а потім вітер.

Згодом Маттіас кладе книжку і йде до плити. Він перемішує суп, заглядаючи на дно каструлі.

Історія повторюється, — нарешті вимовляє він. — Ми хотіли втекти від того, що нам було приготовано, і ось нас поглинув плин подій. Проковтнув кит. І тепер, далеко від поверхні, ми сподіваємося, що він виплюне нас на берег. Ми у череві зими, в її нутрошах. І в цій гарячій темряві ми розуміємо, що ніколи не вдасться втекти від того, що має статися.

Вже темно. Сніг так і йде, але стає темнішим. Дивно, але слабенький відблиск світла пробивається знизу. Немовби в селі запалили ліхтар. Я дивлюся на цей жовтуватий ореол у зорову трубу. Справді, непевне світло пробивається над верхівками дерев через снігову завісу, яку здіймає вітер.

Маттіас запалює олійну лампу і насипає суп.

Коли я спорожнив тарілку, то помітив, що світло на небі стало яскравішим. Чутно також, як дзвонять церковні дзвони. Мабуть, щоб відзначити вечір танців. Мені так хотілось би теж бути там, хоч пару годин, повернутися до нормального життя.

Сто дев'ять

Вранці вітер і сніг раптово вщухли. Немов звір, що без видимих причин кидає свою жертву, щоб уполовати іншу. Раптово настала тиша, густа і важка, а нам усе ще здавалося, що пориви вітру зірвуть дах, і нас затягне в порожнечу.

Якщо дивитися у вікно, то складається враження, що ми посеред моря. Вітер усюди підняв снігові леза хвиль, які завмерли тієї миті, коли мали вже налетіти на нас.

Маттіас вирішив скористатися нагодою й погуляти надворі. У безкінечному тунелі моєї зорової труби я бачу, як він віддаляється, ступаючи по затужавілому від морозу снігу. Його силует дедалі зменшується, що ближче він до лісу. Наче один із Трьох царів іде за своєю зіркою.

На столі три консервні бляшанки. Відкриті й порожні. Я дістаю свою рогатку й кілька металевих кульок. Витягую вперед руку, цілюся і натягую резинку. Коли відпускаю її, то кулька зі свистом пронизує повітря, пролітає мимо цілі, б'ється об стіну й губиться у купі дров біля плити. Я починаю знову. Цього разу пересвідчуюся, що зап'ястя на одній лінії з рукою. Примружую одне око й роблю постріл. Одна з

бляшанок з гуркотом падає на землю. Не та, в яку я цілив. Та у мене ще залишилися кульки.

Трохи пізніше повертається Маттіас з оберемком дров.

Коли дивитися на будинок здалеку, — кидає він, розстібаючи пальто, — видно увесь той сніг, який зібрався на веранді. Від цього аж голова йде обертом.

Ставши на коліна перед плитою, Маттіас помічає розкидані по підлозі консервні бляшанки. Він обертається до мене. Я показую йому свою рогатку. Він посміхається і повертає бляшанки на стіл.

Давай, — пускає він шпильку, — покажи, на що здатен.

Сто дев'ять

Світанок. Сонце ще не встало, але небо вже посвітлішало. Виблискує сніг. Ми п'ємо каву. Навіть якщо вона і має присмак учорашньої, кожен ревниво тримає свою чашку й насолоджується нею маленькими ковтками.

Веранда підлаштовується під мороз. Дерево стін стає жорсткішим. Фундамент зціплює зуби. Іноді між балками лунає сухий тріск. То цвяхи на даху здають під тиском. Димарі у селі щедро пускають дим. Люди скрізь прокинулися від першого льодяного дотику зими й поспішають розпалити перший вогонь. Березова кора дає білий дим, який здіймається вертикально у нерухомому повітрі. Схоже на мармурові колони, що підтримують небо. Неначе ми живемо в соборі.

Після довгого споглядання Маттіас одним ковтком допиває свою каву, відвертається від вікна і починає вправи. Він стоїть на одній нозі, одна рука витягнута догори, інша лежить на животі. Він крутить плечима, розслабляючи м'язи, а потім багато разів присідає і підіймається. Я дивлюся, як він вправляється, і кажу собі, що попри те, що моє тіло відновлюється що не день, але свіжа кров тече саме в його венах.

Раптом двері відчиняються, й на порозі у клубках пари з'являється Жозеф. З ніздриями, що димляться, і завантаженими санчатами він схожий на тяглову худобину, зморену від зусиль. Його борода вкрита памороззю, а шматочки льоду звисають із вусів. Він звільняється від своєї збруї. Сідає, знімає рукавиці і хукає на долоні. Намагається зняти

пальто, та його пальці стали неслухняними від холоду, і йому ніяк не вдається вхопити язичка застібки-блискавки.

Тим часом Маттіас підігріває вівсяну кашу і починає розвантажувати те, що привіз Жозеф.

Сто дев'ять

Знаєте, — починає Жозеф, — Жюд минулого тижня влаштував вечір танців. Він підключив генератор. Усі були там. Музика лунала на все село. Було чудово. Було свято. Як уві сні. Люди їли й танцювали. Коли серед ночі задзвонили церковні дзвони, усі вирішили, що то жарт. Але хтось вимкнув музику і повідомив, що загорівся комин у будинку поруч. Коли ми дісталися туди, було вже пізно. Здійнявся вітер, розбурхав вогонь, який, у свою чергу, перекинувся на дах. Стовпи диму виривалися через вікна. Церковний дзвін і далі калатав, але ми погано його чули через вітер. Ми чекали й дивилися на вогонь. Пориви вітру доносили жар аж до наших обличь. Вогонь закручувався навколо карнизів і балок. Небо над нами стало помаранчевим, наче знову вулиці були освітленими. Сніг довкола танув, і струмки текли нам під ноги. Знаєте, ми думали, що будинок згорить дотла. Та вогонь з'їв лише частину даху і другого поверху. Ніби розважався. Назавтра будинок іще курів, та вже не було на що дивитися. Ні на що, окрім обгорілих латок дерева, які ще шипіли.

А мешканці, — втручається Маттіас і кидає погляд на місце, де димар плити зникає між перекриттями.

Спочатку, — відповідає Жозеф, — ми переживали. На щастя, в будинку не було нікого в той час, коли почалася пожежа. Впродовж кількох наступних днів їх переселили. Та коли вони хотіли забрати речі, усе було чорним і тхнуло димом. Знаєте, дим із сажею дуже липкий. Відтоді ми почистили більшість димарів у селі. З настанням сильних холодів останніми днями люди палять усе, що можуть. Іноді втрачають контроль, і плити загораються.

Жозеф робить паузу і повільно проводить долонею по чолі й очах.

Коли був останній снігопад, — продовжує він, — хтось украв снігохід у Жюда. Спочатку Жозе звинуватив мене, та, знаєте, у тому не було жодного сенсу. Потім довідалися, що зник Жеремі. Зі своїм дев'ятирічним сином. Усі хотіли йти на його пошуки, та сніг уже давно

замів сліди. Потім намагалися заспокоїти дружину Жеремі, але вона невтїшна. Жозе дав їй пігулки, щоб вона могла спати. Зі свого боку, я лише сподіваюся, що Жеремі узяв достатньо пального, щоб кудись доїхати. Бо якщо він повернеться сюди, ніхто не може уявити реакцію Жюда.

Маттіас підходить до Жозефа і пропонує миску вівсяної каші, яку той охоче приймає.

До того ж багато-хто захворів останнім часом. Дехто вже одужав, а інші ніяк не можуть вилікуватися. Серед них і Жюдїт, яка взялася проводити шкільні заняття з дітьми, відколи Жан відмовився. Зрештою, Марія робить усе, що може, щоб її вилікувати, але ж вона не чаклунка.

Маттіас береться за кашу. Кілька вівсяних пластівців застрягають у вусах.

Вам тут добре, — нарешті мовить він, жуючи. — Подалі від усього цього.

Маттіас перебиває його, питаючи, чи вдалося йому добути молока. Жозеф усміхається.

Так, сьогодні вранці я ходив до корівника. Перш, ніж усі повстають. Там немає опалення, і щоразу я з подивом відзначаю, настільки там добре. Знаєте, корови завжди виробляють стільки тепла, скільки їм потрібно. Я міг би влягтися просто там і ще поспати. Але на сіні спав Йонас. Він прокинувся, коли я набирав молоко. Він здивувався, побачивши мене, а я звелїв йому вдавати, ніби мене тут не було, і він знову заснув.

Маттіас зазирає у мішки із провізією й дістає дві великі ємності з молоком. Він відкриває одну і робить ковток.

Воно справді свіже, — каже він, витираючи рота, — прекрасно. Дякую.

По-перше, — продовжує Жозеф, — сім'ї, які тепер мешкають у колишньому будинку нотаря, приготували печеню і рибні пироги, багато чого ще. Я вам теж приніс. Треба користуватися, знаєте. Хоча в селі ще вдосталь запасів, раціон стає дедалі обмеженішим. Жюд наполягає, щоб ми були розважливішими. Пішла чутка, що мешканці одного з берегових сіл зуміли підключитися до вітряної станції. Кожен вважає за потрібне сказати щось із цього приводу. Таке можливо. У нас немає електрики, але вітряк на схилі гори й далі крутиться. Дехто

каже, що варто туди піти і спробувати. Та якщо вірити всьому, що кажуть, то аварію на лінії давно вже мали ліквідувати, і ми могли би дивитися телевизор, пити холодне пиво і їсти розігріті у мікрохвильовці страви швидкого приготування.

Жозеф зітхає, дістаючи свій кисет. Він скручує цигарку, запалює її і робить довгу затяжку. Він щось говорить і далі, та я вже не слухаю. Дивлюся на кільця диму, які поволі випливають із його рота.

Хочеш цигарку? — питає він.

З задоволенням, — швидко кажу.

Жозеф здивовано хитає головою у мій бік.

Ти тепер говориш? Яка гарна новина!

Я усміхаюсь у відповідь.

І ми палимо, поки Маттіас захоплений сортуванням продуктів.

Є новини про моїх дядьків? — нарешті я спромігся спитати, в голові паморочиться від тютюну.

Я ходив глянути, що там у них удома, — відповідає Жозеф. — У гаражі не було автівок, не було гвинтівок, а всі кімнати порожні. Твої дядьки й тітки все завбачливо забрали з собою. Продукти, інструменти, одяг. Все, що може знадобитися. Та я все ж дещо знайшов, — уточнює він і дістає щось схоже на брошурку із внутрішньої кишені пальта. — Карта регіону. Нею можна завжди скористатися.

Я беру її і дякую. Водночас питаю себе, чи мої дядьки і тітки справді мали намір повернутися до села. Можливо, вони просто пішли, і все. Якщо тільки з ними нічого не сталося.

Я забув про добру новину, — раптово додає Жозеф. — У селі були уродини. Хоча дехто побоювався, але все пройшло добре. Марія була там. Вона не чаклунка, знаєте, та їй вдається робити дива. Вона допомогла народитися маленькій дівчинці: Жоель. Першій дитині періоду аварії. Ми не знаємо, хто батько, але мати, Женні, живе тепер у будинку на лісопильні, він великий, і їх там багато, у неї там гарне оточення.

Жозеф підводиться і застібає пальто.

Наступного разу я поскидаю сніг із даху, — заявляє він. — З тим, що випало за останні дні, його стало забагато.

Так, — погоджується Маттіас, — я саме хотів поговорити з тобою про це.

Нагадайте мені, коли я прийду наступного разу. А тепер маю повертатися. Марія чекає на мене. Я обіцяв повезти її на зимову риболовлю, і ми домовилися якраз на сьогодні.

Жозеф прощається, і двері за ним зачиняються, неначе ними грюкнув вітер.

Сто дев'ять

Маттіас продовжує сортувати принесені Жозефом харчі. Прискіпливо перевіряє готові страви. Він бурчить і бубонить, що тут саме він готує, але складає все ретельненько.

Справді, — підраховує він, — раціон урізали.

Потім виливає молоко в казан, у якому ми топимо сніг, ставить його на плиту.

Потрібно підігріти. Підігріти, але не кип'ятити, — уточнює він, додаючи сичугу.

Трохи помішує і знімає з вогню.

Тепер слід зачекати. Ми граємо кілька партій у шахи і їмо вівсяну кашу. Маттіас усі партії виграє. Я жартую, кажучи, що даю йому фору. Він підводить голову, мружиться, але нічого не каже.

Він іде до плити і помішує ложкою в казані. Пахне молоком, яке згорнулося. Потім виливає вміст у фільтр, зроблений з металевої вішалки і шматка тканини. І біляста рідина починає поволі крапати.

Я наполягаю.

Я даю тобі виграти щоразу. Сам знаєш.

Маттіас не піддається. Він ледь кривить рота, зауважує, що я кажу казна-що і що у мене, мабуть, знову почалася лихоманка. Я посміхаюся в свою чергу і дістаю карту, яку мені дав Жозеф.

Неквапно розглядаю схили, гірські плато, русла річок. Знаходжу прибережні села вгорі карти, а потім і наше, трохи нижче, оточене долинами. Ще далі — озеро, куди ми дітьми ходили ловити рибу. Добре видно дві основні дороги. Одна йде берегом, а інша перетинає сушу. Видно також і лісові дороги, позначені пунктиром, які проникають у глибокі долини. Тут і там значки високої трави, які позначають заболочені місцини. А все решта — ліс.

Кидаю погляд на легенду на полях.

Вона величезна.

Певні ділянки річки позначені вручну. Пригадую, деякі назви я чув раніше, але я в них не тямлю. Мисливське обійстя моїх дядьків не повинне бути далеко, у глибині лабіринту, посеред столітніх кедрів. Я добре пам'ятаю його, та не можу знайти на карті.

Тут, — раптом кажу я, тицяючи вказівним пальцем у невеличкий хрестик, зроблений простим олівцем, — це тут.

Коли підводжу голову, Маттіас усе ще перевіряє вміст своєї конструкції.

Текстура гарна, — заявляє він задоволено. — Воно вже починає нагадувати сир.

Сто тринадцять

Цієї ночі я знову чув маленьке звірятко. Я впізнав його стриману ходу, його виважені рухи і його зацікавлення їжею у погребі. Іноді воно зупинялося, щоб прислухатися, потім знову рушало, можливо, в інший бік, від того, де зберігається частина наших припасів. Можна сказати, що воно ретельно збирає власні запаси у передчутті прийдешніх часів.

З першими променями Маттіас знімає свою конструкцію. Віджимає білу речовину, щоб позбавитися від залишків води, додає солі, потім робить шість куль завбільшки з кулак, з яких обережно робить кружала. На плиті, у старій каструлі, розтоплює залишки свічок. Слідкує за шматками, які плавляться, і виловлює шматочки гноту й обгорілі сірники. Потім виливає розтоплений віск на свої сири, стежачи, щоб той повністю їх вкрив.

Один із найкращих способів консервації, — зауважує він, обертаючись до мене.

Я киваю головою, не кажучи нічого, і показую на шахівницю.

Немає часу, — відповідає Маттіас, — я повинен спуститися до села.

Потім він ретельно складає облитий воском сир у полотняну торбину, дає мені консервовану квасолю у смальці зі шматком чорного хліба, підкидає у плиту дров і поквапом одягається.

Побачимося пізніше, — кидає він, одягаючи свої снігоступи.

І поспішно виходить.

Надворі пишний сніг квапиться досягти землі.

Сто сімнадцять

Мабуть, уже майже полудень. Здається, що холод послабив свої обійми лише для того, щоб здавити з новою силою. Тим часом сніг і далі падає і, здається, ніщо не може його зупинити. Сніжинки великі й тендітні. Немовби вирізані з паперу.

У плиті гаснуть останні жарини. Я відчуваю, як холод ковзає по моєму вікні. У протягів довгі руки, і вони ворухнуться біля мене, наче тіні, які хочуть залізти до мене під ковдри.

Марія сказала, що незабаром я зможу стояти. Хоча моя ліва нога ще слабка, та за допомогою милиць зможу пересуватися самостійно. Саме я відчиню їй двері, коли вона прийде наступного разу.

Мені вдається випростатися, а потім і сісти на краю ліжка. Ноги висять у порожнечі. Я думаю про наступний етап, дивлячись у прірву перед собою. Сила тяжіння тягне мене донизу. Здається, що мої стегна і литки під шинами відмерли за час нерухомості. А мої м'язи тримаються на кістках, наче м'ясо, яким знехтували навіть стерв'ятники.

Ти худий і висохлий. Ти нічого не важиш. У тебе вийде зробити кілька кроків. У тебе все вийде, — кажу я собі вголос, — ти ще живий, у тебе немає вибору. Ти маєш ходити.

Я міг би дійти до стільця. Чи до дивана. Стілець ближче, але милиці за диваном. У мене має вийти, навіть якщо доведеться стрибати на правій нозі, замість того, щоб переставляти ногу за ногою.

Потрібно лише встати з ліжка і спробувати спертися на стіл. Усе просто. Треба тільки стежити, щоб не втратити рівновагу. Це було б так по-дурному — згоріти на плиті.

На якусь мить усе це видається мені неможливим, і я думаю про те, щоби знову лягти. Потім збираю волю, затакую тугіше шини і сповзаю на підлогу. Повільно. Дуже повільно — як у крижану воду озера на початку літа.

Пальці ніг торкаються підлоги. Я міцно чіпляюся за постіль, але вона сповзає разом зі мною. Я відчуваю, як калатає моє серце. Ноги дерев'яніють, і електричний розряд пронизує кістковий мозок. Кров важко циркулює по венах, з натугою робить коло від ступень до голови і назад. Нарешті, я стою. Мені вдається дістатися ступнями до підлоги. Відчуваю, як скроні вкриваються рясним потом. Стіл зовсім поруч.

Потрібно лише втримати власне тіло, поки зміню опору. Я наважуюся перенести більше ваги на ліву ногу. Простягаю руку до столу. Майже дістаю. Тягнуся більше. Боляче, але терплю. Нічого, нічого. Напружуюся. Рука тремтить перед очима, ніби я намагаюся пересунути меблі силою думки. Тіло німіє. Стілець здається ніби за кілометри від стола. Перед очима розпливаються чорні кола. І коліна підгинаються.

Сто сімнадцять

Підлога брудна й холодна. Бруд, пил, кілька шматочків кори, лушпиння з цибулі. Дошки підлоги під облупленим лаком сірі. Не знаю, скільки я так лежу. Кілька хвилин. Кілька годин. Надворі все ще день, а Маттіас іще не повернувся.

Я не можу лежати отак, долі. Озираюся довкола. Спираюся на лікті й повзу до дивана. Ноги волочаться за мною, наче довге важке пальто, просякнуте мулом. Рухаюся повільно. Таке враження, що я більше закопуюся, ніж просуваюся вперед. Дивлюся на двері, мов нажахана дика тварина, заскочена зненацька у непідходящий момент.

Я би не хотів, щоб Марія побачила мене в такому стані.

Майже добираюся до дивана, залишається якийсь фут. Дихання уривчасте і плечі ниють. З натугою видираюся на старенькі диванні подушки. Кладу ноги перед собою. Помічаю, що пов'язки під шинами на лівій нозі просякнуті кров'ю. Беру Маттіасову ковдру і вкриваю ноги.

Почуваюся геть спустошеним. Ніби частина мене залишилася внизу. Мабуть, треба чогось з'їсти, але консервована квасоля зі смальцем залишилася далеко.

На хвилю стуляю повіки.

І все.

Сто двадцять шість

Я раптово прокидаюся. Темно. Маттіас ставить на стіл свій мішок, струшує з плечей сніг і запалює олійну лампу.

Коли обертається, то бачить, що моє ліжко порожнє. Він стискає щелепи, на чолі надувається вена. Та, щойно побачивши, що я лежу на дивані, він підводить очі і йде до мене. Одна його рука ковзає мені за

спину, інша — під коліна, і він несе мене до ліжка, як носять заснутих дітей. Чи тих, хто при смерті. Я намагаюся сховати просякнуту кров'ю пов'язку, та Маттіас відразу її помічає. Він нічого не каже, але він її побачив. Він накриває мене ковдрами, радить поспати, а потім зникає з іншого боку зі свічкою й мішком, який перед тим поклав на стіл.

Я вдивляюся в стелю, наче в безодню. Біль, мов хижий птах, стискає мене у своїх пазурах.

Враження таке, що я зробив один крок уперед. І два — назад.

Сто тридцять чотири

Біля дверей хтось є. Я випростуюся на ліжку. Поглядаю на диван, на крісло-гойдалку — Маттіаса ніде немає. Чую, як клацає ручка, і в отворі дверей з'являється Марія. Вона усміхається і ступає кілька кроків до мене. Ранок, сонце заповнює кімнату, час ніби зупинився. Я скидаю ковдри, знімаю шини й підводжуся одним ривком. Її очі променіють. Я прямую до неї, знімаю з неї червоне пальто і обхоплюю її за талію. Ми цілуємося. У неї гарячі губи. Ми тулимося один до одного лобами, наші тіла обвивають одне одного. Я обережно підіймаю її, вона чіпляється за мене, а потім лягає на кухонний стіл. Наш одяг спадає без усякого спротиву. Вона бере мої руки і кладе собі на стегна, дозволяє їм блукати своїм тілом. Я цілую її шию, її шкіра ніжна і солонувата. Я стою між її ногами, нетерплячий, енергійний і сповнений бажання. У нас спраглі погляди. Я беру її, вона вигинається, і нічого більше не існує навколо.

Коли приходжу до тями, чую, як щось булькає в казані на плиті. Пахне м'ясом і вареними овочами. Щойно Маттіас помічає, що я розплющив очі, він підсуває табуретку й сідає напроти мене, неначе ми збираємося грати партію в шахи. Та цього разу він збирається змінити пов'язки.

Я приховую свою ерекцію під ковдрою. Мій сон так близько і так далеко від мене. Ліва нога серйозно постраждала.

Він знімає бинти, змиває засохлу кров, дезінфікує рану і знову накладає пов'язку.

На щастя, шина утримала кістки на місці, — кидає Маттіас.

Надворі сонце пряхить сніг на повну силу. Небо ясне, і барометр показує вгору, на нього. Перед моїм вікном звисають грізні бурульки, а

шар снігу безупинно зростає. Це нагадує рот, що поступово закривається.

Я геть знесилений. Таке враження, що я ніколи вже не зможу підвестися. Якби зима не брала наді мною гору, все було б інакше. Я вже ні на що не здатен. Хіба що обмінятися кількома словами, дивитись у вікно і сподіватися. Не так і багато, щоб триматися.

Маттіас дістає милиці з-за дивана і цим змушує мене випростатися.

Ти їх хотів? Ну, треба відновлювати сили.

Я дивлюся на ці два шматки дерева, скріплені металевими стяжками.

Давай, будемо вправлятися.

Маттіас підіймає мене за пахви.

Давай, трішки бажання. Щоб пересуватися на милицях, треба мати сильні руки. Тримайся прямо. І роби, як я.

Маттіас починає описувати широкі кола головою, кладе руки на боки і глибоко дихає. Я наслідую його, як можу, сидячи на краю ліжка. Він згинає лікті, з'єднує долоні за спиною і нахиляє тулуб уперед.

Потрібно тримати рівновагу, — пояснює він мені. — Треба її утримувати і намагатися нахилитися якомога далі. Ти маєш відчувати власне тіло, слід зосередитися на ньому і продовжувати, навіть якщо боляче.

Ми кілька разів повторюємо рухи, та ось у двері постукали. Маттіас обертається. Знову стукають.

Ми не закінчили, — попереджає він, перш ніж відчинити.

Якусь мить я сподіваюся, що це Марія, і відчуваю розчарування, коли Маттіас запрошує гостя увійти. Він переступає поріг, ставить до стіни карабін і кладе на стіл двох зайців. Ми з Маттіасом переглядаємося. Ні він, ні я не знаємо цього чоловіка.

Це вам, — кидає гість, показуючи на зайців.

Маттіас дивиться на трупи, наче боїться, що вони зараз побіжать.

Дякую, — белькоче Маттіас, — дуже дякую. Хочете кави?

Гість киває головою на знак згоди і, щойно Маттіас відвертається, спрямовує усю свою увагу на мене.

У нього волосся з сивиною і рудувата борода. Шкіра обличчя видублена сонцем і холодом. Кремезний на вигляд, років п'ятидесяти. Або трохи більше. За спиною поблискує карабін.

Мене звати Жаном, — каже гість. — Ми бачилися кілька разів, але вже давно. Тоді я працював у школі разом із твоєю матір'ю.

Справді, хоча його ім'я мені нічого не каже, обличчя видається знайомим.

Маттіас заварює каву.

Я знав і твого батька, — стверджує чоловік. — Усі його знали. Я дуже засмутився через те, що з ним сталося. Його рідко бачили останніми роками. В його гаражі панував жахливий безлад, і він більше не пропонував послуг із автозаправки. Дехто казав, що він втратив глузд, та я вважаю, що він почувався самотнім.

Маттіас обперся спиною об стіл і стримано слухає.

Усі здивувалися, коли дізналися, що ти повернувся, — далі говорить Жан іншим тоном. — І я радий, що ти одужуєш. Марія сказала нам, що ти скоро стоятимеш на власних ногах.

Жан робить великий ковток кави і дивиться на годинник.

Ось що, я прийшов, щоб попросити тебе про дещо конкретне, — кидає він, — нам знадобиться механік.

Мене приголомшило те, що я щойно почув від нього.

Спочатку ми подумали про Жозефа. Він уміє всього потроху. Та дехто його не дуже може терпіти і ніколи не знаєш, де він є і в якій хаті ночує. Він собі на умі. І в нього немає твого досвіду. Раніше був твій батько, а тепер єдиний механік тут — ти.

Серце у мене закалатало. Я уважно дивлюся на Жана.

А що треба робити?

Хочемо встановити гусениці на мікроавтобус, щоб міг їздити по снігу. Ми незабаром зберемо все необхідне, деталі, інструменти, зварювальний апарат. Ми облаштувалися в одному зі складів шахти. Коли вмикаємо генератор, там стає ясно, як удень. Гарне місце для роботи. І там потрібен такий, як ти.

Не знаю, чи буду у формі, — кажу після того, як прочистив горло.

Знайдемо для тебе інвалідне крісло на колесах, якщо потрібно. Тобі треба лише показувати, як із тим управлятися, і керувати роботами. Щойно ти зможеш підвестися і ступити пару кроків, цього буде достатньо. Я приїду по тебе. Що скажеш?

Мене на хвилю вразила перспектива знову працювати механіком. Здивований, що я їм потрібен, я погоджуюся, не замислюючись.

Маттіас сідає на стіл, шукаючи Жанів погляд. Його трусить.

А для чого він, той мікроавтобус? Ви готуєте експедицію? Ви думаєте їхати ще до настання весни?

Жан потирає бороду.

Точно, готуємося, та ще далекі від того, щоб сказати, коли зможемо виїхати.

Якщо я можу чимось допомогти, кажіть, — негайно пропонує Маттіас. — Мені обіцяли місце у тій експедиції, і я хочу долучитися до підготовки.

Так, але тепер головне для вас — опікуватися ним, — відповідає Жан і вказує підборіддям на мене.

Я маю повернутися до міста, — наполягає Маттіас, — там моя дружина.

Якусь мить я бачу міські вулиці, вщерть забиті покинутими автівками.

Так, я розумію, — повторює Жан, вочевидь роздратований. — Чули останні новини? — продовжує він, наче хоче змінити тему.

Ми з Маттіасом зразу виказуємо своє зацікавлення.

Кілька днів тому, вночі, троє людей прийшли до села. Ніхто з нас їх не знав. Вони були голодними і обмороженими. Їх нагодували й полікували. Вони розказали нам, що жили у селі на узбережжі. Там усе було добре організовано, та сталися крадіжки, і ситуація загострилася. Їм довелося втікати. Їхній снігохід зламався за три дні ходьби звідси. Казали, спочатку їх було четверо, один дорогою помер від холоду. Жюд виділив їм хату, але хоче, щоб із них не спускали ока. Він їм дещо не довіряє, бо їхня говірка не схожа на тутешню.

Що ще вони казали? — допитується Маттіас заінтриговано. — Чи вони знають, що коїться в інших місцях? У місті? Чи їм відомо про електропостачання, чи відновили його хоч десь?

Вони переказували кілька разів свою історію, коли прийшли, але потім стали не дуже балакучими.

І це нормально, — вставляю і я.

Жан погоджується кивком голови.

Поміж тим, — продовжує він, — припаси у селі почали зменшуватися. Жюд вимагає від усіх докласти зусиль, а потім домовилися знов урізати раціон. Декому не подобається, але так вирішили. У будь-якому випадку, нікому не забороняється робити, як я, ставити сильця на зайця.

Жан підводиться, закидає ременя зброї на плече і заохочує мене відпочивати й набиратися сил.

Маю ще сказати, що по селу ходить поганий грип. Ви живете на виселках, та все ж будьте обачними. Ліків теж не вистачає, що погіршує ситуацію.

Поки Жан крок до дверей, Маттіас дякує йому за зайців. Жан відповідає, що це йому в радість. Що принесе ще. І, кидаючи останній погляд у мій бік, повторює, що прийде по мене, щойно вони зберуть усе необхідне.

Не хвилюйтеся, — додає Маттіас, — він стоятиме на власних ногах.

Сто тридцять чотири

Маттіас підкочує рукави й кладе зайців на стіл.

Навіть не знаю, чи згадаю, як до них підступитися, — зізнається він, перевертаючи задубілих від холоду і смерті зайців. — Мій батько свого часу готував їх на сплавах. Але то було так давно.

Я ж пам'ятаю. Мої дядьки часто просили мене білувати зайців. Слід обережно надрізати шкіру на гомілках. Тоді, тримаючи однією рукою за задні лапи, достатньо тягнути вниз за вивернуте хутро.

Поки я чищу картоплю, Маттіас силується зняти повністю шкіру, бо тушка ще заледеніла. Опісля він розрубує голову коротким ударом сокири, розрізає череву і виймає з нього нутроці. У тельбухів гострий запах. Запах крові й лісу після дощу. Повертаючи голову, Маттіас питає, чи буду я у змозі допомогти їм із експедицією.

Побачимо, та дуже сподіваюся. Я навіть ладен робити твої справи, якщо це допоможе мені швидше відновити сили.

Я не про це, — продовжує він, — а про механіку, приладнати гусениці до мікроавтобуса. Ти здатен таке зробити?

Впродовж останніх десяти років я ремонтував самоскиди, більші за будинок. Перетворити ж мікроавтобус на снігохід, якщо є відповідні деталі, гарний інструмент і електрика, буде дитячою забавкою. Знаєш, я вмю робити й інші речі, а не тільки чистити картоплю.

Маттіас ріже зайчатину на шматки і скидає усе в казан разом із олією й овочами.

В будь-якому випадку, в тебе немає вибору, — раптом обзивається він. — Ти нам це винен, мені й іншим. Все ж тобі врятували життя. І видається, я не один, хто хоче потрапити у місто ще до того, як розтане сніг. Це було б чудово. Я зміг би повернутися до своєї дружини. Чекати весни немає жодного сенсу, сніг усе падає, а в моєму віці, знаєш, коли маєш в розпорядженні увесь свій час, отже, його залишилось не так багато.

Я замислююся. Надворі сонце пірнуло за обрій. Небо ще ясне, але світло гасне.

Поки на вогні готується їжа, ми граємо партію в шахи. Маттіас виграє, як завжди. Задоволений, він не дає мені відігратися і всідається в крісло-гойдалку з книжкою.

За хвилину я питаю його, на що Жак обміняв сир.

Моє питання ніби здивувало його, він кладе книжку собі на коліна, потім каже, що Жак запропонував йому вибрати щось у його магазині.

І що ти взяв?

Маттіас секунду вагається.

Зброю.

Зброю?

Так, щоб захистити себе у разі...

Ти умієш поводитися з нею?

Жак показав мені.

Я мовчу й дивлюсь у вікно. На небі, над горами, залишилася тільки тоненька біла смужка, на яку насувається нічна синь.

Згодом, коли Маттіас ставить страву на стіл, спокусливий запах заповнює кімнату. Я підводжуся, спираючись на милиці й майже без допомоги дістаюся стільця. Не зважаючи на протести, Маттіас наполягає, щоб підтримати мене, поки я всідаюся, щоб упевнитися, що я сидячи тримаю рівновагу. Та це не рахується.

Золотисте м'ясо плаває у схожому на сироп сокові. Перш ніж накласти їжу в мою тарілку, Маттіас складає долоні й заплющує очі. Цього разу всього на мить, а потім поспішно занурює ложку в казан.

Будь уважним, у цієї тваринки багато дрібних кісток.

Ми з апетитом їмо. Розриваємо руками м'ясо, сік капає усюди і налипає на наші бороди.

Щоб воно було ніжним і смачним, — каже він з набитим ротом, — його треба довго готувати.

Я коротко сміюся і показую йому покласти ще. Маттіас схиляється до казана, облизуючи пальці. Раптом він завмирає і дивно хрипить. Я підводжу голову. Його очі витріщені, неначе він побачив привида. Він випростовується, перевертаючи стільця, і хапається рукою за горло. Його погляд бігає по кімнаті. Рот відкривається без жодного звука. Він б'є обома руками у груди. З нижньої губи звисають великі каплі слини. Вени на його шиї набрякають. Я намагаюся підійти до нього, наступаючи на праву ногу і тримаючись за стіл. У нього синіє обличчя. Зіниці сильно розширюються й чорніють. Я намагаюся привернути його увагу, наближаючись до нього. Він кидається навсідч. Я кричу йому не рухатися. Здається, він не чує. Його долоні стискаються і розкриваються, ніби він шукає, за що ухопитися. Він хаотичними рухами б'є себе в груди. Я знаю, що треба робити в таких ситуаціях, потрібно стати позаду людини і надавити на живіт. Та я ще настільки слабкий, тож не впевнений, чи в мене вийде.

Стій переді мною, — кажу я в паніці, — Маттіасе, дивись на мене! Стій там! Не рухайся!

Я з силою б'ю його кулаком у живіт. Від удару він згинається, але нічого не виходить. Щойно він розгинається, як все починається з іще більшою силою. Я відчуваю, як мої кулаки вдавлюються в його худий живіт і прокладають собі шлях до діафрагми. Маленька кісточка вилітає з його рота, як куля, і Маттіас валиться на підлогу, всотуючи в себе повітря.

У наступні дві чи три секунди — повна тиша. Потім він із шумом вдихає. Кашляє, блює і його тіло струшують спазми.

Я з полегкістю зітхаю і розумію, що стою, прямий, як ракета, уперше. Тоді як Маттіас біля моїх ніг схожий на старий паротяг, якому важко зрушити з місця.

Сто тридцять вісім

Сніг видовжує конічні силуети дерев. Він падає прямо й безупинно, легкий і важкий водночас. Сніг уже дістався до мого вікна й тулиться до шибки знизу. Таке враження, ніби в кімнаті безупину прибуває вода.

У зорову трубу я бачу, як якась тварина наближається до будинку. Щось невелике. Лисиця. Може, рись. Зрештою, якийсь звір, що прийшов з'їсти рештки зайців, що Маттіас викинув надвір, після того, як оклигав. Сліди ще свіжі, та незабаром сніг усе засипле. Між деревами бачу кілька хат, через увесь цей сніг здається, що вони меншають. Осідають. Я деякий час розглядаю село. Нічого не рухається. Марія не ходить від хати до хати, щоб лікувати людей, Жозеф нічого не розподіляє й ніхто не йде, щоб забрати мене.

Коли Маттіас прокинувся на світанку, був, як завжди, у добрій формі, ніби нічого не сталося. Він зробив свої справи, помив посуд і приготував чорний хліб. Але щось затьмарювало його обличчя.

Ми почали партію в шахи більше години тому й досі не закінчили. Щораз, коли його черга ходити, Маттіас подовгу прораховує всі можливі варіанти. Наче ослаблий боєць, який уже не довіряє власному інстинкту.

У кімнаті тихо. Чути тільки, як буркотить плита. Я вивчаю лінії на своїй долоні, знаючи, що ніхто й ніщо не може допомогти нам передбачити нашу долю. Біля мого ліжка шахова партія затамувала подих. Навіть якщо Маттіас і почувається не по собі, він усе ж виграє цю партію. Це єдине, в чому я зараз упевнений.

Сто сорок сім

Впродовж кількох днів я відчуваю, як моє тіло підлаштовується під нову реальність. В руках з'явилася сила. Плечі знову в тонусі. Коли знімаю шини, ноги згинаються дедалі краще. Залишається тільки рана на лівій нозі, яка ще не повністю загоїлася. Біль потроху слабшає, але дискомфорт і оніміння залишаються.

Та все ж за допомогою милиць я можу пересуватися, підтримувати себе, підводитися і тримати рівновагу. Я можу рухатися, наче підбита птаха. Недовго, але хоч трохи. Навіть якщо й шкутильгаю, та можу

самостійно піти помочитися. А коли у формі, то можу кілька разів пройтися туди-сюди по кімнаті.

Ми знову граємо в шахи. Маттіас нічого не каже. Я ж стримуюся, щоб не кричати. Мені вдалося його затиснути. Його король застряг між слоном і конем. Це пат.

Щойно помітивши це, він зводить на мене очі. Якусь мить посміхається, а потім його погляд різко закривається, немов двері грюкнули. Він складає фігури, пересуває крісло-гойдалку до плити і накидає в казан снігу, щоб танув.

Я повертаю голову до вікна. Небо непевне. Барометр показує донизу. Кілька сніжинок зависло в повітрі, ніби очікуючи підмоги, щоб упасти на нас.

Маттіас зітхає.

Мені тут вже робити нічого, — каже він, — ти, може, і вибираєшся потроху щодня, а от я дедалі сильніше зав'язую. Моя дружина чекає на мене, я це знаю, відчуваю. Вона чекає, а я нічого не можу вдіяти, хіба що опікуватися тобою й дивитися, як падає сніг.

Маттіас знімає з плити воду, яка кипить, та тільки-но він підіймає казан, одна з ручок залишається у нього в руці і вся вода вивертається на підлогу в клубках пари. Коли пара розсіюється, Маттіас виглядає, як величезний маяк над рифами. Величезний і старезний маяк. Якусь мить його обличчя й кулаки судомно смикаються, неначе він намагається стриматися. А потім сильно б'є ногою посудину, і та з гуркотом зупиняється у кутку кімнати.

Нічого, — кидає він ще до того, як я зміг зреагувати, - нічого.

Його стегно мокре і ще парує. Маттіас виходить, накульгуючи, спускає штани і кладе сніговий компрес на опік. Повернувшись на веранду, просить мене допомогти перемотати ногу.

Поки я хапаю милиці і добираюся до столу, Маттіас детально розказує, що робити.

Добре, добре, — кажу я, — я знаю, як робити перев'язку, я достатньо бачив, як ти міняєш мої.

Йому поталанило. Опік, здається, поверхневий. Шкіра почервоніла і волога, але пухирів немає. Поки що. Боляче, але за два тижні не залишиться й сліду.

На обід їмо яйця вкруту, мовчки, кожен у своїй шкаралупці. Пізніше Маттіас іде на той бік дому й повертається з валізою з

інструментами. Ставить її на стіл поряд з побитою каструлею і просить відремонтувати ручку, яка відламалася. Я підтягую до себе валізу і відкриваю. Шарніри злегка риплять. Всередині виблискують інструменти. Розвідні ключі, молотки, щипці, усі інструменти блищать, як золоті вироби з королівського поховання. Маттіас уважно спостерігає за моєю реакцією.

Ними ти не відремонтуєш самоскида, — зауважує він, — і не переобладнаєш мікроавтобус, але їх достатньо, щоб зрозуміти, чи ти ще любиш свою професію. І, може, це нас і порятує. Ти не залишишся лише надією, а я зможу повернутися до міста.

Я не кажу нічого. Та поки ремонтую ручку каструлі, в мені росте переконання, що незалежно від сенсу наших дій, загалом усі наші рухи і жести просто сміховинні.

Сто п'ятдесят один

Сьогодні ясний день. Небо глибоке. Жодного вітерця.

Маттіас у кріслі-гойдалці. Він тримає книгу, але навіть не розгорнув її. Я ж вправляюся тримати рівновагу на милицях. Раптом лунає натужний звук двигуна. Маттіас підводиться і ми удвох підходимо до вікна. Снігохід вибирається на схил і направляється у наш бік. За якусь мить двері відчиняються, як від пориву вітру, і з'являється Жозеф із мішками і ящиками в руках. Маттіас швидко одягається, щоб допомогти йому все розвантажити.

Я теж хочу допомогти, та з милицями не можу нічого, хіба що швендяти сюди-туди.

Коли вони заходять до середини з останніми пакетами, Жозеф каже, що скидання снігу з даху нічого не дасть. Маттіас здивовано обертається до нього.

Знадобиться днів два, щоб його поскидати, а за якийсь час доведеться скидати знову. Краще поставити підпорки під балки стелі, знаєте. Як роблять щозими у мисливських заїмках. Це найкраще рішення.

Поки він говорить, я помічаю пластир у нього на лобі над бровою, такий, як на моїй лівій нозі, але менший.

Маю знайти дерево для підпорок. І мені знадобиться допомога, — продовжує Жозеф, тицяючи в мене пальцем. — Ти підеш? Упевнений,

тобі не буде важко.

Я тремчу на своїх милицях, відчуваючи, як у мені раптово здійснюється радість.

Давай, бери моє пальто і чоботи, — пропонує Маттіас, відкриваючи одну з багатьох коробок з харчами.

Дещо поспішно Жозеф допомагає мені одягнути Маттіасові речі. Наприкінці подає милиці, і ми виходимо.

Я вистромляю носа надвір уперше, відколи почалася зима. Сніг просто засліплює.

Кажучи це, я роблю перший крок, милиці відразу грузнуть у снігу. Я падаю перед входом долілиць. Жозеф хвильку підсміюється, потім нахиляється, бере мене на руки і садить позаду себе на жовтий снігохід.

Тримайся міцно, кидає він.

Двигун заводиться з півоберта. І ми поїхали. Я оглядаюся. Ловлю маттіасів погляд. Він дивиться, як ми віддаляємося, перш ніж зачинити двері. Звідси будинок, у порівнянні з закиданою снігом верандою, видається величезним.

Холодне повітря пронизливо-різке. Від нього злипаються вії і ніздрі. Воно обпікає легені. Ми наближаємося до лінії лісу. Він іще величніший, ніж я уявляв. Ми звертаємо на стежку, яка пірнає під крони дерев. Вона безлюдна, гладка і біла. Модрини з кожного боку схиляються аж до землі. На повороті Жозеф натискає на акселератор, щоб не загнати машину глибоко в замет і не вирити самому собі пастку у сипучому, як пісок, снігу. Ми дістаємося невеличкої прогалини. Я впізнаю це місце. Жозеф уповільнює рух і зупиняє снігохід на затверділому від вітру узвишші.

Перед нами мішені, прибиті до стовбурів дерев. Ми в стрілецькому тирі, біля підніжжя гори. За кілька кілометрів від села.

Оглушлива тиша зими.

Жозеф виймає з пальта пляшку, робить великий ковток і пропонує мені.

Знаєш, — починає він, обертаючись до мене, — наші батьки і дядьки щороку, наприкінці літа, приходили сюди пристрілювати свої карабіни. Нас було багато, тих, хто ув'язувався за ними, пригадуєш? Вони ставили автівки при вході, он там, і йшли сюди з чохлами в руках. А тоді відкривали їх і стріляли по мішенях. Ми були тоді не

надто дорослими. Та я добре пам'ятаю звук детонації. І вони ніколи не пили тут. Таким було правило. Не потрібно нічого штучного у момент істини, безупину повторювали вони.

Я дивлюся, як кілька птахів сперечаються за місце на сосновій гілці.

Твої дядьки мали рацію, — погоджується Жозеф, дивлячись на ліс, що лежить перед нами, — треба було їхати звідси ще до снігу. Жити в селі не мед, ти знаєш. Після приходу чужинців Жюд наполог, щоб відновити обходи села. Чув, може?

Так, Жан казав.

Ага, а казав він, що спершу Жюд не погоджувався залишати їх більш, ніж на одну ніч? Навіть Жозе не хотів давати їм ліки. Їх довелося переконувати, що вони не бандити, і що у нас вистачить їжі для трьох додаткових людей.

Ми палимо сигарету. Дим в'ється товстою спіраллю у прозорому холоді. Перед нами стрілецький тир, схожий на вузьке, завалене снігом озеро.

Жюда останнім часом важко зрозуміти. Може, як і кожного з нас. Сніг заважкий для наших маленьких життів. Схоже, з'явився новий проект. Він із Жаном, Жозе і ще деким хоче переобладнати мікроавтобус на снігохід. Уявляєш? Нічого не вийде! А навіть якщо і зможуть, то куди вони доїдуть? Такий транспорт споживає багато пального. Вони заберуть усі резерви села для того, щоб обламатися за сотню кілометрів? Чого вони прагнуть? Знайти допомогу? Вони навіть не хочуть приймати незнайомих, які приходять сюди! Вони не розуміють, що єдине, що там на них чекає, — крижаний холод і вітер на узбережжі. Хіба що вони лаштуються у напрямку міста, грабуючи усіх, кого стрінуть дорогою? Знаєш, можу побитись об заклад, що вони прийдуть просити, щоб ти допоміг приладнати гусениці. Ти ж бо єдиний механік на багато миль навкруг. А я, — бурмоче він, підносячи пляшку до рота, — я посилав їх подалі щораз, як вони хотіли поговорити зі мною.

Я роблю довгу затяжку сигаретою.

Кажу Жозефу, що, мабуть мав би вчинити, як і він — стати столяром.

Хе, — зітхає він, — це нічого не міняє. Та буде все ж краще, якщо ти не вплутуватимешся в цю аферу з мікроавтобусом. Маттіасу теж не

варто дуже їм довіряти. Останні збори були бурхливими. Дехто вимагає від Жюда звіту. Інші закинули, що слід голосувати кожне рішення. Я, зі свого боку, намагаюся триматися подалі від усього цього, та врешті-решт події мене наздоганяють. Минулого тижня померла Жюдіт. Вона не змогла оклигати від грипу. У неї були ускладнення. Вона тяжко страждала, Жозе почасти допомагав їй. Сім'я поховала її неподалік села, у снігу. Сумно, у неї залишилося двоє діток. У неї був грип, температура піднялася і так ніколи й не опустилася. І ліки не допомогли. Відтоді всі ставляться з недовірою, коли чують, як хтось кашляє. Дехто боїться навіть Марії, бо вона часто контактує із хворими.

Жозеф викидає свій недопалок і простягає мені пляшку. Користується моментом, щоб трохи направити ланцюг на своїй ланцюговій пилці.

А ще до всього цього, — жаліється він, вказуючи пальцем на свою брову, — Жозе тепер знає, що я сплю з Марією.

У цей момент я прошу у нього ще одну сигарету.

У селі завжди все всім стає відомим, — говорить він далі, простягаючи мені пачку. — Відтоді він ходить за нею по п'ятах. Марія вже сита по горло, він нічого не хоче розуміти, а мені тоскно. Тут можна задихнутися, ми справді задихаємося.

Жозеф підводиться, підходить до дерев і запускає свою ланцюгову пилку.

Візьмемо цей кедр, — перекрикує він вихлопи двигуна.

Коли він схиляється до низу стовбура, пила ревнула й виплюнула синювату хмарку. А потім кедр падає, Жозеф обрізає гілки, розпилює його на три прямі рівні шматки. Я підводжуся, щоб допомогти скласти їх у сани, та він дає зрозуміти, що це не обов'язково.

Коли він знову сідає на снігохода, відчуваю запах свіжої тирси від його пальта.

Знаєш, продовжує він, знаком просячи передати йому пляшку, — Маттіас хоче виїхати звідси. З допомогою чи без. Це не секрет. І він не єдиний. Але Маттіас не протягне в дорозі більше трьох днів. І якщо не через морози, то через міліцію. Буде в нього зброя чи ні, нічого це не змінить. Він хоче добратися до своєї дружини, але, як і решта, не має жодного уявлення, що коїться в інших місцях. А з тими харчами, що я вам привіз, він деякий час має почуватися спокійно.

А ти, що робитимеш ти? — питаюся я.

Не знаю, — відповідає Жозеф і дивиться у бік, — не знаю. А що ти зробив би на моєму місці?

Я здіймаю брови догори, думаючи про свою топографічну карту. Я думаю про шлях, який подолав, щоб побачити батька, але запізнився. Мої дядьки і тітки подалися на мисливську заїмку, й так і не повернулися. Я живу з чужинцем, який хоче якомога швидше поїхати звідси. Не знаю, що іще мене тут утримує, якщо не брати до уваги мої ноги, які ледве мене носять.

Не кажучи більше ні слова, ми спорожнюємо пляшку до самого дна, Жозеф заводить снігохід, і ми рушаємо на повній швидкості.

Сто п'ятдесят один

Коли ми зупиняємося перед веранд, я весь заціпенів від холоду. Не можу навіть підвестись із сидіння снігохода. Жозеф бере мене на руки й заносить до середини. Умостившись у кріслі-гойдалці біля вогню, почуваю себе геть знесиленим. Наче холод не хотів мене відпускати. Сподіваюсь, я не захворію у свою чергу.

Маттіас із якимось особливим запалом і досі розбирає харчі .

Я думав, раціон урізали, — зауважує він. — А тут яловичина, ціла качка, кленовий сироп, дичина, сушені гриби, скільки всього. І навіть кава є.

Маттіас дивується, дістаючи дві пляшки вина.

Звідки усе оце? Чому тепер?

Потроху тепло дає моїй крові можливість знову циркулювати в тілі. При цьому все нестерпно свербить. Мені насилу вдається стежити за розмовою.

Тому що не в одного тільки Жюда є таємні запаси, — кидає Жозеф. — І тому, що я хотів, щоб і вам із того щось перепало. Просто так. Але не кажіть нікому, бо може здійнятися буча. Особливо, якщо врахувати, що Жюд уже зачиняв Жака на два дні.

Що сталося?

Коли все сталося, мене там не було. Хтось каже, що Жак націлив карабін на того, хто йому заборгував пальне. Інші вважають, що це змова. Його випустили, та у мене таке враження, що все скінчиться погано.

Маттіас дякує Жозефу й запевняє, що триматиме язика за зубами, а ще намагається дізнатися більше про Жака.

У нього забрали всю зброю. Жюд каже, що залишати зброю у вільному обігу дуже небезпечно. Бо будуть ускладнення.

Поїздка на снігоході геть виснажила мене. М'язи шії розслабляються, і я пропускаю більшу частину розмови. Коли я врешті підводжу голову, Жозеф саме підводить кедрові підпорки під центральну балку.

Це їх не вирівняє, — визнає він, вганяючи кількома ударами молотка довгі цвяхи, — але не дасть просісти ще більше. Тепер, навіть якщо випотришити на дах усі хмари, він має витримати.

Поки я борюся зі сном, Жозеф збирає свої речі. Закінчивши, підходить до Маттіаса і простягає йому ключа, прикрашеного маленьким пластиковим оленем.

Що це? — питає Маттіас.

Подарунок. Якщо ти ще будеш тут, коли зійде сніг, у тебе хоча би буде доступ до автівки. Третій будинок ліворуч, у кінці села, ти знаєш, поряд зі спортивним залом. Третій будинок ліворуч, — повторює Жозеф, — у гаражі.

А експедиція?

Гадаю, що Жюд та інші її готують, але не знаю, що у них входить. Ви дізнаєтесь раніше за мене, каже він упівголоса.

Коли Жозеф кладе мені на плече руку, щоб попрощатися, я підскакую, ніби зі сну.

Мені треба йти. Відпочивай, відпочивай і добре їж, не зупиняйся. Ти вже став витривалішим. Можу побитись об заклад, що коли ми побачимося наступного разу, ти вже ходитимеш.

Мене це здивувало б, — реагую я так, неначе він кепкує з мене.

Перш ніж переступити поріг, Жозеф обертається й недовірливо дивиться на нас. За кілька хвили ми почули, як він прогріває двигун, перш ніж рвонути на повній швидкості.

Ще до того, як я думаю перебратися у ліжку, моя голова знову падає на груди, і я поринаю в глибокий і неспокійний сон.

Сто п'ятдесят один

Я прокидаюся серед ночі з болями у животі. Ми переїли. Поки у

мене була сiєста, Маттiас приготував качку i виставив на стiл найкращi консерви. Серцевини артишокiв, копченi устрицi, слимакiв, смаженi перцi. Він розбудив мене, ми сiли за стiл i зжерли все, що змогли. Добра заміна супу й чорному хлiбовi.

Надворi холодний мiсяць пробивається крiзь хмари. Його променi глибоко проникають у кiмнату. Усе по цей i той бiк вiкна — лише гра тiней. Жозефовi пiдпорки схожi на дерева, якi проростають крiзь стелю. Чи на чарiвну квасолю, що виросла у щiлинах пiдлоги.

Усе завмерло. Час зачепився за нiч. I обоє знерухомiли. Немов мої ноги у шинах. Я силкуюся знову заснути, думаю про життя в селi, про Жозефа i Марiю. Думаю про своїх дядькiв. Думаю, що було у них сьогоднi на столi на вечерю, там, посеред лiсу. Коли мої вiї потихеньку змикаються, маленька тваринка повертається, щоб згризти мiй сон. Я чую, як по той бiк вона ходить i пiдбирає все, що може. Менi хотiлось би пiти й пошукати її з рогаткою й лiхтариком. Та на милицях це було б важко. Спершись на лiктi, я помічаю свiтло, яке пробивається з iншого боку. Я роздивляюся освiтлену мiсяцем кiмнату. Три кедровi пiки пiдтримують небозвiд, стiл на мiсцi, крiсло-гойдалка, диван. Диван. На диванi лежать ретельно складенi Маттiасовi ковдри. I ляда до погреба вiдчинена. Що він робить? Чим займається з того боку в такий час? Я чую, як він ходить, зупиняється, знову йде. Чую, як він перевертає речi, риється, метушиться. Ага, те, що треба. Я знайшов маленьку тваринку, яка цупить ночами наш провiант. Я зрозумiв, що вона робить — готується втекти.

На якийсь час шум стишується, бiль у животi зникає, i я поступово засинаю.

Вранцi, коли я розплющую очi, Маттiас спить на диванi. Він прокидається, щойно чує, як я вовтужуся. Надворi небо палає, хоча сонце ще не вигулькнуло з-за обрiю. У плитi, напевне, не залишилося жодної жарини, бо в кiмнатi холодно. Я й далi кутаюся у свої ковдри, прислухачись до Маттiасового розмiреного дихання. Менi б зараз випити кави.

Мою увагу привертає вiддалене дирчання двигуна. Я беру зорову трубу. В ясних морозних сутiнках я вирiзняю жовтий снiгохiд, що мчить на повнiй швидкостi. Він рухається паралельно чорнiй смузи лiсу. На ньому двi людини. Водiй мiцно тримається за ручки i, здається, дивиться вдалину перед собою. Людина, яка його

супроводжує, — у червоному пальті. Вона кидає короткі погляди назад і тримається за водія, як за найбільшу свою надію. Видершись на пагорб, вони звертають на лісову дорогу і зникають. Я опускаю зорову трубу і кажу собі, що без Жозефа й Марії життя у селі вже не буде таким, як раніше. А моє — тим паче.

Сто п'ятдесят один

Сонце вже якийсь час як зійшло, та ранкове небо вкрите хмарами. Барометр показує донизу. Повітря важке. Це просто видно. Сніг утратив свій блиск. В селі дим куриться з димарів, підіймається, збирається вгорі і опускається. Немовби не може досягти неба. Дрібки попелу подекуди падають на землю, утворюючи маленькі чорні композиції на безкрайній білизні.

Розвісивши білизну над плитою, Матіас перевіряє підпори. Навіть якщо вони й дозволяють мені пройти від ліжка до столу без милиць, ці опори занадто масивні. Вони заважають Матіасу заносити дрова, накривати на стіл, робити свої справи.

Витримає? — недовірливо питає він мене.

Витримає, — кажу йому, — їх же ставив Жозеф.

Тоді Матіас підживлює вогонь у плиті, відкриває погріб і дещо звідти дістає. Бачу, як він задоволено потирає руки, перш ніж узятися куховарити. Я питаю його, чи тваринка приходила поживитися нашими припасами.

Ні, — відповідає він, — не думаю. Я нічого не помітив.

Я чув шурхіт вночі, — викладаю я козира.

Неможливо. Я ж нічого не чув. Ні цієї ночі, ні попередньої.

Матіас кладе продукти на стіл і зачинає льох.

Мабуть, тобі наснилося, — сухо додає він. — Забудь, підіймайся, робитимемо справи.

Я відступаю і збираюся з силами. Я підводжуся, намагаючись не навантажувати ліву ногу, і ми починаємо. Тягнемо руки догори, крутячи зап'ястками, вдихаємо. Нахиляємося до колін, тримаючи тулуби рівно, і видихаємо. Посеред нашого сеансу починають калатати церковні дзвони. Відлуння довго чується в горах. Це сигнал тривоги. Щось трапилося. Я беру свою зорову трубу і дивлюся на село. Поміж дерев жодного руху. А дзвони все калатають. Потім вони замовкають, і

все стає, як і раніше. Маттіас каже, що якщо щось серйозне, то нас повідомлять. Або Жозеф нам розповість.

Трохи згодом чути одночасне гудіння багатьох снігоходів. Ми знову поспішаємо до вікна. Їх троє. Один об'їжджає село, інший іде понад лісом, а останній прямує сюди.

Мабуть Жозеф, — припускає Маттіас і хапає мою зорову трубу.

Або Жан, який їде за мною, — кажу я.

Гуркіт двигуна наближається. Двері відчиняються. Це Жозе. Він іще з одним типом і молодою жінкою. Усі троє озброєні. Маттіас запрошує їх сісти до столу, але ті навіть не зволять відповісти йому.

Туди, Жозе показує на двері, що ведуть на інший бік.

Тип кидається туди. Не кажучи ні слова.

Маттіас намагається допитатися, чому нещодавно дзвонили дзвони.

Шукаємо Марію, — каже Жозе, — ви її, бува, не бачили?

Вона вже давненько до нас не навідувалася, — підраховує Маттіас.

Але біля входу є сліди від снігохода, — зауважує Жозе, змінюючи тон, — і вони ще свіжі.

Жозеф приїздив кілька днів тому.

Він був із Марією? — допитується Жозе.

Ні, чому?

Він був із Марією? — перепитує він, обертаючись до мене.

Ні, — запевняю я.

Молода жінка позаду нього охороняє двері, тримаючи карабін двома руками. Тип повертається з того боку і хитає головою.

Ти добре дивився? — наполягає Жозе.

Так.

Скрізь?

Так, скрізь.

Їх там немає?

Ні, їх там немає.

Гадство, — волає Жозе. — А он там, що там у вас? — допитується він, вказуючи на ляду погребя.

Наші припаси, — відповідає негайно Маттіас з деякою напругою в голосі. — Ми складаємо їх там, щоб уберегти від гризунів.

Жозе підводить голову, уважно вивчаючи підпорки веранди.

Вибачте, що потурбували вас.

Маттіас робить крок до нього і знову питає, що все оце означає.

Дехто відрубав сокирою собі частину щиколотки, — каже він, даючи своїм колегам знак виходити. — Потрібна Марія, а її не можуть знайти. Ви впевнені, що не бачили її?

Цілком, — підтверджує Маттіас.

Жозе зітхає і виходить із колегами так само стрімко, як і зайшов.

Я якусь мить запитую себе, чи можна вижити, якщо вдарити сокирою по щиколотці. Чи Марія могла б урятувати ту людину, як врятувала мене.

Надворі снігоходи залишили синюваті борозни. Та знову почав падати сніг. Він укриває сліди тонким шаром мовчання.

Сто шістдесят сім

Поки я ходжу довкола стола на милицях, Маттіас наливає у миску гарячої води й намилує щоки. Точними рухами він водить бритвою по шкірі. Ополіскує обличчя, витирає й дивиться у дзеркало. Може, він і молодшає після цього на кілька років, та риси його залишаються такими самими. Шкіра на шиї нагадує смужку снігу після дощу наприкінці зими.

Коли оминаю кут, мені на обличчя потрапляє крапля води. Потім іще одна. Я відступаю на крок і дивлюся на стелю. Краплі збираються по всій довжині балки аж до центру кімнати. Вони розтягуються, звисають і падають. Одна по одній, без поспіху, перш ніж розбитися на бризки об підлогу. На хвилю я уявляю товстий шар льоду, який утворився незалежно від нас, просто у нас над головою. Через жар, який іде від плити, сніг, мабуть, злежався, затвердів, сплавився у суцільну масу. І тепер заважає воді стікати з даху. Підпорки, може, і здатні витримувати велике навантаження, та вода завжди проникає туди, куди хоче.

Коли Маттіас обертається, я показую пальцем, де протікає. Він уважно дивиться, розвертається кругом і ставить на підлогу залізне відро.

Ось так, — каже він.

Краплі води щосекунди барабанять у нього, неначе нас ув'язнили у водяному годиннику. І наш час почав свій відлік.

Наприкінці дня відро переповнюється, і невеличка калюжа збирається на підлозі. Стаючи на коліна, щоб витерти воду, Маттіас

здушено скрикує, неначе його вдарили. Він спирається на коліна і не рухається кілька хвилин. Коли я хочу йому допомогти, він підіймає руку.

Минеться, — каже він, зігнувшись удвоє, — у мене защемило спину, та минеться. Усе буде добре.

Він наполягає, щоб витерти залишки води. Рухи у нього рвучкі, ніби він бореться з іржею. Морок заповняє кімнату. Я тягнуся до олійної лампи і якусь мить тримаю її в долонях.

Запали її, — кидає Маттіас, — не чекай, щоб звідти з'явився джин.

Я засовую сірника у скляну колбу, підкручую вогонь. Коли випростуюся на своїх милицях, щоб підійти до столу, Маттіас ступає крок, зігнутий, як викорчуване дерево. Він стає мені поперек дороги. Я кажу йому, щоб посунувся. І відпочив, поки я готуватиму щось поїсти. Він репетує, що ні за що. Що кухня — його простір, тільки його одного. А моє місце у ліжку чи на стільці. І все, крапка. Попри те, що йому не вдається відвести очі від підлоги, він енергійно махає руками у повітрі і грізним і водночас уривчастим голосом наказує мені сісти.

Тож я підкоряюся, слухаючи краплі води, які з упертою наполегливістю бомбардують моє терпіння.

Маттіас бурчить і порпається з приготуванням їжі. Такий собі упертий і грізний старий олень, який б'є копитом за найменшої нагоди. Спостерігаючи за ним краєм ока, я дедалі більше впевнююся, що ця кімната незабаром стане замалою для нас двох.

Сто сімдесят чотири

Ще до того, як розплющити очі, я чую плюскотіння посуду і хлюпотіння мильної води.

Я прокидаюся.

Здивовано зауважую, що Маттіас стоїть, жвавий і випростаний. Він миє і витирає тарілки й кілька каструль, які складає на столі. Дивним чином він, здається, оклигав від свого люмбаго. Він насвистує щось відоме і приносить мені чашку кави з грінкою. Я одним ковтком розправляюся зі сніданком і п'ю каву, споглядаючи місце протікання. Цієї ночі, коли вогонь захлинувся у своєму попелі і холоднеча підкралася, щоб прогнати сни, я раптово прокинувся і зрозумів, що

вода більше не просочується. Краплі зупинили свій біг. Та щойно розвели вогонь у плиті, вони відновили свій рух там, де зупинилися.

З приголомшливою завзятістю Маттіас розчищає вхід, носить дрова і місить тісто, щоб пекти чорний хліб.

Гарно починається день, незвичною скоромовкою каже він мені.

Тієї миті, коли я вирішую підвестися, щоб зробити кілька кроків на милицях, перед верандою зупиняється снігохід. Маттіас квапиться відчинити двері, і до кімнати заходить Жан.

Сьогодні, — відразу заявляє він, — ти готовий?

Маттіас дивиться на мене і показує два підняті великі пальці. Він каже, що вечеря буде готова, коли я повернуся.

Бачиш, усе один до одного, — підохочує Жан.

Маттіас допомагає мені зняти шини, одягнути його пальто, теплі штани й чоботи. Я помічаю, що руки у нього тремтять сильніше, ніж зазвичай.

Добре, — каже Маттіас, обмотуючи шарф навкруг моєї шиї, — тепер можеш іти. Милиці, тобі потрібні будуть милиці.

Вони йому не знадобляться, — каже Жан, беручи мене під пахви.

Маттіас, кліпаючи очима і витираючи лоба, спостерігає, як ми виходимо. Проходячи через двері, я помічаю слоїк з пігулками на розі стола. Там були анальгетики, які я приймав, коли біль був нестерпним. І баночка була порожньою, ніби пляшка, з якої випито все, до останньої краплі.

Сто сімдесят чотири

Двері складу зі скрипом відчиняються. Коли заходимо до середини, темрява обступає нас зусібіч. Жан двічі свистить. Склад величезний, і звук відбивається від покритих металевими листами стін. Раптом чути гудіння генератора, і над нашими головами один по одному спалахують неонові ліхтарі.

Переді мною п'ять типів, розглядають мене, ніби я повернувся з того світу. Деякі обличчя я впізнаю, але час потрудився над ними. Я був поїхав надовго, і ми всі стали чужинцями. Один із них приносить мені крісло на колесах, підкреслюючи, що він був там, коли мене знайшли після автомобільної аварії.

Радий бачити, що ти оклигуєш.

Так, — кажу, — але це довго.

Тобі хоч не потрібно робити обходи села, — підпускає він шпильку.

І тобі пощастило лікуватися у найгарнішої жінки села! — додає інший, хихочучи разом зі своїми спільниками.

Дайте йому спокій, — гримає Жан і штовхає моє крісло до інструментів, - маємо братися до праці.

Мікроавтобус піднято на дерев'яні блоки. Спереду, до підвіски прикріплені довгі металеві лижі. Задні колеса знято, і солідні ланцюги гусениць чекають, поки їх установлять. Я розумію, чому Жозеф казав, що це ніколи не спрацює.

Ми дійшли до цього. Непогано, правда?

Я дивлюся на Жана, чухаючи потилицю і обережно простягаюся на землі. Заповзаю під мікроавтобус, ухопившись за вихлопну систему. Я прошу присвітити мені. Перевіряю надійність мостів, стан амортизаторів, гальмівні механізми. Поки я там лежу, один із типів нахиляється до мене.

Я гадав, що ти поїхав звідси, аби не стати механіком, як твій батько.

Я повертаюся до нього, уважно дивлюся, а потім прошу подати розвідний ключ.

Він підкоряється, але, подаючи ключ, знову розпитує.

І де ти був увесь цей час? Десять років, це ж довго. Чим ти займався?

Я відкакую, що робив усе від мене залежне, аби змінити життя.

А чому повернувся? Через аварію з електрикою?

Ні, я їхав до батька.

Жан стає на коліна, щоб поглянути чим ми займаємося. Знаком показує своєму колезі не заважати мені працювати. У жовтих променях лампи його обличчя здається особливо суворим. Я запитую себе, як оцей чоловік поводився з малими дітьми ще до аварії, коли він був учителем.

Тож поки я роблю останні перевірки, запах пального, текстура мастила, повстяна чорнота деталей переносять мене далеко у часі. Я не знаю, чи погодився б мій батько прийти сюди. Не думаю, але він, звісно, скористався б ситуацією, щоб домовитися про щось на свою користь.

Коли я закінчив, мені допомогли вибратися і сісти на стільця. Жан разом із іншими очікує на мій вердикт. Їхні руки звисають уздовж тулуба. Я повертаюся до мікроавтобуса. Це безглуздий проект. Скажімо, наївний. Вітрильник. Рятувальний ковчег. Наче небесні шлюзи готові відкритися, щоб усе проковтнути.

Я не розумію, навіщо вам така машина.

Жан відповідає, що це для того, щоб влаштовувати вилазки й поповнювати наші запаси.

Снігоходи — це добре, але потрібне місце для перевезення вантажів і кількох людей. Нам потрібна справжня снігова машина.

Я бачу, — кажу. — Але готовий побитись об заклад, що у вас немає перехідника для гусеничного приводу.

Жан і його люди обмінюються порожніми поглядами.

Всі погоджуються, але ніхто не ворушиться. Я повторюю:

Тож маємо просвердлити дірки у маточині.

Жан дає іншим кілька вказівок. Один із них поспішає дістати дріль, інший підносить до нас ящики з інструментами, а ще один тягне до нас подовжувач. Я вказую пальцем на типа, з яким уже трохи розмовляв, і даю знак підійти.

Слухай уважно, ти просвердлиш дірки точно там, де я казатиму. Обережно, не перевантажуй двигун і не поламай свердло.

Він киває головою, займає місце й починає свердлити метал. Поки я спостерігаю за ним краєм ока, пояснюю Жану, як ми будемо діяти. Він просить дати йому якомога більше деталей про кожен етап, щоб бути впевненим, що все добре розуміє.

Думаєш, ми зробимо усе сьогодні?

Побачимо, можливо.

Жан сяє, кладе мені на плече руку і гордо заявляє, що я — саме та людина, яка потрібна у такій ситуації.

Сто сімдесят чотири

Вже давненько стемніло, коли Жан повіз мене назад. Ми женемо на повній швидкості, а фари розтинають пільму перед нами. Під снігом угадується старе шахтне устаткування і величезна гора із шахтних відходів. На відміну від Жозефа, Жан керує снігоходом поривчастими рухами, і в мене таке враження, що ми можемо загрузнути на кожному

повороті. Ми під'їжджаємо до веранди. Маттіас уже відчинив двері. Не заглушуючи двигуна, Жан робить йому знак підійти й забрати мене. Маттіас прямує до нас і провалюється у сніг.

Сильно дме, — кидає він, його голос частково перекриває ревіння двигуна, — буде снігопад.

Жан відсторонено погоджується. Щойно я сходжу зі снігохода й Маттіас підхоплює мене попід руки, Жан натискає на акселератор і спускається до села.

Ну як? — цікавиться Маттіас, щойно ми заходимо до середини.

Ми не зупинялися увесь день, — кажу я, дивлячись на свої почорнілі від мастила і пороху руки. — Я голодний.

Воно працює?

Повинне.

А на що воно схоже?

На мікроавтобус із лижами й гусеницями. На сніговий ковчег.

Маттіас на мить замислюється.

Масуючи собі ногу, я дивлюся на місце, звідки капає вода, і кажу собі, що треба буде обов'язково закрити його чимось, або знайти засіб, як обеззвучити падіння крапель.

Як твої ноги? Все гаразд?

Так, вони тверді, як каменюки, та біль можна терпіти. А як твоя спина?

Як нова копійка, — відповідає він, під очима у нього кола внаслідок дії анальгетиків.

Маттіас подає мені тарілку пасти.

Ну, то вони сказали, коли вирушить експедиція?

Ні, мікроавтобус іще на складі. А ще треба його випробувати в польових умовах.

Ти будеш їм іще потрібен для цього?

Гадаю, що так.

Тобто, вони не вирушать відразу. Жюд був із вами?

Ні.

Але Жан сказав тобі напевне, що він тримає одне місце для мене? Авжеж?

Ми цілий день працювали, я не пригадую кожне сказане слово. Ти домовляйся з ними сам.

Скоринкою хліба я підбираю соус з тарілки. Маттіас не каже більше ні слова й поринає у споглядання води, яка крапає зі стелі.

Сто дев'яносто два

Сніжить уже майже тиждень. Вітер змінює обриси дерев і здіймає сніг, який потім знову падає. Уже не розбереш, чи падають сніжинки з неба, чи здіймаються з землі.

Останніми днями я майже не підводився з ліжка. Зранку я розтираю ноги, роблю кілька вправ і знову лягаю. Більше робити нічого.

Дах протікає і далі. Ми більше не розтоплюємо сніг на плиті. Просто збираємо воду, яка тече зі стелі. Вона прозора, але присмак у неї дивний. Наче всотала смак дерева, крізь яке просочилася.

Маттіас безупину кухуварить. Наче намагається заповнити порожнечу, готуючи щось, чим би набити наші шлунки. Сьогодні він знову пік чорний хліб. Але цього разу додав м'яса, сухофруктів і добру порцію жиру. Усе це стоїть на плиті з самого ранку, і Маттіас постійно підживлює вогонь, щоб не переривати повільного випікання маленьких цеглинок чорного хліба з м'ясом.

Це не чорний хліб, а пеммікан, індіанська їжа, що не одне і те ж, — уточнює він.

Викладаючи оті цеглинки пеммікану на стіл, Маттіас здається особливо задоволеним.

З пемміканом можна довго протриматися, — продовжує він, — кілька шматочків прирівнюються до повноцінної їжі. Саме його брали з собою дослідники, коли рушали вгору по річках.

Надворі виє віхола і дає копняків веранді. Вона крутить у димарі і пушить сніг навкруг. Б'ється об вікна. Завиває. І ми дивимося цю виставу з прорахованою байдужістю. Раптом лунає якийсь голос. Хтось із кимось говорить по той бік дверей. Заінтригований Маттіас відчиняє. Там Йонас. Він заходить, обтрушуючи сніг із плечей, і підтягує крісло-гойдалку, щоб сісти біля плити. Він струшує долонями і простягає їх до тепла. Так він сидить довгенько. Так робили наші предки впродовж тисяч років. Коли Йонас обертається до нас, насилу рухаючи пальцями, крижинки в його бороді поволі тануть, а бірюзове пальто блищить. Він розтуляє рота, щоб щось сказати, та, здається,

думка втекла від нього, тож що він ще якусь хвильку мовчить, загіпнотизований краплями води, які падають зі стелі і приземляються у відро.

Холодно, — нарешті каже він. — І сніг, сніг падає безупину. Ви добре зробили, що поставили підпорки, ніколи не знаєш, що може трапитися. Я чув, що трохи вище, у лісі, снігу вдвічі більше. Удвічі більше снігу, уявляєте?

Маттіас піднімає брови я ж силкуюся уявити заїмку моїх дядьків під чотириметровою товщею снігу.

А оце, це що? — питає Йонас, показуючи на пеммікан на столі.

Маттіас запрошує його скуштувати.

Йонас бере цеглинку пеммікана, зважує на долоні і вгризається в нього зубами, які ще залишилися.

Добра завірюха, — продовжує він з набитим ротом, — добра завірюха. Та ми й не такі бачили. Щозими крутить. Ось так. Вона нічому не стає на заваді. Вона нікого не зупиняє, хурделиця. Доказ ось, вони поїхали, коли все почалося.

Хто поїхав? — хутко питає Маттіас.

Йонас на мить перестає жувати.

Жюд, Жан, Жозе, й інші.

На мікроавтобусі?

Атож, на мікроавтобусі, ви б тільки бачили ту машину, вона наче пливла по снігу, немов біблійний корабель.

Обличчя у Маттіаса темніє.

Вони поїхали до міста?

Не знаю. Вони вирушили на пошуки харчів, пального й ліків, передусім для тих, кому не вдається оклигати від грипу. Я зустрів їх якраз перед від'їздом. Через вітер надворі не було нікого, крім нас. Я спитав, чи можу поїхати з ними. Щоб здати свої порожні пляшки. Вони сказали «так, але наступного разу». Я наполягав, бо не боюся віхол. Вони пояснили, що їх уже і так багато, і що вони ненадовго. Тож я повернувся до себе, щоб не замерзнути. В будь-якому разі, вони незабаром повернуться, і я візьму участь у наступній, у наступній експедиції.

Скільки часу минуло, як вони поїхали? — питається приголомшений Маттіас.

Вже не пригадую, — відповідає задумливо Йонас. — Уже днів чотири чи п'ять тому, ага, точно. У будь-якому випадку, на них чекають із дня на день. Всім нетерпиться їх побачити. Без них село здається порожнім. І день роздачі продуктів наближається.

Йонас знову вгризається в свою цеглинку пеммікана.

Смачно, — підтверджує він. — Трохи твердий, але добрий.

Маттіас щось бурмоче, переставши звертати увагу на подальшу розмову.

Я чи маєш вісточку від Жозефа й Марії? — насуплююся вже я.

А, прекрасна Марія, — зітхає Йонас. — Я знав, що це трапиться, я знав, та нікому не казав. Нікому. Вони поїхали. А що ви хотіли? Ось так. Я дуже сумнівався, що погоня за ними хоч щось дасть. Жозеф, Жозеф, він не дурний. Він не дасться. Я тим паче, я не дурень. Хоч мене і вважають порожнім місцем, я сплю у корівнику, займаюся своїми справами, та я все про все знаю. Тепер я, саме я доглядаю корів, даю їм їсти. Треба ж, щоб хтось опікувався бідними тваринами.

Поки Йонас далі просторікує, я кидаю погляд на Маттіаса. Він дивиться у порожнечу перед собою, ніби його спаралізувало. І йому нічого більше не залишається.

Ніхто в цьому не сумнівається, — провадить далі Йонас, — але дні стають довшими. Ранки яснішими. Темрява настає не так швидко. Зазвичай о цій порі року мороз відступає на кілька днів. А ще сніг іноді переходить у дощ. Отак, завжди відлиги, відлиги посеред найлютішої зими. Можна мені ще одного пеммікана?

Так, — неуважно відказує Маттіас, — бери все, що хочеш.

Йонас підводиться і кладе кілька цеглинок пеммікана до кишені.

Це на, це на дорогу, — каже він, перш ніж піти.

Двісті шість

Через сніг, що набрався протягом останніх днів, моє вікно дедалі більше нагадує бійницю. Ніби ми живемо в бункері, збудованому у передчутті засідки. Чи в підземному укритті з обмеженим доступом назовні.

Ранок тільки-тільки починається. Маттіас уп'явся очима у кавоварку, наче усю ніч не спав. Обличчя в нього жорстке і серйозне. Я оглядаю обрій у зорову трубу. Вдивляюся у підніжжя схилу, у

напрямку села. Усе спокійно. Усього з трьох димарів іде дим. Зима, люди впали у сплячку.

До тих відлиг, про які говорив Йонас, іще далеко. Бо мороз загнав довкілля у мовчання й нерухомість. Гілка барометра, здається, завмерла у горизонтальному положенні, дерева піддалися снігу, білки сидять у дуплах своїх пеньків. Навіть вода зі стелі мовчить довше, ніж зазвичай. Щоб потім знову почати крапати, щораз трохи швидше, ніж учора. І справді, таке враження, що краплі води приваблює наша присутність. Наш запах, наше тепло — як великих хижаків, яким насправді ніколи не вдається позбутися хижацьких інстинктів. В чіїх жилах циркулює незнищенна пам'ять їхніх предків, які планомірно оточували свої жертви, перш ніж їх загризти.

Раптом Маттіас гупає по столу. Його чашка з кавою перевертається і розбивається об підлогу.

Такого не може бути, — волає він, — це неможливо!

Він зникає з того боку і з'являється за мить, щось ховаючи у себе за спиною, під сорочкою.

Маю піти до села.

Я пильно дивлюся на нього.

Маю піти до села, — роздратовано повторює він, — може, Жюд та інші вже повернулися. Може вони тепер готуються їхати до міста, після того, як випробували мікроавтобус. Потрібно сказати їм, щоб тримали місце для мене. Ми домовлялися. Я маю отримати місце в мікроавтобусі.

Маттіас вдягає пальто, хапає снігоступи й вискакує.

Я допиваю каву, дивлячись, як він торує собі шлях по снігу. Зненацька веранда видається мені просторою і спокійною. Чути лише потріскування вогню і розмірене падіння крапель води. Я міг би скористатися нагодою і змінити пов'язки, зробити вправи чи підрівняти бороду. Та замість цього я думаю про пляшки вина, які дав нам Жозеф. Якийсь час мій погляд ковзає по кімнаті. Промайнула думка знову лягти. Аж поки мій погляд не зупиняється на дверях, які ведуть на той бік.

Я стискаю милиці, підводжуся і йду до дверей. Завіси повертаються беззвучно. На мене дихнуло холодним застоїним повітрям. Я глибоко вдихаю й переходжу на той бік.

4. Крила

Щойно ми злетимо на цим закритим місцем, в якому немає життя, ти здивуєшся глибині горизонту. Ось тоді ми вже будемо не тут. Тоді ми врятуємося. Ти сумлінно дотримуватимешся моїх вказівок. Ти летітимеш посередині між небом і землею. Ти летітимеш, ти мчатимеш просто вперед, з розведеними руками, схожий на хрест, ти дозволиш повітря нести тебе.

Двісті шість

Я зачиняю за собою двері. В кінці коридора видно промінь світла, та довкола панує темрява, і стіни з кожного боку простягаються у безкінечність.

Є тут хтось?

Жодної відповіді. Будинок порожній. Безлюдний. Тільки наше з Маттіасом фантомне існування наповнює це місце. Я з силою вчіплююся у свої милиці й ступаю кілька кроків. Вологість відразу пробирає до кісток і сковує рухи. Не знаю, скільки часу зможу протриматися.

Вітальня знаходиться праворуч від мене. Біля широкої книжкової шафи на підлозі валяються книги. Наче купа вугілля, яку збираються кинути у топку. У стіні у глибині — кам'яний камін, він панує в кімнаті. Всередині — обгорілі коробки з-під консервів і кілька напівзгорілих полін. Покривало прикриває частину старого дивана. І порожня пляшка з-під джину вінчає низенький столик. Вікна затягнуті шторами. Холод знерухомив речі. З кутка кімнати за моїми рухами шпигує телевизор, і відображаючи чоловіка невизначеного віку, який насилу пересувається, повиснувши на двох палицях. Вітальня переходить у їдальню. Туди ледь проникає денне світло, синювате від снігу, що набрався біля вікон.

Далі, в кухні, протяги ковзають між дошками, якими забарикадоване вікно. Протяги й трохи снігу. Шафи над кухонним столом не можуть запропонувати нічого, окрім брудного різнобарвного паперу. У раковині — ганчірки й масні консервні бляшанки. Плитка вкрита осколками скла й слідами важких брудних чобіт.

Я кидаю погляд у ванну кімнату. Вона брудна, і нею неможливо користуватися, я зачиняю двері і мене трохи млоїть. Я повертаюся до коридора і проходжу повз центральний вхід. З цікавості зазираю у вічко, але нічого не бачу. З ним щось не так. Може, сніг вводить в оману? Підсвідомо перевіряю, чи замкнені двері. Потім зупиняюся перед сходами, що ведуть на другий поверх. Вони широкі й масивні. Дерев'яні перила зроблені з майстерністю, яка належить іншій епосі. Я міцно чіпляюся за них, випускаючи одну милицю, і, накульгуючи, долаю сходинку за сходинкою. Нагорі три спальні, залиті світлом. Через горішні вікна денне світло падає на розібрану постіль, напіввідчинені гардероби, поспіхом випорожнені комоди і розкиданий по підлозі одяг. Я підходжу до одного з вікон.

Вигляд дивовижний. Обриси гір ніби вималювані з дивовижною впевненістю. Лісова широчінь збігає аж до прогалини, на якій встановлена снігова лінійка. Таке враження, що я знаходжуся на марсі корабля. Й зауважую грізну велич обрію, який замикається на нас.

Нижче ясно бачу початок села. А ще — кілька завалених снігом дахів, чотири стовпи диму і вузькі стежки, що ведуть від одного житла до іншого, хирляві проходи, яким загрожує негода.

Я міг би довго споглядати цей пустельний і чарівний краєвид. Але починаю потроху замерзати. Коли видихаю, хмаринка пари впливає з рота, наче палю сигарету. Я з натугою нахиляюся, підіймаю з підлоги жилетку, накидаю її на плечі й потираю руки.

Я повертаюся до коридора. Зауважую, що є ще двері під сходами. Мабуть, вони ведуть до погребу. По спині пробігають дрижаки. Мені не хочеться замерзнути, та це — сильніше за мене, я відчиняю двері до льоху. Тільки щоб подивитися.

Я розрізняю лише перші сходинки перед собою, а далі сходи губляться у чорній зяючій пащі. Я нахиляюся, спираючись на костур, і просовую голову в двері. Мої зіниці розширюються і мало-помалу починають розрізняти в п'їтьмі. Щось на долівці перегородило прохід. Я стаю на коліна, щоб розгледіти, що то. Це велика чорна валіза. Важка. Я маю обпертися спиною об одвірок, щоб витягти її на коридорне світло.

В одному з відділів знаходжу спальний мішок, пару чобіт, жовтий плащ і чистий одяг. В іншому — дбайливо складені різні продукти. Консерви, слоїк варення, печиво, плитки шоколаду, сушені фініки.

Окрім цього, я зауважую дві пляшки вина від Жозефа і цеглинку пеммікана.

Я щойно знайшов маттіасові припаси. Саме туди він складає все, що може, потайки, вночі, як маленька вперта жадібна тваринка.

Шукаю далі і знаходжу різної форми батарейки, два ліхтарики, ножі різних розмірів, мотузку, бусоль. Усе, що знадобиться в раптовій експедиції. Знаходжу навіть годинник, його стрілки й далі рухаються. І розумію, що вже давно мої дні не розбиті на години. Час перетворився на таку собі в'язку магму між пробудженням і сном. Коли я кладу годинника собі в кишеню жилетки, він показує десять хвилин по другій.

Кладучи все на місце, зауважую кишеню на боці валізи. Відкриваю і натикаюся на маленьку картонну коробку. Набої до револьвера. Тепер розумію, що Маттіас запхав собі за пояс сьогодні вранці.

Я обережно кладу валізу назад біля входу до погребу й поспішаю на веранду, щоб відігрітися біля плити.

Двісті вісім

Важкі сірі хмари затягують краєвид. Вони сунуть низько над лісом, чіпляються за верховіття дерев, гублячи кілька сніжинок.

Маттіас уже деякий час тому як повернувся, але не сказав ще ні слова. Ми поїли білого рису з сардинами. Після їди він повалився на диван, очі широко розплющені, як у мертвої тварини. І навіть не поворухнувся відтоді. Світло надворі тьмяніє. Ніч зачалася на краю лісу і неквапом суне до нас.

Таке враження, що в селі усе завмерло, — нарешті промовляє зневірений Маттіас. — Жюд та інші так і не повернулися, більшість відсиджується по хатах. Дехто вважає, що у них щось трапилося з мікроавтобусом.

Гадаєш, вони повернуться?

Маттіас зітхає й дістає з кишені в'язку ключів, що їх йому дав Жозеф.

Мені сказали, що вони забрали пальне, зброю і більшу частину припасів.

Зморшки в кутиках очей і на лобі роблять його схожим на сонце, яке заходить перед бурею. Я повертаюся до вікна й помічаю, що

сніжинки тануть, налітаючи на скло. Здається, сніг переходить у дощ.

Маттіас грається ключами й довго дивиться на маленького пластикового оленя.

Вони втекли, сухим тоном каже він. Вони набрехали Йонасу, вони не повернуться. Я мав би здогадатися.

Темрява розливається по веранді, та жоден з нас не готовий докласти зусиль, щоб запалити олійну лампу. Мені здається, що Маттіас робить те, що і я — рахує краплі, що падають, у намаганні заснути.

Зараз у нас іще вдосталь запасів, — каже він за мить, — але нам слід по-іншому організувати харчування. У нас немає вибору.

Я вдаю, що нічого не чув, і думаю про валізу, сховану на тому боці. І про годинника в кишені моєї жилетки.

Двісті два

Ранок без світла. Тьмяне сонце блукає за хмарами. Вперше від початку зими надворі вище нуля. Йде дощ, і навколишній сніг поглинає його, стискається й просідає.

Сьогодні, опираючись на костури, спробував навантажити ліву ногу. Легенько, без напруги. Жодного кроку зробити не вдалося, та я вірю, що у мене колись вийде. Незабаром.

Дах протікає дедалі сильніше. Краплини зблизилися і зриваються, навіть не дочекавшись, поки попередня долетить до низу. Маттіасу доводиться постійно спорожняти відро, щоб з нього не переливалося. Здається, що все пришвидшується, але розмірене цокання годинника нагадує, що хвилини спливають неквапно, як і раніше.

Я кличу Маттіаса і допитуюся, яка, на його думку, має бути година.

Навіщо тобі? — відказує він стривожено. — Яка тобі різниця?

Щоб знати, — кажу, аби підколоти його.

І дістаю годинник із жилетки.

Цього тільки бракувало, — бурчить він, — тепер, коли костури дозволяють тобі пересуватися, де заманеться, ти дозволяєш собі порпатися в моїх речах, еге ж?

Розлючений, він вихоплює годинника з моїх рук і ставить його на стіл. Стрілки показують одинадцяті двадцять чотири.

Об одинадцятій двадцять вісім Маттіас бере відро і виходить надвір, щоб вилити воду. Проте, коли він збирається вихлюпнути воду поперед себе, його нога ковзає, і він падає навзнаки. Я хапаю милиці й поспішаю до порога. Маттіас перевертається на бік, видаючи довгий стогін. Стає навкарачки, а потім підводиться, спираючись на коліна. Кладе руку на поперек і нахиляється, щоб підняти відро. Обережно ступає кілька кроків до дверей.

Надворі й досі ллє дощ, і все вкрито шаром криги. Біля входу ковзанка, сніг блищить, гілки на деревах згинаються і виблискують.

Посунься, — кидає мені Маттіас, з перекошеним від болю обличчям, — дай пройти.

Коли я зачиняю двері й розвертаюся, Маттіас з силою шваркає відром об стіну.

Вони попрямували до міста! Ти зрозумів? А куди їм іще їхати? Взяли все, що змогли, і залишили мене тут. Ось що сталося, всього-навсього!

Маттіас кидається навсібіч, як ведмідь, що втрапив у пастку. Я намагаюся дістатися свого ліжка, не привертаючи його уваги, простягаюся на ньому, ворущусь якомога менше і вдаю мертвого.

Вони насміялися з мене! — волає він і лупить ногою по відру, яке підкотилося до нього. — А я нічого не бачив. Розумієш? І це у моєму віці! Молоді нікчеми, ви всі молоді нікчеми! Ви нічого не розумієте. Ви нічого не поважаєте! Я хочу побачити свою дружину! Просто, авжеж? Мій час спливає. Можу скільки завгодно молитися, та для мене усе вже в минулому. Я хочу знову бачити її, бути біля неї. Єдине, що важить для мене. На все інше мені начхати.

Двісті п'ять

На годиннику четверта п'ятдесят. Попри піднятий Маттіасом гармидер, я задрімав. Я ворущу ногами й сідаю на ліжку. Погнуте відро під столом, а вода крапає просто на підлогу. По кімнаті тече маленька річечка, яка шукає виходу до моря.

Маттіас спить на стільці, з відкритим ротом, відкинувши голову назад. Може здатися, що його серце зупинилося. На столі перед ним — в'язка ключів, книжка і пляшка вина. Порожня.

Дош усе ще йде, і все довкола ув'язнене під товстим шаром льоду. Деякі дерева впали на землю. Інші втратили безліч гілок. Електричні стовпи похилилися до снігу під вагою дротів. Ожеледиця вкрила все довкола склом, кришталем. Навіть снігова лінійка закам'яніла на місці.

Щойно я тягнуся за костурами, Маттіас воскресає, наче від ляпаса.

Куди ти так зібрався? — бурчить він крізь зведені щелепи. Зуби в нього поцятковані вином, язик дещо заплітається. Виглянь надвір, давай, підійди, — наполягає він, вказуючи десь у напрямку вікна. — Ну, то куди зібрався? Іти нікуди. Нас кинули. Поглянь, кажу! Дивися скільки влізе! Все одно нічого не побачиш. Ми потрапили в пастку серед снігового моря. Двадцять тисяч льє під зимою.

Його засклілі очі мерехтять, а потім гаснуть. Він хапає пляшку за горло і висмоктує останні краплі вина.

Нам ніколи не вирватися звідси, — додає він, із гуркотом ставлячи пляшку на стіл. — Зима не залишить нам жоднісінького шансу.

Маттіас зригує, крутиться на стільці й дивиться на годинник. П'ята година три хвилини.

Це сталося понад два століття тому, — розказує Маттіас, вказуючи на книжку перед собою, — у місті благочестивому і чарівному, відомому своїми церквами, базиліками й соборами. Був тихий ранок, навіть хвилі заходили в порт навшпиньки. У цей час усі зібралися на месо. Як раптом води відступили від берегів міста. Птахи відлетіли. Собаки почали вити, шукаючи господарів. І земля затрусилася. По каменю поповзли тріщини, заповнені будівельним розчином отвори розкрилися і на землю посипався пил. Викладені арки, верхівки дзвіниць, розписані собори, — нічого з того не лишилося. Склепіння валилися на людей, які молилися. Ховали живих у церквах. А коли вони вибігали на вулиці, то бачили спустошення, — наполягає Маттіас, кидаючи погляд на розп'яття над дверима, — уцілілих змило цунамі.

Ніч поволі заковтує докільця. Змія, що перетравлює здобич. Маттіас, схиливши голову, морочиться з олійною лампою. Його пальці ламають чимало сірників, перш ніж до вузької колби вливається полум'я. Я ж слухаю, як годинник відлічує секунди, наче намагається наздогнати час.

Скажи-но мені, що ж ми тут робимо? — скиглить Маттіас, трясучи руками над головою. — Ми в западні. Ми застрягли тут. Усіма забуті. Поглянь на годинник, подивись, як рухаються стрілки, послухай його

цокання. Це не сніг і не холод, не п'ятьма й не голод. Нас здолає час. Зараз п'ята сімнадцять, і жодна молитва не витягне нас звідси. Чуєш?

Маттіас підводиться, тицяючи в мене пальцем і, хитнувшись, сідає.

Жодна молитва, — повторює він хрипко.

П'ята двадцять. Маттіас заспокоївся. Його повіки потроху важчають, наче дозволяє гіпнотизувати себе тиші, яка порушується щосекунди.

Може, варто лягти на диван, — кажу йому тихо.

Його очі розплющуються й палають, як жарини в ковальському горні, коли працюють міхи.

Це ти тепер кажеш мені, що робити? Тепер ти мною опікуєшся? Відтепер ти командуєш? Хоч ти ще й накульгуєш, але рани добре загоїлися. Я тобі більше не потрібний, ага? Моя присутність тебе обтяжує, я тобі заважаю, і ти намагаєшся дати мені це зрозуміти. Звісно, тобі краще, але що ти хочеш робити тепер? Тобі є куди піти? Хочеш залишитися тут? Снігу дедалі більше, їжі дедалі менше, і люди втікають із села. Не можу повірити, що я застряг тут, — цідить він крізь зуби, — в цьому немає жодного сенсу.

Його зіниці тримають мене в полі зору, ніби крізь приціл.

Ти винен, в усьому винен ти!

А потім хапає годинника і жбурляє в мене з усієї сили. Я ледь устигаю пригнутись, як він розлітається на друзки, ударившись об віконну раму. Щойно я підводжу очі, як помічаю пляшку з-під вина, яка обертається в повітрі й розбивається просто над моєю головою. Маттіас схоплюється на ноги, перевертаючи стільця, оминає стіл і важко крокує у мій бік. Мені хотілося ворухнутися, відреагувати, та я залишаюся прикутим до місця. Маттіас нависає наді мною, неначе хмара у формі ковадла. Чую, як повітря втягується в його легені, нуртує в грудях і виходить через ніздрі. Він хапає мене за підборіддя і змушує дивитися йому в вічі. Я відчуваю, як його пальці стискають мені рота, вдавлюються в щоки. Я більше не розумію, хто цей старий чоловік із виряченими очима, твердий і чорний. Не розумію, чого він хоче і що збирається робити.

Жозефа вже немає, щоб тебе захистити, — цідить він. Ніхто нікому нічим не допоможе. Ясно? Тобі краще. Ти говориш і рухаєшся. Але нічого не змінилося. Тут вирішую я. Тобі ясно? Ти робитимеш те, що скажу я. Відповідай! Тобі ясно?

Краплі слини розбиваються об моє обличчя, міцно стиснене його кістлявою рукою. Я простягаю руку, щоб схопити милицю. Маттіас угадує мій намір і нависає наді мною. Однією рукою відштовхує подалі костури, так, щоб я не міг до них дотягнутися, а іншою натискає щосили, вдавлюючи мою голову в пружини матраца.

Дивись на мене, — гримить він, — я удвічі старший за тебе! Я не дам обвести себе навколо пальця. Ні тобі. Ні Жюду. Нікому тут!

Ми дихаємо коротко й уривчасто. Наші погляди злилися воєдино. І на якусь мить мені здалося, що м'язи його обличчя розслабляються.

Усе відбувається миттєво. Я голосно скрикую. Маттіас здригається. Я відштовхую його і звільняюся від захвату. Я падаю з ліжка додолу і повзу до дверей, не звертаючи уваги на розкидані по підлозі скляні скалки. Маттіас хапає мене за щиколотку. Я пручаюся, відбиваюся другою ногою. Хоча біль засліплює мене, мені вдається вдарити його ногою у низ живота. Маттіасу перехоплює подих, і він втрачає рівновагу. Він заточується назад, налітає на підпорку, і вони разом падають навзнаки.

Коли він підводиться між перекинутих стільців, його ніздрі роздуваються, а очі не кліпають. Він пильно дивиться на мене, хапає одну з моїх милиць і розмахує нею в повітрі, як дрюком. Першого удару я уникаю, втиснувшись у стіну. А другий відбиваю табуретом, що стоїть біля входу. А ще від кількох атак ухиляюся, шукаючи вихід. Якщо вдасться підвестися, він зіб'є мене з ніг. Якщо ж відчиню двері, щоб утекти, то здолаю всього кілька метрів. Я жбурляю табурет, та мені бракує сили, і він падає, не досягши цілі. Маттіас продовжує бити, я кручуся з боку на бік, милиця з силою огріває підпорку, і та розлітається від удару. Маттіас червоніє, віддача в руки має бути добрячою.

Маттіас переводить подих, а я тим часом намагаюся вхопити кочергу. Раптом якийсь глухий звук примушує нас здригнутися. Маттіас завмирає на місці, а я так і залишаюся скорченим у своєму кутку, не зводячи з нього погляду. Чути, як дзюрчить по підлозі вода. Здається, Маттіас повертається до тями. Я підводжу голову і кидаю стрімкий погляд на стелю. Вода протікає вже в чотирьох чи п'яти місцях. А вікном, що біля мого ліжка, побігла тріщина.

Веранду струшує гуркіт. За секунду віконне скло розлітається на друзки. Бурульки зриваються з карнизу, і холод сторчголов уривається

до кімнати.

Маттіас стоїть нерухомо, немов пам'ятник минулим часам. Надворі дощ знову перейшов у сніг, і вітер поспішає зав'язати його до середини, на підлогу, на ліжко, довкола плити. Балки загрозово скриплять. Маттіас повертає голову до мене. Зима ступає по наших головах. А потім частина стелі провисає і збиває Маттіаса на підлогу, ховаючи його під тонною уламків стелі, покрівлі і шматками криги.

5. Дедал

Ти летітимеш, ти нестимешся просто вперед, з розведеними руками, схожий на хрест, ти дозволиш повітря нести тебе. Я ж стежитиму за тобою краєм ока і набиратиму висоту. Ненав'язливо, не привертаючи твоєї уваги. І, як член команди, що нехтує правилами гри, я увесь віддамся лету. Там, угорі, все буде яснішим, все буде гарнішим, і я нарешті зможу віддатися волі світла.

Двісті п'ять

Замість веранди — купа засніжених уламків, над нами видно величезний шматок неба. Уникнувши обвалу, я зауважую, що олійна лампа впала дотолу й розбилась, а олія витекла і продовжує горіти. Я підводжуся і поспішаю закидати вогонь снігом. Раптово стало темно, а через дірку в стелі проникає нічне світло. Я підходжу до Маттіаса. Він без свідомості, але, здається, ще дихає. Його ноги притиснуло розколотою балкою, зім'ятим покрівельним залізом і снігом. Я намагаюся звільнити його, тягнучи за руки. Безуспішно. Стаю навколішки поряд і відкопую його зі снігу руками. Відкидаю брили криги, знімаю шматки заліза і дровинякою не даю балці повністю впасти і розчавити йому ноги. Хоча холод дедалі сильніше сковує мої рухи, у мене виходить ухопити його під пахви і волочити по долівці. Він важкий. Наче труп, який потрібно сховати. Я перепочиваю, звівши на мить очі до хмарного неба. Не зважаючи ні на що, нам поталанило, бо частина даху втрималася.

Усе могло би скінчитися, — кажу я, здригаючись, — усе могло б скінчитися в одну мить. Але вийшло інакше.

Я збираюся із силами, вчіпляюся у Маттіаса і зникаю на тому боці.

Двісті п'ять

Я кладу Маттіаса на дивані у вітальні й накриваю кількома ковдрами, які знайшов на поверсі. Думаю прив'язати його за руки, але не роблю цього. Я знову й знову прокручую події й не можу збагнути.

Людина, яка нещодавно була червоною від гніву, тепер здається блідою і немічною.

У кімнаті немає дров. Щоб розпалити вогонь в каміні, я ламаю два стільці. Але дрова швидко згорають, і тепло вилітає через кам'яний димар.

Я силкуюся заснути, скоцюрбившись на невеликій софі, але мені холодно і я відчуваю біль у ногах. Я підводжусь, ламаю ще одного стільця і сідаю біля каміна, розтираючи ноги.

Ніч поволі спливає. А я розглядаю кімнату у мерехтливих відблисках вогню. Напівпорожні книжкові шафи, відкриті шухляди меблів, скалки посуду, гармидер. Усе це нагадує мені картини землетрусу, цунамі.

Я підходжу до вікна й відсмикую штору. Сіре півсвітло гонить ніч і відблискує на шарі ожеледиці. З вікна звідси вигляд майже той самий, що і з веранди. З лісом, прогалинами і сніговою лінійкою. Бракує лише дерев'яного барометра. Кілька сніжинок усе намагаються дістатися землі, та їх постійно здуває вітром. Усе довкола хилиться до низу, закуте у кригу. Навіть величезні ялини дивляться в землю. А там далі, легко уявити, як опори високовольтних ліній цілують землю на знак покори.

Маттіас навіть не ворухнувся. Я перевіряю його пульс. Усе здається в нормі. Не знаю, чи спить він, а чи непритомний. Швидко оглядаю його ноги. Кілька подряпин і невеликих синців, нічого особливого. Була ще небезпека, що балка могла розтрощити гомілкові кістки.

Перш, ніж сонце засяяло яскравіше серед хмар, я сховався на веранду, щоб зібрати необхідне, перш ніж усім заволодіє сніг. Відчиняючи двері, я оглядаю те, що залишилося від хисткої конструкції даху. Кілька балок, які утримують тонни снігу. Зірвані листи покрівельного заліза. Розколоти вздовж дошки. Зігнуті цвяхи. Уважно все оглянувши, я глибоко вдихаю і, ризикуючи, заходжу в цей неф, який загрожує завалитися щосекунди.

Перше, що бачу, обходячи купу криги і сміття посеред кімнати — одну зі своїх милиць, ту, яку Маттіас пошкодив, гатячи нею по підпорі. Не відволікаючись більше, я беру все, що залишалось на столі. Знімаю пилку, каструлі і, накульгуючи, несу свої знахідки на той бік.

Повернувшись, я намагаюся розгребти сніг, брили криги і рештки даху. Для цього знадобиться більше часу. І лопата. Та я знаходжу

кілька бляшанок консервів, одну з моїх шин, сокиру, Маттіасові снігоступи. Насправді небагато. Снігова лавина знесла все на своєму шляху.

Стоячи на колінах на підлозі, змушений визнати очевидне. Копати більше немає сенсу. Веранда — лише розпотрошений сніговою навалою дах. Фортеця, захоплена ворогом.

В проломі даху над головою видно шматок синього неба. Балки стелі починають тріщати. Я поспішаю дістатися на той бік. Тільки-но я зачиняю двері, простінки починають здригатись, і решта даху обвалюється у завершальному крикові. Я пробую відчинити двері, штовхаю їх, б'юся в них плечем, але їх не зрушити.

Все, решту наших речей поховано під снігом і льодом. Наші продукти, дрова, моя топографічна карта, все.

Коли заходжу до вітальні, щоб порахувати наші запаси, бачу Маттіаса з широко розплющеними очима.

Що воно таке, отой гуркіт? Що відбувається? Де ми? Де моя дружина? Як вона?

Стули рота! — кидаю я йому, геть збитий із пантелику.

Двісті шістнадцять

Уже кілька днів, як ми облаштувалися на іншому боці. Великі морози повернулися. Дні сліпучі, а ночі — довгі. Ми з Маттіасом спимо по кілька годин по черзі, щоб підживлювати вогонь. Камін, напевне, декоративний, бо якщо ми даємо згаснути вогню, то треба цілий день, щоби знову нагріти кімнату.

Маттіас швидко відновлює форму. Ніби нічого з ним і не трапилося. Невеличка ранка на лобі, кілька подряпин на ногах, от і все. Він ніколи не повертався до того, що трапилося на веранді. Можливо, йому соромно. А може, й глузує з усього. Врешті-решт, він говорить зі мною тільки про книжку, яку щойно закінчив читати, у ній чоловік, що заблукав у темному лісі, знаходить двері, що ведуть до пекла.

Я слухаю його, кажучи собі, що, може, було би краще самому дбати про себе. Облаштуватися десь у селі. Та сумніваюся, що зможу туди дістатися. Як два варнаки, приставлені до одної каторжної роботи, ми з Маттіасом маємо змиритися з долею.

От сьогодні ми облаштували вітальню, залишили в ній лише кілька меблів, і навели лад у дорогоцінній провізії. А ще винесли з вітальні телевизор. Через відображення на екрані. Увечері він відбивав вогні свічок і каміна, це було гарно. А от удень він показував нам наші відображення. Наші схудлі обличчя, наше жирне волосся, наші бороди, як у потопельників, і наш брудний дірваний одяг.

Робимо перерву, щоб розділити бляшанку консервованої кукурудзи. Маттіас каже, що піде по обіді до села, може, поталанить роздобути якоїсь провізії.

Щойно він піде, — радію я, — понишпорю в його таємній схованці на сходах до підвалу. Щойно він піде.

Ти щось сказав? — питає Маттіас, перевіряючи, чи не залишилося чогось на дні бляшанки.

Ні, чому питаєш?

Так просто.

Пізніше, коли дримаю, даючи перепочинок нозі, здається, я знову чую маленьку тваринку. Вона просувається попід стіною, проникає у напіввідчинені двері і перевіряє, чи її запаси на місці.

Я раптово прокидаюся. Маттіаса немає. Шалена завірюха замітає все довкола. Я помічаю повільну тінь, що йде в напрямку села, тягнучи за собою валізу.

Двісті сімнадцять

Я так і знав.

Валізи при вході до підвалу немає. Переді мною лише сходи, що зникають у його безодні. Я на хвильку згадую героя маттіасової книжки і починаю спускатися в морок. Може, вдасться знайти щось таке, що Маттіас прогавив.

Враховуючи навантаження останніх днів, у мене таке враження, що моя ліва нога може відмовити будь-якої миті. Так, я ходжу, але поки заслабкий, а ще треба знайти іншу пару милиць, чи паличку, хоч щось, на що міг би зіпертися.

Однією рукою я, як можу, притримуюся за стіну, а в іншій тримаю свічку, вона як освітлює сходи, так і засліплює мене. Спуск крутий і сходи риплять при кожному кроці. Здається, кріплення можуть

зірватися без попередження. Тільки-но ставлю ногу на долівку, відчуваю запліснявілий подих вогкої землі.

Я обходжу підвал зігнувшись, аби не вдаритись головою об перехрестя балок чи об блискучу мідь водопроводу. Скидається на те, що ніхто сюди не заходив від початку аварії. Але ж це неможливо, б'юсь об заклад, що Маттіас знає це місце як свою долоню. І що й інші побували тут ще до нього.

Посередині височіє опалювальний котел. Він поринув у глибокий сон. Очі його закриті під маскою з чавуну і кіптяви. От його й слід розбудити, щоб справно опалювати будинок. Але довкола немає нічого, що я міг би кинути в його черево, щоб оживити. На долівці валяються шматки березової кори і трохи скіпок для розпалювання. І все.

Обертаючись, помічаю верстак, на якому поміж цвяхів, шурупів і болтів лежать інструменти. Уздовж стіни — високі полиці з баками, шинами, мотками мотузки й риболовними снастями. Мою увагу привертають пара снігоступів і лижні палиці.

Чудово, — кажу сам до себе, — знайшов саме те, що треба.

Я методично оглядаю підвал до найдалших закутків. Перевіряю кілька баків, час у мене є. Під сходами знаходжу механічну пилку, майже порожній бідон з-під пального й пінту олії. На стіні знаходжу електричний щиток. Відкриваю його і з надією умикаю всі вимикачі. Нічого не відбувається. Моя свічка скоро догорить, і я маю загасити її, поки вона не обпекла мені пальці. Мене обступає темрява підземелля. Мої очі по-троху звикають до неї, і я починаю вирізняти блакитний відблиск нагорі над сходами. Хоч я й міцно спираюся на обидві лижні палиці, усе ж боюся, щоб моя нога не посковзнулася й не застрягла між двох східців. Або щоб ніякий монстр не схопив мене за п'яти і не зтягнув назад у морок, аби мною пожитися.

Коли підводжу голову, то бачу тінь при вході до підвалу. Це Маттіас.

Я здивувався, побачивши його. Я не чув, як він увійшов, і, правду кажучи, сподівався, що він вже й не повернеться.

Він бере мої снігоступи й палиці, а потім допомагає мені подолати останні сходинки.

Там унизу темно, правда?

Еге ж, — кажу я, входячи до вітальні.

Скидається на те, що ожеледь зруйнувала село, — починає Маттіас позаду мене. — Дерева й ліхтарі повивертало серед дороги. Деякі будинки цілком скувало кригою. Як закам'янілі. І ніде нікогісінько. Я постукав у ті двері, де в каміні був вогонь. Мене впустили. Люди, які зустріли мене, були худими і з колами під очима. Але люб'язними. Спитали, хто я такий. Я все їм пояснив, і вони дали мені трьох куріпок із тих, що впіймали сьогодні. Їжі все менше і менше, попередили вони. Все, що залишалось, вони доїли днів десять тому, і відтоді, щоб знайти щось, потрібно шукати скрізь. І полювати. Здається, ще одна група покинула село, якраз перед ожеледицею. Вони хотіли скористатися з потепління, щоб дістатися узбережжя. Казали, що там відновили електропостачання. Що там удалося перенаправити енергію вітряних станцій. Їх було близько п'ятнадцяти, на снігоступах, на лижах, з дітьми, їжу й речі повантажили на сани. Жак пішов із ними. Я й не знав, що він був неподалік.

Слухаючи його, я беру одну куріпку. Вона жирна й руда. Я наступаю ногами на крила й тягну за ноги. Усе пір'я залишається на підлозі, а ціла грудинка — у мене в руках. Підкидаю дверцята від шафи у вогонь і нарізаю м'ясо тонкими смужками. Коли жарини стали червоними, я кидаю ті смужки на пательню, яку ставлю просто на вогонь.

Маттіас спостерігає за мною, пускаючи слинку.

Після їди він простягається на дивані, неуважно розглядаючи підвішений до стелі світильник.

Куди поділася чорна валіза, що стояла при вході до підвалу?

Маттіас поволі повертає до мене голову.

Твої запаси, — продовжую я, — куди вони поділися?

Не знаю, про що ти кажеш, — белькоче він. — Наші запаси залишилися в погребі на веранді, під тонами мотлоху.

Я бачив валізу за дверима підвалу, чорну, а тепер її там немає.

Можливо, але ми тільки-но з'їли смачну куріпку. Тобі треба лягти і трохи поспати, тоді почуватимешся краще.

Я серджуся і кидаю кілька уламків стільців у вогонь. Кімната довкола нас з'являється і зникає у ритмі танцю вогню і тіні.

У нас ще є дещо з їжі. І дві куріпки. Вистачить на кілька днів, — веде далі Маттіас. — Ми багато чого втратили на веранді, та за якийсь

час ми знайдемо щось іще. Не хвилюйся. Спи, — радить він мені, — я простежу за вогнем.

Я згортаюся клубочком, подалі від Маттіаса і поближче до вогню. Немов безпритульний пес, який більше нікому не довіряє. Цього вечора я знову думаю про своїх дядьків і тіток. Уявляю, як вони сміються на зимовій заїмці, і кажу собі, що впертість врешті-решт усе перемагає. Хай навіть у мене вже немає топографічної карти, яку дав мені Жозеф, я пам'ятаю отой «Х» на місці їхнього мисливського табору на березі річки. А ще пам'ятаю легенду внизу мапи, яка свідчить, що я — лише малюсінька крапка супроти нищівної величі лісу.

Двісті сорок два

Уже п'ять днів, як сніг не вщухає. Ожеледиця залишилася в минулому, закутана у сніг, як скелясте урвище у відклади.

Щоб зігрітися, ми спалили майже всі меблі з будинку, а ще полиці, перила зі сходів і кімнатні двері.

Наші запаси їжі підходять до кінця. Ми їмо однаково, але Маттіас з'їдає усе, що я йому даю, і не додає нічого до нашого раціону. Неначе відмовляється готувати. Я неодноразово запитую про його таємну провізію. Він щоразу заперечує, відкидає мої твердження і переводить усе на жарт.

А от учора моя впертість його розлютила. Він жбурнув книжку об землю, схопив одну з моїх лижних палиць і з криком погрожував мені. Погляд його затвердів і пломенів, ніби кварцова жила. Хоч я й відчував, як страх пробирав мене до самісіньких кісток, та я дивився на нього впевнено, не реагував. Тоді він глибоко вдихнув, заспокоївся і знову сів. За якусь мить він усміхнувся до мене, бо зумів вчергове уникнути відповіді на питання.

Вечір спадає на доквілля. Гори багряніють у вечірньому світлі. Це перші сонячні промені, ми вже давно їх не бачили. Та ніч стирає їх за якусь мить.

Маттіас читає при світлі свічки. Час від часу схиляє голову і грається з гарячим воском, перш ніж знову повернутися до читання. Полум'я освітлює його обличчя знизу, так що тінь від його носа

зливається з тінню від надбрівних дуг, прокладаючи глибоку чорну складку на чолі. Здається, ніби він у масці.

Пізніше, коли я чищу кілька картоплин, Маттіас сідає біля мене, задумливо торсаючи пластикового оленя, який прикрашає в'язку ключів.

Хочу розказати тобі одну історію, — заявляє він, — я щойно її прочитав. Давним-давно жив один смиренний селянин. Він був незграбою, а його поля — такими ж бідними, як він сам. Та якось восени, на його превелике здивування, земля вродила стільки, скільки він ніколи навіть уявити не наважувався. Відтоді врожаї ставали з року в рік дедалі щедрішими. Та оскільки він не міг пояснити таке диво, то нікому нічого й не казав. Він побудував величезне зерносховище і складав туди все, що міг. Коли ж воно заповнилося, то збудував іще одне, більше. Отак, розбалуваний провидінням, він був по-своєму в щасливим. Ніяке нещастя не могло віднині його спіткати. Його майбутнє було певним, відтепер він міг лише відпочивати, їсти й пити. Якось до нього прийшов сусіда позичити косу, бо його власна зламалася, а статки його сім'ї залежали від урожаю. Але селянина ніде не було, ані в полі, ані в хаті. Стривожений, він почав обходити ферму. Коли побачив переповнені зерносховища, просто сторопів. Та здивувався ще більше, коли спіткнувся об тіло селянина, розпростерте на землі. Наче з нього раптово вийняли душу, без будь-якого попередження, коли той мирно гуляв своїм обійстям.

Я дістаю картоплю з води. Даємо їй вистигнути, спостерігаючи, як поступово розсіюється пара.

Бачиш, — продовжує Маттіас, — саме тому я нічого не ховаю. Якби мав запаси, то поділився б із тобою.

Я здіймаю брови.

Нам потрібні харчі, а ще свічки чи олійна лампа, — стверджує він. Нам потрібно ще багато чого, але зосередьмося на найнеобхіднішому.

Я не кажу нічого. Радше питаю себе, що Маттіас зробив зі своїм револьвером. Можливо, він похований під уламками даху на веранді? Або схований у валізі, наповненій харчами? Чи він і далі тримає його за поясом?

Завтра я піду до села, — провадить він далі, — спитати, чи можуть вони нас якось підтримати. Якщо нічого не вийде, то пошукаю в закинутих будинках. Повинна ж десь лишитися якась провізія.

Я повертаюся до нього.

Я піду з тобою.

І мови не може бути, — сухо відповідає він. — Завтра я піду до села, і піду один. Ти мене гальмуватимеш. А якщо тебе побачать на своїх двох, то скажуть, що ми можемо й самі справитися, й нічого не дадуть.

Я допоможу тобі оглядати порожні будинки.

Подивись на свої ноги, — відказує він, — вони гояться, але витривалість іще не та. Ти накульгуєш, як волоцюга. А я, ти бачив мене? У мене нізащо не вистачить сил дотягнути тебе, якщо ти звалишся на півдорозі. Може, за кілька тижнів ти й зможеш, а поки що забудь.

Побачимо, — кажу я йому.

Отож, побачимо, — повторює він зітхаючи.

Двісті сорок сім

Коли прокидаюся вранці, Маттіаса вже немає, вогонь помер і тут холодно. Чую тільки власне дихання і глухі удари свого серця. Хутко вдягаюся і підіймаюся якомога швидше нагору, наче ноги ніколи й не боліли.

Переходячи від одного вікна до іншого, вдивляюся в околиці. Он на галявині снігова лінійка, засипана по саму шию. Вдалині ліс так і стоїть скутий ожеледдю. Вниз по схилу — три хирляві стовпи диму простягають руки до хмар. А он і Маттіасові сліди, що ведуть до села, наче накреслена пунктиром стріла.

На мить замислююся. Село близько й далеко водночас. Я знаю, що мені краще. Відчуваю. Та може Маттіас має рацію? Може, мені не вдасться дійти до села. Може, я ще заслабий. Занадто нетерплячий.

Відкриваю кватирку і вистромляю голову надвір. Повітря свіже, а холод поволі обтікає тіло, перш ніж проникнути до кімнати. Я глибоко вдихаю й кладу долоню на ліву ногу.

Час, — кажу я собі, — піти глянути, що там затіває Маттіас. Я піду до села. Накульгуючи, я скочуюся сходами, тепло вдягаюся, беру лижні палиці й снігоступи, й відчиняю двері.

Сніг відразу засліплює мене. Знаю, якщо впаду, то вже не зможу підвестися. Якщо впаду, то зникну під поверхнею і, в кращому разі,

може колись знайдуть останки безіменного предка, який дивним чином зберігся завдяки кризі.

Я опановую себе, стискаю руками лижні палиці й роблю кілька кроків. Відразу виникає враження, що я віднайшов те відчуття свободи, яке, як гадав, втратив назавжди, під автівкою, серед понівеченого брухту і осколків скла.

Двісті сорок сім

Спуск до села забрав більше часу, ніж я думав, але все проходить добре. Я йду прокладеною Маттіасом борозною. Мої кроки вивірені, і я міцно спираюся на палиці.

Усе спокійно. На такому холоді зазвичай чути, як гудуть електричні дроти, наче сотні птахів літають туди-сюди в тісній трубі. А сьогодні я чую лише рипіння снігу під своїми снігоступами і завивання вітру у дротах, які обвисають тут і там. Деякі так низько, що, здається, міг би їх дістати, якби здійняв руку догори. І не боятися, що вдарить струмом.

Я добираюся до села. Перший будинок — праворуч від мене, оповитий снігом і мовчазний. Я зупиняюся на мить і розглядаюся навколо. Ніколи ще не бачив стільки снігу. Аж не віриться. Йду врівень із дахами, слуховими вікнами й димарями. За нормальних умов, по обидва боки вулиці були б височенні стіни зі снігу, і я би йшов між ними, як у траншеї.

Головна вулиця тягнеться прямо переді мною, але доводиться обходити гілки дерев і повалені ліхтарі, що перегороджують дорогу. Деякі будинки важко помітити через сніг, що назбирався довкола них. Трохи далі впізнаю гараж свого батька. Оголошення з цінами на пальне вирізняється на фасаді, як рука потопельника над хвилями. Я думаю про цей світ, похований під моїми ногами. Питаю себе, чого мені коштувало сюди повернутися. І чому у мене не вийшло дати минулому зотліти серед таємниць власної пам'яті. Я хотів побачити батька, хотів змінити перебіг речей, і зазнав невдачі на всіх напрямках. Батько помер до того, як я зміг поговорити з ним, і, щоб я не робив, що би зі мною не відбувалося, я назавжди залишуся, як і він, механіком. Найголовніший вибір мого життя давно зроблено, і я маю з ним рахуватися.

Я йду по маттіасових слідах. Вони вливаються у невелику мережу стежок, що ведуть від одного будинку до іншого. Над селом — крижаний спокій, і я бачу, що дим підіймається лише з димарів трьох будинків.

Перед собою, в кінці вулиці помічаю силует. Навряд, щоб то був Маттіас, але краще буде впевнитися. Жалкую, що в мене більше немає зорової труби. Людина зникає за рогом на перетині вулиць. Здається, вона мене не помітила. Або ж вдала, що не помітила.

Далі впізнаю будинок, дах якого був пошкоджений полум'ям. Обгорілі латки, контрастуючи з білим снігом і кригою, чорні й блискучі, виглядають дивовижно. Здається, зима розважається з приреченим скелетом, якого ніколи не поховують.

Проходжу мостом, що веде до центру села. З'являється сонячний промінчик, і на якусь мить видається, що погода пом'якшала. Біля будинку мерії у золотавому світлі бачу чоловіка, який зіперся спиною об дерево. Я примружуюся. Це Йонас. Впізнаю його бірюзове пальто. Прямую до нього. Нога починає боліти не на жарт. Треба буде трохи відпочити. Коли підходжу ближче, Йонас глузливо дивиться на мене.

Я бачив, як ти йдеш, — каже він, жуючи щось. — Ти настільки повільно ходиш, що є вдосталь часу, вдосталь часу побачити, що ти наближаєшся.

Що їси? — питаю, сідаючи просто у сніг.

Пеммікан, — відповідає Йонас і гордо показує шматок, який тримає в долонях, — його дав мені Маттіас. Смачно, він смачний, цей пеммікан. У селі залишилося мало м'яса. Ніхто не може піти на полювання. Жодного ствола не лишилося. Ніде. Шукали скрізь. Жюд зі своїми людьми все забрав. І невідомо, коли вони повернуться. А поки чекаємо, то я не хочу, щоб вони забили й інших корів. Я їх доглядаю. Даю їм їсти, прибираю і намагаюся, щоб у корівнику було тепло. Мені добре спиться на соломі.

Куди він пішов?

Хто?

Маттіас, — кажу я, шукаючи його погляд, — Маттіас.

Він прийшов звідти. Ми трохи побалакали. Пообіцяв дати мені ще пеммікана, якщо я допоможу знайти пальне. Я сказав, що подивлюся, що зможу зробити. Але то нескладно, у Жюда ще залишилося. Вісім

бідонів. І я єдиний, єдиний, хто знає, де вони. У мене буде багато пеммікану.

Куди він пішов?

Не знаю, здається, до арени. Але ж не можна, не можна близько підходити до арени. Сніг, дах завалився, і каркаси стін здають один за одним, без попередження.

Йонас нахилиє голову й розглядає мене, чухаючи голову.

Ти змерзнеш, якщо сидітимеш на землі, — попереджає він.

Він допомагає мені підвестися й подає лижні палиці.

Хай там як, зима, зима закінчується. Крига на річці почала тріскатися. Поки не видно, але чути. Якщо добре прислухатися.

Якийсь час ми не кажемо ні слова. Панує цілковита тиша.

Волого. Минулої ночі навколо місяця було гало. Незабаром піде сніг. Сильний снігопад. Іще один, а потім усе почне танути. А далі, після снігу, коли дороги стануть проїзними, я нарешті зможу поїхати здати свої пляшки.

І де ж? – підхоплюю я, усміхаючись.

Десь на узбережжі, в продовольчому магазині.

Йонас аж світиться, а потім трішки насуплюється.

У мене багато пляшок. Вони важелезні. Потрібен автомобіль. А я не вмю, не вмю ним керувати. Та й прав у мене немає. Маттіас обіцяв, обіцяв довести мене туди, якщо знайду для нього пальне. Думаєш, йому можна вірити?

Я прочищаю горло.

Безперечно, — кажу я, дивлячись на церкву поблизу. — Маттіас — людина слова.

Йонасове обличчя знову проясняється. Він усміхається до мене, кладе шматок свого пеммікана до кишені й іде.

Я перевіряю, як там моя ліва нога. Відпочинок допоміг. Біль стабільний. Можу прямувати далі.

Поки простую до арени, хмари змикаються над селом і довкола тьмянішає. Перед церквою помічаю сліди снігоступів на снігу. Підводжу голову. Одні з дверей прочинені. Підіймаюся на галерею з колонами і безшумно просовую голову у двері.

Всередині темно, та денна сірість усе ж просочується кількома промінчиками світла крізь вітражі. На одній із лавок, ближче до

вівтаря, я впізнаю квадратні обриси маттіасових кістлявих плечей. Він стоїть на колінах. Гадаю, молюся.

Я відступаю і швидко відходжу від церкви. Ховаюся за будинком пастора. Так він не зможе мене побачити. А я знатиму, куди він іде.

Двісті сорок сім

Не надто й холодно, але через те, що я стою нерухомо, мої кінцівки і м'язи обличчя почали затвердівати. Чхаю. Щораз боюся, щоб Маттіас не вийшов і не помітив мене.

Нарешті двері церкви відчиняються, і Маттіас виходить на галерею. Оглядається навкруги і сходить на стежку. Даю йому відійти, рахуючи до десяти, і починаю переслідування. Пересуваюся, криючись за поваленими на землю деревами, телефонними стовпами, будинками. Дуже сумніваюся, що Маттіас із тих, хто увесь час оглядається назад, але хтозна.

Для свого віку Маттіас рухається швидко, і я ледве встигаю за ним. Біля арени він зникає з мого поля зору. Стою на місці і дивлюся на будівлю, яку захопив сніг. Тепер це лише купа покрівельного заліза, похована під лавиною тиші. Як веранда, але більша. Це не обвалений неф, а величезний корабель, який наскочив на айсберг.

Знову починається сніг. Сніжинки настільки тоненькі, що, здається, їх розтерли на порошок усередині хмар.

Продовжую стеження. Обігнувши арену, бачу, як Маттіас заходить до будинку. Третій будинок ліворуч. На виході з села. Будинок із гаражем. Будинок, у якому виріс Жозеф. Як і все навколо, він виглядає давно закинутим. Обережно наближаюся по мокрому снігу, і раптом відчуваю, що я так далеко від вітальні й каміна. Якщо знайду, і мене побачить Маттіас, то розгнівається, а у мене не стане сил його заспокоїти. Або ж утекти. Обходжу довкола будинку, заглядаючи у вікна, але всередині темно, і мені не вдається розгледіти Маттіаса. Повертаючись власними слідами, помічаю маленьку шибку збоку гаража. Вона частково заметена снігом, і доводиться стати на коліна, щоб заглянути туди.

Видно не надто добре. Маттіас позаду машини. Відкриває багажник і нахиляється. Щось шукає у великій чорній валізі. Я здригаюся. Бачу, як він перекладає шматки пеммікану, консерви,

коробки з печивом. Він записує на шматковій папері і рахує на пальцях. Коли закінчує, то сідає за кермо, дістає в'язку ключів і уважно дивиться на пластикового оленя, підвішеного до одного з кілець. Заводить машину і дає двигуну попрацювати якийсь час. Очі у нього палають, наче одне з його сокровених бажань ось-ось здійсниться. Тоді вимикає двигуна, кладе на панель управління фото і починає молитися.

Я зітхаю. Усе це було передбачуваним. Не варто було йти аж сюди, щоб зрозуміти. Маттіас готується до від'їзду. Я не можу йому завадити. Я просто заздрю.

Коли підводжуся, то майже не відчуваю ногу. Розтираю її, пробуваю рухати нею, та нічого не міняється. Коли підтягую ремені на снігоступах, то таке відчуття, що спираюся на фантомну ногу, але після кількох хвилин руху чутливість потроху повертається. Біль — також.

Мої сліди добре видно позаду. Сподіваюсь, що сніг, який падає, обдурить маттіасову увагу. Знову йду повз арену і повз церкву. Переходжу міст і виходжу на головну вулицю. Нога завдає мені страждань. Раптово навалюється втома. Думаю, я маю відпочити, перш ніж почати зворотне сходження. Відпочити й зігрітися.

Я звертаю на одну зі стежок, що веде до будинку, який видається жилим, хоча з димаря й не куриться дим. Поки підходжу, сніг, що зібрався на даху, викликає у мене дивне запаморочення. Знімаю шапку і шарф, щоби зсередини могли розгледіти моє обличчя, і стукаю у двері. Чекаю. На галереї — довгі і рівні ряди дров. Стукаю сильніше. Нічого. Відчиняю.

Агов?

Ніякої відповіді.

Знімаю снігоступи і заходжу у снігові сутінки житла.

Сліди чобіт на долівці. Брудний посуд на столі. Порожні бляшанки з-під консервів. Перевіряю шафи, є рис і борошно. Непогані запаси картоплі, м'яса в горщиках і розчинної кави. Зачарований такими запасами, беру всього потроху і складаю в мішок. Ось так, нічого не видно, а я не дарма сходив у село.

Іду до вітальні й кладу руку на плиту. Метал іще теплий. Хтось розводив тут сьогодні вогонь. Сідаю в одне з крісел у вітальні, кладу

мішок на коліна. Розстібаю пальто і протяжно видихаю. Нога болить, і я відчуваю, як моє серце б'ється десь у районі коліна.

В одному з кутків кімнати, біля сходів — стос ковдр. На підлозі великий килим, якась білизна і кілька журналів. Повіки важчають. Я якусь мить опираюся, струшую себе, повторюю, що на мене чекає довгий шлях. Потім засинаю, забуваючи про пульсуючий біль у нозі.

Двісті сорок вісім

Раптово прокидаюся. Я почув, як хтось кашляє. Це не сон. Обертаюся з відчуттям, що за мною підглядають. Нікого. І більше жодного звуку в кімнаті.

Надворі ще видно, але я не знаю, скільки часу міг проспати. Підводжуся, беру мішок і йду до виходу. Застібаючи пальто, знов щось чую. Якийсь брязкіт. На другому поверсі.

Іду глянути.

Сходи риплять під моєю вагою.

Нагорі коридор і три кімнати. Двері відчинені. Заглядаю до першої кімнати. Двоє людей у ліжку, а третя простягнулася на подушках на підлозі. Вони не рухаються, але я чую їхнє дихання. Вони худі й бліді. Обличчя порожні, а за орбітами очей можна вгадати кості їхніх черепів. Щойно я ступаю ще один крок, як із сусідньої кімнати лунає голос. Настільки слабкий і тремтячий, що я ледве його чую.

Янніку, це ти, Янніку?

Я не відповідаю. Безшумно спускаюся сходами і поспішаю надвір, залишаю мішок із їжею на балконі. Їм вона потрібніша, ніж нам.

Я знову на снігоступах посеред спорожнілого села. Здіймається вітер. Мої сліди вже заносить пороша. Та їх іще видно. Маттіас міг би йти за мною слід у слід, якби захотів. Я затягую тугіше шарф і рушаю в напрямку виходу з села. Сніг падає щільно, і кристали розсікають повітря прямовисно, наче вирізьблені з гострого білого заліза. Я сильно накульгую. Мені важко підіймати ліву ногу, і снігоступ волочиться по снігу. Тепер розумію, чому ні дядьки, ні Жозеф, ані Жюд не взяли мене з собою. Я недостатньо міцний. Не надто моторний. Я помер би при першому ж випробуванні, перш ніж вони змогли би щось вдіяти.

Незабаром на небі не видно нічого, крім сірих відблисків і снігових смерчів. Підводжу очі, щоб зорієнтуватися на місцевості. Все навкруги чорне. Все навкруги біле. Збоку я нарешті бачу темну лінію лісу. Це єдиний знак, що я йду не пустелею.

Починаю підйом додому. Схил крутіший, ніж я вважав. Я задихаюся. Від зусиль ногу зводить судома.

Усе вийде, усе вийде.

Іду, навалюючись на палиці. Просуваюся вперед, ніби снігоочисник у горах, дивлячись поперед себе, щоб не піддатися спокусі провалитися у прірву. Відчуваю, як піт прокладає собі шлях по шкірі й одяг від нього важчає. Розумію, що відтепер я не повинен зупинятися. Тепло мого тіла випарується миттєво, і я не зможу боротися з холодом.

Я десь на півдорозі. Пориви вітру шарпають одягу. Я намагаюся розгледіти обриси будинку на верхівці пагорба. Але вже надто темно, а сніг ріже очі.

Продовжую шлях, концентруючись на холодному повітрі, яке заповнює мої легені. З кожним кроком здається, що рана може відкритися. І тут, між двома кроками, коли я думаю про комфорт нерухомості в шинах, моя ліва нога підгинається, і я падаю.

Двісті п'ятдесят два

Я лежу долілиць. Коли спираюся на руки, вони провалюються у сніг. Вітер стугонить наді мною, крутить, його пориви б'ють в обличчя. Я дивлюся на вершину пагорба. Сніг падає дедалі густіше. Будинок має бути десь там, у пащі зими.

Мені вдається підвестися, але доводиться наново закріпити снігоступ. Холод хапає за пальці й намагається проковтнути долоні. Сніг налипає на одяг, на бороду, на вії. На моїх очах підйом зникає в пітьмі.

Я глибоко вдихаю, збираюся на силах і починаю переставляти одну ногу за другою.

Але нога знову підгинається.

Двісті п'ятдесят три

Я на мить заплющую очі. Коли дійду додому, то роздягнуся й загорнуся у велику шерстяну ковдру. Вогонь палатиме у камінній

топці. Маттіас приготував суп. А може, ще й чорний хліб. Я з'їм усе, що він поставить переді мною, а потім засну, захищений світлом і теплом вогню.

Коли я знову розмикаю повіки, то все ще лежу на землі. Падає сніг, від якого я можу занедужати. Я кручуся, борсаюся, намагаюся підвестися. Але натомість дедалі глибше провалююся у сніг. Мене сковує холод. Рухи даються важко, неначе мої кінцівки важать тонни, сили полишають мене. Моя нога вже не завдає мені страждань. Я її більше не відчуваю. Треба було пересидіти з Йонасом у корівнику. Як затишно було б на соломі. Я був би в теплі.

Крига подзенькує на моєму пальті, на шапці, на рукавицях. Не можна зупинятися, треба встати. Я майже дійшов. Я збираюся, і, опираючись на лікті, повзу, кочуся, волочуся по снігу. Трохи просуваюся вперед, але враження таке, ніби я тону. Що мене затягує підземний прибіій. Крижаний.

Мої рухи дедалі уповільнюються. А долоні геть заніміли. Можливо, треба було зробити, як Маттіас. І молитися.

Віхола виє. Здається, вона не дочекається, коли поглине мене, задушить у своїх обіймах, зімкнеться наді мною. Вона ніби пускає слинку, перш ніж мене проковтнути. Я зіщулююся, щоб уберегти своє тепло. Я такий, як і всі. Я не здатний прийняти можливість власної смерті. Мені страшно.

Я намагаюся зберігати спокій, але моє дихання стає частішим.

Я не можу тут залишатися. Я повинен іти.

Сніг — ліжко з гострих кристалів.

Слід підвестися, але холод заважає.

Я відмовляюся скінчити свої дні ось так, зіщуленим, обличчям до землі.

Збираю усю мужність і перевертаюся на спину, розкинувши руки в боки, звівши очі до неба.

Навколо тільки всепоглинаючий морок.

Ніч голодна. А сніжинки — вони м'ясоїди.

6. Ікар

Там, угорі, усе буде яснішим, усе буде гарнішим, і я нарешті зможу віддатися світлу. Нарешті я звільнюся від досвіду, стриманості й обов'язків. А в цей час ти, мій сину, ти битимеш крилами в повітрі. А пізніше, набагато пізніше, ти кинеши погляд позад себе. І серце твоє стиснеться в грудях. Куди б ти не глянув, мене вже не знайдеш.

Двісті сімдесят три

Я раптово прокидаюся, ніби хтось мене тягне за комір, як потопельника, якого рятують. Я лежу розпростертий біля каміна. Відчуваю вагу власних ніг на іншому кінці тіла й не наважуюся ними ворухнути.

За вікном — яскравий день. Сонце топить сніг на даху будинку, і струмочки води дзюркочуть з усіх кінців, з усіх піддашків. У повітрі запах смаженої муки. Я повертаю голову вбік. Маттіас стоїть на колінах перед вогнем. На вогні стоїть каструля з супом й алюмінієва миска з галетами чорного хліба.

Я сідаю і торкаюся обличчя. На обморожених місцях утворилася кірка мертвої шкіри, схожої на зміїну луску.

Маттіас обертається до мене. Я здійсмаю підборіддя, щоб ковтнути слину. Ми довго дивимося один на одного. Потім він струшує головою, зітхаючи, наче засуджує мою впертість. Або відмовляється вірити у мій спротив. Я здійсмаю брови. Він дає мені миску супу й хлібну галету. Восстаннє таке було давно. Я їм із апетитом. Після їди Маттіас готує розчинну каву.

В селі на балконі я знайшов мішок із провізією. Гадаю, його там лишили для нас. В будь-якому разі, саме так я подумав, коли побачив, що всередині було всього потроху. Може, люди не такі вже й скупі, як про них думають.

Біля топки лежить цвяхoder і купа коротких дощок.

Я почав розбирати паркетну підлогу у спальнях на другому поверсі, — уточнює він, — а паркет добре горить, ось поглянь.

Маттіас кидає кілька шматків у вогонь. Лак плавиться, утворюючи кілька бульок, і випаровує, забарвлює вогонь. — Цільне дерево.

Добре горить і дає багато тепла.

Прорвемося, — заявляє Маттіас, розмахуючи книжкою, яка до того лежала на нічному столику. — Обрив лінії, твоя аварія, оце село, усе це — лише обхідні шляхи, незавершені історії, випадкові зустрічі. Зимові ночі і подорожні.

Я спостерігаю за шматками дерева, які горять. Цвяхи, забиті у дошки, врешті розжарюються, випадають і зникають у товщі гарячого попелу, на якому мерехтять жарини.

Я нічого собі не злавав. Ноги набрякли, але все владнається. Я точно зможу знову ходити, може завтра, або вже незабаром. Та, мабуть, не зможу повністю на них покладатися. Маттіас дивиться на мене, схиливши голову набік.

Я ж казав, що у тебе не вийде.

Двісті п'ятдесят два

Впродовж тижня, а може й довше, тримається гарна погода. Десь по обіді відчувається, що температура потроху підіймається вище рівня замерзання. А коли сонце заходить, природа занурюється нижче нуля, неначе всі денні ілюзії не мають жодного впливу на світ ночі.

Шкіра обличчя поволі відновлюється. Я пішов поглянути на власне відображення у дзеркалі ванної — вигляд у мене, наче я отримав сонячний удар.

Учора порахували наші запаси. Ми вже деякий час нормуємо харчі, час від часу пропускаючи один прийом їжі. Сьогодні вранці Маттіас пішов до села. Я ж скористався нагодою, щоб робити вправи, яких він навчив мене раніше. Основну увагу приділяв нозі. Щоб вона більше не кидала мене ось так, напризволяще, посеред ніде.

Після полудня я вистромив носа надвір, уперше після того, як Маттіас знайшов мене посеред хурделиці. Я спираюся спиною об одвірки і дивлюся, як світло ніжитья у чорних руках дерев. Завдяки оцій теплині, стає все менше й менше снігу довкола. Стою отак довго, між гарячими пестощами дня і крижаними долонями вітру. Думаю про дядьків і тіток, які, мабуть, винесли стільці на галерею, щоб погрітися на сонці й послухати обіцянки весни. А потім повертаюся подумки до своєї топографічної карти, похованої під уламками веранди. До своєї рогатки і зорової труби.

Побачивши Маттіаса, який дереться вгору по схилу, я виходжу з задуми. Він підіймається до мене на галерею.

Я обнишпорив чимало будинків, та не знайшов нічого, окрім сушених фініків. Ми не одні там усе прочесали. І цього разу ніхто не залишив для нас мішка з харчами. Завтра ще повернуся туди, бо залишилося ще кілька місць, які варто перевірити.

Ми з'їдаємо по кілька фініків. Вони тверді й сухі.

Люди в пустелі, — починає він, — на них живуть тижнями.

Я уважно дивлюся на нього.

А скільки часу в крижаних пустелях?

Їж, побачимо.

Ми довго обсмоктуємо кісточки, спостерігаючи за тим, як сонце заливає довкілля. Я дивлюся на гори вдалині, різні вершини яких насуваються одна на одну.

Раптом народжується думка.

Там, трохи вище, за кілька кілометрів звідси, є озеро.

І що? — обзивається Маттіас.

Можна піти ловити рибу.

Та зараз же зима, — заперечує він відразу.

Авжеж. У підвалі є все, що потрібно. Лопата, бензопила, снасті.

Маттіас зневажливо міряє мене поглядом.

Це далеко?

За кілька кілометрів, у протилежний від села бік.

Ти ніколи туди не дійдеш, — кидає він мені різко.

Мені вже краще, ти добре знаєш. Я ще накульгую, але почувуюся краще. Слід вирушати рано, щоб повернутися до темряви.

Двісті тридцять дев'ять

Ми просуваємося по затверділому від холоду і ночі снігу. Рухаємося повільно, але розміреним кроком. Маттіас тягне санчата з усім необхідним. Він дихає, немов стара шкапа, але не здається. Я бережу свої сили, міцно опираючись на палиці.

Коли ми дістаємося озера, сонце якраз сходить над лісом. Не гаючи часу, ми йдемо на середину крижаного простору, розчищаємо кілька метрів від снігу. Крига під нашими ногами темна й гладенька. Я запускаю бензопилу і вирізаю в ній великий прямокутник. Але лід

затовстий, і минає деякий час, перш ніж вода виступає на поверхні, і ми можемо заштовхати прямокутник під лід.

Я чіпляю золотаву блешню на кінчик волосіні наших спінінгів. Не найкраще, що можна зробити, але це все, що я знайшов. Щойно буде перший улов, зможемо використати його як приманку. У риб немає табу.

Ми сидимо на санчатах. Сонце пестить нам спину і потилиці. Наші волосіні пірнули у чорну і холодну глибочінь. Час від часу чути глухі потріскування. Це тріщини, які виникають поміж нашими ногами і розбігаються в усі кінці скутого кригою озера.

День спливає швидко, сонце переміщує наші тіні й видовжує їх. Біла сова беззвучно пролітає над нами. В кігтях вона міцно тримає зайця, якого збирається з'їсти.

Маттіас нахилиється над лункою.

Не клює, — зітхає він. — Треба було, мабуть, поставити сильця на зайця. Знаєш, як їх робити?

Мої дядьки ставили їх, коли я був малим, але сам я ніколи не пробував.

Кажучи це, помічаю будинок, схований поміж дерев на березі озера. Якийсь час дивуюся, що не зауважив його раніше. Звідси не видно, чи там хтось живе і чи є якісь ознаки життя навколо. Як би мені згодилася зорова труба. Одного я певен — дим із комина не йде.

Ти бачив? — кажу я Маттіасу, показуючи на будинок.

Та Маттіас мене не чує. Він зосереджено відкорковує пляшку вина. Я з подивом бачу, як він витягує корок.

Це вино, яке нам дав Жозеф?

Так, мій дорогий.

П'ємо, стежачи за нашими спінінгами, тішачись теплом від сонця. І вина. Поки передаємо один одному пляшку, повітря теплішає. Ні вітерця. Гори випинають груди, і на них мерехтить сніг.

Скажи, — раптом питає Маттіас, — як гадаєш, мені вистачить вісім бідонів пального?

Я поглядаю на будинок над озером. Нічого не змінилося. Та якщо всередині є люди, вони за нами стежать. Може, нічого не відбувається, бо ми ще не спіймали жодної рибини.

Агов! Як гадаєш? — наполягає Маттіас.

Може так, а може й ні.

Він схиляє набік голову, очікуючи продовження.

Залежить від двигуна, залежить від дороги, залежить від багато чого.

Але можливо?

Я зиркаю на сонце, яке вже почало хилитися до обрію.

Так, можливо, якщо трішки пощастить.

Маттіас підскакує з криком.

Клює, там щось клює!

Він змотує волосінь гарячково, якістю дитина, і витягує з темних вод озера прекрасну форель. Однією рукою він міцно тримає вудлице догори. Іншою хапає пляшку вина. Якусь мить він стоїть нерухомо, ніби очікує, що я його фотографуватиму, а потім мовчки сідає, спостерігаючи, як життя залишає риб'яче тіло, що тріпоче.

Дай, — кажу йому.

Я знімаю форель і рубаю на шматки, щоб зробити з неї наживку і нанизати на наші гачки. Тільки-но ми закидаємо наші снасті у воду, Маттіас витягує на поверхню іншу рибину. За дві хвилини я теж ловлю.

Почалося.

І вина ще вдосталь.

Двісті чотири

Три дні ми їли рибу, усю, яку могли з'їсти. Сьогодні ми коптимо ту, що залишилася. У вітальні плаває хмарою дим. В очах щипає. Одяг смердить.

Ми поклали філе на грати над каміном і підживлюємо вогонь малими дозами, щоб він не погас. Таким чином дим залишається густим і щільним. Це нескладно, але забирає купу часу. Не можна, щоб риба підсмажилася, вона має сушитися. Маттіас мені все докладно пояснив.

Якщо у м'ясі залишиться волога, воно зіпсується.

І ми довгими годинами сидимо, одурманені димом, загіпнотизовані тим, червоними відблисками жарин і спокусливою перспективою смачної їжі.

Сто п'ятдесят дев'ять

Уже деякий час нам не потрібно по черзі пильнувати вогонь. Мороз іще тримається, але впродовж дня сонячне тепло допомагає обігрівати будинок. Час від часу крижини зриваються з даху, ковзають униз і розбиваються об землю. Щораз потужне ревіння струшує стіни, і ми підскакуємо, наче на нас сходить лавина. Лід, що падає з даху, збирається під вікном, біля дверей, усюди навколо будинку. Він нас оточує, замурує нас.

Сьогодні вранці, розплющуючи очі, чую незвичний гуркіт. Якусь мить мені здається, що то падає обледенілий сніг, потім гадаю, що хтось нишком проник до будинку. Та звук іде радше з димаря. Я обережно наближаюся до каміна і встромляю голову в його чорну пащу. Раптом щось вискакує з темряви і б'ється об моє обличчя. Намагаючись захистити себе, я падаю назад. Маттіас підскакує спросоння й бачить мене посеред хмари сажі і попелу.

Над нами об стелю і вікно відчайдушно б'ється пташина. Намагаємося впіймати її, але вона швидка й налякана. Маттіасу вдається знерухомити її, накинувши своє пальто, як ловецьку сітку. Я міцно тримаю її в руках. Вона гарна. Її серце ледь не вискакує з грудей. І водночас вона залишається дуже спокійною. Наче готується померти.

Надворі я поволі послаблюю захват. Птаха якусь мить не рухається. А тоді злітає і зникає.

Ми залишаємося на галереї, ніби чогось чекаємо. На наших очах починається новий день, і снігова лінійка від учора ще більше звільнилася. Нарешті вранішній холод примушує нас повернутися до кімнати.

Я готую каву, оглядаючись навкруги. Нещодавно ми розібрали підлогу у вітальні, влаштували велике прання, полагодили одяг. І запихалися копченою рибою. Щодня, щоразу, як сідали їсти.

Маттіас йде до вікна і задумливо оглядає довкілля.

Ми могли б урізноманітнити наше харчування і з'їсти птаха, якого щойно спіймали, — зауважує він.

Правда, — погоджуюся з ним.

Трохи згодом Маттіас рішучим кроком прямує до села, щоб знайти якесь продовольство. Тільки-но за ним зачиняються двері, як із даху зривається пласт снігу. Я чую, як він прискорюється і глухо й важко

розбивається об землю на шматки . Якраз позаду Маттіаса, який іде собі далі, ніби нічого не трапилося.

Сто п'ятдесят три

Маттіас повертається з села надвечір. Ще здалеку бачу, як він наближається. Крокує з похнюпленою головою, важко переставляючи ноги. З кожним кроком його снігоступи провалюються в мокрий сніг. Зайшовши до середини, валиться на диван, навіть не знявши чобіт.

Одяг перемазаний кров'ю.

Я знайшов їжу, — пояснює він, — але сталося не так, як гадалося.

Я нічого не роблю. Нічого не кажу. І не можу відірвати очей від крові на його пальті, його штанях.

Нагрій води, — просить він, ледь підводячи голову, — зробиш? Треба буде це випрати.

Я роздмухую вогонь і наповнюю дві каструлі снігом. Маттіас скидає одягу на підлогу і замотується у ковдру. Нічого не питаючи, я збираю його білизну й кидаю у миску для прання. На підлогу падає револьвер. Маттіас негайно розмотується, підбирає його і ховає між диванних подушок, подалі від моїх очей.

Я знайшов будинок, до якого, здавалося, вже давно ніхто не навідувався. Відразу за церквою. Може, там можна щось знайти. Якись приправи. Люди завжди залишають щось після себе. Я пробував зламати двері, коли нагодився Йонас і давай наводити паніку. Спочатку я думав, що він хоче ще пеммікана, та він сказав, що йому потрібна допомога, бо йому погрожують. Вказуючи на житло, до якого збирався проникнути, я сказав, що йому краще сховатися, але він не вгавав. Я мав іти з ним. Тож я пішов за ним до корівника. Там у дверях стояли п'ятеро. Чотири типи і жінка.

Вони хочуть убити, хочуть убити одну з моїх корів, — пояснив мені Йонас, ледве стримуючись. — Хочуть убити одну з моїх корів. Залишилось усього три, усього три.

Я підійшов до тої групки, і ми поговорили. Усе було просто. Вони голодували. А в корівнику було ще три корови.

Йонас пашів ненавистю, але знав, що нічого не може вдіяти. Я запитав, чому він прибіг по мене.

Запала мовчанка.

Здається, у тебе є зброя? — нарешті відповів один із тих типів.

Я заперечив.

Втім, Йонас нам цього не казав, — продовжив він. — Послухайте, тут ні в кого більше немає зброї. Жюд і його люди забрали все. Ми шукали скрізь.

Я трохи позадкував.

Ми тільки хочемо, щоб ти застрелив корову, — сказала благально жінка. — А м'ясо потім поділимо.

Так і є, — додав Йонас. — Тому я й пішов за тобою. Раніше, раніше, коли ти рився у своїх речах, щоб дати мені шматок пеммікана, я бачив револьвера, я бачив револьвера у тебе за поясом.

Чому б вам не взяти ножа? — запитав я.

Вони усі знизали плечима.

Це мої корови, — скаржився Йонас, — мої корови. Я не хочу, щоб вони страждали. Не хочу, щоб вони боялися. Останнього разу, останнього разу все пройшло погано. Я, я їм сказав зачекати, коли побачив тебе здалеку.

Я кивнув.

Дякую, — промимрив Йонас полегшено, — дякую.

А далі все сталося дуже швидко.

Ми зайшли до корівника. Мені вказали на корову. Вона була прив'язана до стовпа. Я дістав револьвер. Корова була гарною і спокійною. Я підійшов до неї впритул, підніс ствол револьвера до її вуха й вистрілив. Не думав, що постріл пролунає так швидко. І що звук пострілу буде таким гучним. Корова ще якусь мить стояла, а потім поволі осіла на землю. Не знаю чому, але мені схотілося затримати її падіння. Та вона була заважка. Я ледь не зламав собі спину. За кілька хвилин команда вже готувалася білувати тварину. Я залишив їх робити їхню невдячну справу і, чекаючи, поки вони дадуть мені мою частку, вийшов надвір, до Йонаса.

Коли він побачив мене, він широко розкрив очі й відвернувся.

Що таке?

Кров, кров на твоїй одежі, — відповів він.

Коли подивився на своє пальто, у мене запаморочилося в голові.

Маттіас замовкає. Я дивлюся на нього. Його плечі обвисають. Обличчя видовжується, а риси прорізають кола зморщок. Раптом

Маттіас стає ні на що не схожим. Ні на що інше, просто на тіло, зморене роками й обставинами.

Під час великої війни, — веде далі Маттіас, — коли армія безладно втікала, солдати їли коней. А тут, наприкінці зими, ми їмо корів.

Я дістаю принесений ним шматок м'яса. Це гарний шмат. Я відрізаю кілька скибочок і кидаю на сковорідку. Коли воно готове, запрошую Маттіаса пригоститися.

Ні, дякую, — відмовляється він, — я не голодний.

Сто одинадцять

Хмари нависають низько. Ніби пришиті до снігу. Вже днів із десять іде дощ. Іноді сильніший, іноді слабший. Наче небо задалося пришвидшити процеси і розтопити все довкола.

Ми зносимо простінки між спальнями і розбираємо гардероби на другому поверсі, щоб топити камін і проганяти вогкість. Коли ми зриваємо гіпс, пил заповнює кімнати, і міради часточок плавають у сірому світлі дня. Молотом ми розбиваємо вертикальні балки, перемички і перегородки. Від кожного удару будинок гуде, як велика порожня діжа. Опісля ми розпилюємо все на шматки. Багато роботи як для такої невеликої кількості дров. Але таким чином ми маємо чим зайнятися.

Нам часто доводиться перерізати електричні дроти, які тягнуться від однієї стіни до іншої, перш ніж розбирати деякі ділянки. Тоді я згадую обігрівачі, вимикачі, підвішені до стель лампи. А ще про червоні й зелені вогники електроприладів. Та усе це віддалене на світлові роки.

Впродовж дня ми робимо довгі перерви і спостерігаємо у вікно, як поволі змінюється краєвид.

Зима добігає кінця, — неодноразово замріяно проголошував Маттіас. — Незабаром дороги звільняться від снігу.

Щораз, коли він заговорює про свій від'їзд, я питаю себе, у якому стані може бути місто у даний час. Може, електропостачання вже відновили, і життя починає налагоджуватися. А може, усі повтікали, залишивши старих, хворих і найслабших. Як тут.

Вісімдесят дев'ять

Сьогодні температура опустилася нижче нуля. Сніг затужавів від холоду, і по ньому можна легко ходити. Ми користуємося нагодою, щоб вирушити на пошуки харчів.

Щоб підвищити наші шанси, кожен з нас іде у свій бік. Маттіас, звісно ж, до села, а я — до будинку на березі озера.

Підходячи, я спостерігаю за схилами гір. Всюди відчувається, що дерева хочуть звільнитися від снігу. Навколо будинку жодних слідів. Місце видається безлюдним. Лопата жодного разу не торкнулася снігу біля входу. Не знати чому, але мою увагу привертає стара повітка. Немовби місця праці і складування завжди були звичнішими для мене, ніж порядок і комфорт житла.

Я хочу зайти в неї, та двері застрягли у снігу і кризі. Тож я розбиваю шибку збоку. Старанно викидаю всі осколки і прослизаю всередину.

У повітці пахне пилом, старим мастилом, затхлістю. Мої зіниці розширюються, і темрява поволі починає відкривати свої таємниці. Стоси дров, інструменти, горщики з-під тютюну, наповнені гвинтами, цвяхами і гайками. Під стіною — великий верстак. В глибині, біля купи лопат і грабелів, помічаю два бідони з пальним. Тут є навіть човен, перевернутий, підвішений вгорі.

По центру — нерухома маса, накрита брезентом. Я знімаю його. Це квод, чотириколісний мотоцикл-всюдихід. Стара модель. Я сідаю на сидіння і кладу долоні на руків'я. Користуюся нагодою, щоб дати відпочинок нозі й уявити, що я мчу на повним ходом по лісовій дорозі.

Ключ у стартері. Повертаю його. Нічого. Сів акумулятор. Смикаю за ремінь стартера. Так само нічого. Заглядаю під квод, щоб перевірити проводку стартера. Усе, здається, в доброму стані. Знімаю свічки і карбюратор, чищу і ставлю на місце.

Коли випростуюся, квод, здається, от-от зареве. Я знову смикаю за ремінь стартера. Двигун заводиться без жодного зволікання. Натискаю на акселератор, щоб прогріти двигун. По повітці розходить запах від згорання пального. Коли обертом ключа вимикаю двигун і знову накидаю брезент, то думаю про Маттіаса і його автівку, і кажу собі, що вже немає жодної причини йому заздрити.

Коли йду, затуляю вікно шматком фанери. Надворі ще видно, але день уже хилиться до вечора. Якщо хочу повернутися ще засвітла, то заглянути до будинку вже не встигну. Не цього разу.

Дорогою додому я багато разів занепокоєно обертаюся. Повітка — справжній скарб, навіть якщо сніг і твердий, мої сліди добре видно на ньому. Будь-хто зможе пройти ними. На снігу нічого не приховаєш.

П'ятдесят три

За якихось кілька днів половина снігу розтанула. Чи майже половина. Та все ж достатньо, щоб здогадатися, де проходять вени струмочків, ще схованих під залишками снігу і криги. Якщо вийти на галерею і прислухатися, то можна почути їхнє перешіптування. Подекуди крізь сніг проглядають клаптики землі. Острівці жовтої трави, розчавленої зимою. Якщо дивитися у бік села, помічаєш шматки дороги, яка з'являється там, де припікає сонце.

Вечір. Сидячи один навпроти одного, ми їмо консервовану касуле, тушковане гусяче м'ясо з квасолею, яке Маттіас надібав у свій останній похід до села. Ми занурюємо в нього ложки строго по черзі. Коли закінчили їсти, Маттіас кидає бляшанку у вогонь. Етикетка відразу спалахує, а метал спершу червоніє, а потім повністю чорніє.

Я нічого не сказав про свою знахідку Маттіасу. Зі свого боку, він нічого мені не говорить про свою підготовку, але часто звертається до книжки, яку саме читає — у ній мешканці села посеред джунглів є в'язнями власної самотності впродовж сотні років.

Маттіас задуває свічку, і ми лаштуємося спати. Дивимося на стелю, злегка підсвічену мерехтливими відблисками вогню. За якийсь час Маттіас звертається до мене, кажучи, що залюбки зіграв би партію в шахи. Я попереджаю, що виграю у нього. Ми сміємося. Я додаю, що випив би ще одну пляшку вина. Як там на озері.

Майже нечутним голосом він визнає, що то була одна з найкращих миттєвостей зими.

У каміні попіл врешті бере гору над жаринами. Повна темрява і панування тиші.

Сорок вісім

Я розплющую очі й чую, як зачиняються двері. Надворі видно, але сонце ще не зійшло. Вогонь розведено і кава готова. Я йду до вікна з ковдрою на плечах. Маттіас спускається схилом.

Якийсь дзвіночок лунає всередині. Чому він іде до села о такій годині? Мене огортає тривога. Помічаю записку на столику біля ліжка. Навіть не читаючи її, я одягаюсь і поспішаю надвір. Почувши мій крик позаду, Маттіас зупиняється й обертається. Я наближаюся до нього, накульгуючи, задиханий.

Що сталося?

Куди ти йдеш?

До села, а що таке?

Поки ще забагато снігу, — кидаю я.

Маттіас зітхає й уважно дивиться на мене. Наче все йде не так, як він гадав.

Поглянь на мене, поглянь довкола, — відповідає розлючено Маттіас, — я старий, я чекав усю зиму, і ось приходить весна. Я не хочу більше чекати. Я вже чекав надто довго. Дороги проїзні, сніг тане на очах. Глянь, на вулицях села уже видно асфальт.

Забагато снігу, кажу тобі, ти не проїдеш.

У мене є авто, пальне, шини з ланцюгами і харчі. Навіть револьвера маю.

Не про це мова. Зачекай ще кілька днів. Поки трохи більше розтане.

Це я тану, я більше не можу. Я виходив тебе, тепер усе гаразд, тож дай мені поїхати. Я маю їхати до своєї дружини, можеш ти це зрозуміти? Я повинен знайти її.

Я наближаюсь до нього, щоб спробувати переконати. Маттіас відступає на крок.

Зачекай, дозволь хоча б провести тебе до села.

Ні, — волає він, — ти зараз зробиш півоберта і даси мені спокій.

Я підходжу ближче.

Забагато снігу, — кажу знову, — дорога в горах має бути ще заблокована, тобі не вдасться навіть дістатися села на узбережжі.

Тієї миті, коли я хотів покласти рук на його плече, він відштовхує мене і дістає револьвер.

Я завмираю. Рука у нього труситься.

Над нами по небу з криком пролітає гусячий клин.

Ти розвернешся. І даси мені піти.

Він відходить, обережно задкуючи, не зводячи з мене зброї. Сонце сходить. Гуси пролетіли. Їх іще чутно, але вже не видно. Маттіас

розвертається і зникає, йдучи схилом, який спускається до села. Я знаю, що він би не вистрілив, але не наважуюся більше наполягати.

Сорок шість

По поверненні додому я якийсь час не знаю, де приткнутися. Гепаюся на диван і заплющую очі, але сон не йде. У кімнаті стоїть запах зіпсованої риби. Від вологості останні шматки копченої риби почали псуватися. Я поспішаю викинути її надвір. Вийшовши надвір, обходжу будинок, шукаючи, чим би зайнятися. Зупиняюся перед жалюгідними рештками веранди, які проступають дедалі більше, бо сніг тане. Мені здається, що час від часу я чую вдалині автомобільний двигун, там, внизу.

Я прокладаю собі шлях поміж уламками і заледенілим снігом. Мені не вдається дістатися до ляди погребу, та все ж, підіймаючи уламки дошок і покрівельного заліза, знаходжу кілька зім'ятих консервних бляшанок, розірваний пакет пасти і кілька відсирілих пакетиків розчинного супу. Усе в такому жалюгідному стані, що навіть не знаю, чи буде воно на щось придатне.

Використовуючи дошку як важіль, мені вдається підняти край даху, що обвалився. Обережно заповзаю на череві в щілину, яку сам тільки-но зробив. Почуваюся, як у гроті, у підземеллі, яке захистив від снігу. Поволі просуваюся, знаходжу навпомацки свою рогатку, а трохи далі — зорову трубу. Підводячись, посковзуюся на вологому папері. Це топографічна карта, яку дав мені Жозеф. Беру її, знову стаю навколішки, виповзаю з руїн і повертаюся до вітальні.

Карта сушиться біля вогню. Вода її трохи пошкодила, та патьоки нічого не розмили. Я за допомогою вказівного пальця неодноразово проходив шлях, що веде до мисливської заїмки моїх дядьків.

Вогонь пригасає. Коли підкидаю кілька дошок, полум'я знову освітлює вітальню, і я довго розглядаю знахідки, що викладені переді мною, немов яка святиня, а також купу дерева, консерви. Нарешті беру залишену Маттіасом записку. Три рядки, написані чорним чорнилом.

Ми пережили зиму. Я ніколи її не забуду. Тепер настав час іти. Прийдешнє не може більше чекати, ти ж знаєш. Прощавай.

Я кладу папірця до кишені й раптово почуваюся самотнім. Маттіас таки має рацію. Зима добігає кінця. Тут робити більше нічого.

Тридцять дев'ять

Вночі мені не спиться. Думаю про Маттіаса, що прямує до міста, зі своїми запасами й револьвером. Думаю про Жозефа і Марію, які щасливі десь далеко від села. Про своїх дядьків і тіток, які спостерігають за повинню на річці, граючи в карти. Думаю про квод, який чекає на мене в повітці.

Я підводжуся, щойно помічаю, що за вікном починає розвиднятися. Кладу свою зорову трубу, рогатку, карту Жозефа й рештки провізії до кишень пальта й виходжу, щільно зачиняючи за собою двері.

Прийдешнє не може більше чекати. Це правда. Настала моя черга йти звідси.

Надворі небо сіре й гладеньке. Наче накинуто на доквілля ковдра. Сніг важкий і липучий. За кожним кроком доводиться оббивати палицями снігоступи, щоб рухатися вперед.

Підходжу до будинку на березі озера. Жодних нових слідів. Я поки що єдиний, хто знає таємниці цього місця. Одним зі снігоступів відкидаю сніг і кригу перед дверима повітки. На клямці висить замок, але не замкнений. Відчиняю двері, квод на місці, під брезентом.

Перевіряю безладно скидані у повітці речі й інструменти, збираю все необхідне в коробку, яку закріплюю спереду на кводі. Спальний мішок, пальто, складаний ніж, шматок мотузки, брезент. Усього потроху. Поки риюся у тому всьому, знаходжу стару пачку сигарет. В ній залишилося ще шість штук. Насамкінець, закріплюю на багажнику бідони з пальним і ступаю кілька кроків у напрямку озера з сигаретою в зубах.

Товстий шар води вкриває кригу. Вона от-от скресне. Озеро сіре й одноманітне. Як і небо. Не ясно навіть, де закінчується берег і починається озеро.

Проходжу трішки вперед і запалюю сигарету.

Гори оточують озеро і змикаються одна з одною. Примружуючись, помічаю стежку, яка йде вгору. Білий слід на білому тлі. По ній і маю їхати, здається мені. Наприкінці зими в лісі ще багато снігу. Якщо навіть застрягну, то зможу скористатися лебідкою квода, щоб себе витягти. Ці машини створені для того, щоб пройти скрізь.

Сигарета добра, і я допалюю її аж до фільтра. Кидаю бичок у напрямку озера і розвертаюся, щоб повернутися до повітки. Та щойно

я ворухнувся, сніг під ногами провалюється, і я занурююсь у воду аж по стегна. Чоботи й одяг промокають умить. Я намагаюся вибратися з води, але не маю за що вхопитися, а крига ламається, коли на неї спираюся. Врешті мені вдається вибратися на сніг і простягтися на повен зріст. Та коли починаю повзти, поверхня озера знову провалюється, і я пірнаю в крижану воду. Коли насилу дістаюся берега, то увесь задубів. Насилу підводжуся. Одяг важить тону, а рухи мої непевні, нескоординовані, і я маю зосередитися, щоб переставляти одну ногу за іншою. Зупиняюся біля повітки. Я увесь тремчу, зуби клацають і таке враження, що ще один вдих, і я знепритомнію. Мені потрібна одежа. Суха одежа. Тут. Тепер.

Я поспішаю до будинку. Серце б'ється, аж вискакує, але таке відчуття, що воно не в змозі качати кров до моїх кінцівок. Я б'юся об двері. Зачинені на ключ. Вікна першого поверху забиті зсередини. А до вікон другого поверху не дістатися. Холод поволі охоплює мене. Уже не можу розкрити і стиснути кулаки.

Уважно дивлюся на двері і намагаюся глибоко вдихнути. Удар плечем. Удар тазом. Удар стегном. Удар ступнею. Одвірки тріскають, і двері нарешті піддаються. Я падаю досередини навзнік і, звиваючись на підлозі, відразу стягую одяг. Шрами на моїх ногах темно-синього кольору. Трусячись, підіймаюся на другий поверх, відкриваю шухляду першого-ліпшого комода і натягую на себе все, що можу. Труси, комбінації, штани, шерстяні светри, — усе на мене трохи затісне, та це не страшно. Я довго сиджу на краю ліжка, розтираючи собі ноги.

Поки мої кінцівки зігриваються, я оглядаю кімнату, в якій знаходжуся. Заглядаю до гардероб з надією знайти пару чобіт. Відчиняю двері, й мені стає моторошно. Під скинутою на підлогу білизною — принишкла тінь. Вона не рухається. Я схиляюся до неї. То жінка. Худа літня пані. З яскраво-білим волоссям, прозорою шкірою і широко розплющеними очима. Мені паморочиться в голові, я виходжу з кімнати і спускаюся сходами, намагаючись не занадто шуміти, неначе потривоживши спокій надто втомленої людини.

На кухні усе бездоганно. Підлога чиста, посуд складено по шафках, а олійна лампа красується посеред столу. Домашня консервація дбайливо виставлена у шафі поряд із кількома корзинками часнику, цибулі й картоплі. Удавану гармонію кімнати порушують лише холод і засохлі рослини на підвіконні.

На якусь мить я замислююся, чому не навідався сюди раніше. У нас із Маттіасом було б що їсти, а пані, можливо, була б не самотня.

Біля входу знаходжу картату куртку і гумові чоботи. Згодиться. Беру трохи їжі з того, що потрапило під руку, збираю свою мокру одягу й виходжу, намагаючись якнайкраще зачинити за собою вибиті двері. І поволі, дуже поволі повертаюся власними слідами, розчарований тим, що маю відкласти свій від'їзд на пізніше. Крокуючи, я вже не думаю про своїх дядьків і тіток у їхньому мисливському таборі. А більше про трагедію тієї пані з гардеробу.

Тридцять три

Діставшись додому пополудні, помічаю, що птахи пожирають залишки протухлої риби. Зупиняюся на мить, щоб подивитися на них, і йду до вітальні. Я, той, хто думав, що нога його тут більше не буде. Роздмухую, як можу, вогонь, але дров більше не залишилося, а у мене немає сил трощити стіни кухні. Ані йти надвір збирати мокрі вологі гілки.

В кутку вітальні лежать книги, які ми склали туди, коли палили книжкові шафи. Книги, в яких Маттіас знаходив історії для читання. Я нагинаюся і беру кілька томиків, які першими потрапили під руку. Повертаюся до вогнища й без зволікань кидаю одну книжку на жарини, які ще потріскують. Обкладинка майже відразу займається. Кінчики закручуються, а картон вигинається у вогні. Перші сторінки розгортаються. Книжка роздувається, мов акордеон. Пашисть жаром, але книжка дуже швидко перетворюється на оранжево-чорну безформну масу. Наче гарячий пухкий камінець. Тож я кидаю другу книгу, і вогонь жвавішає, доходить до комина, а по кімнаті розливається тепле світло. Я повністю роздягаюся, щоб насолодитися теплом книг, і їм кілька бурячків в оцті, які взяв у пані. Дивлячись на сторінки, що зникають, питаю себе, куди на цей час зміг доїхати Маттіас. Подалі, ніж я, поза усяким сумнівом.

Раптом чую, як скриплять двері. Хтось увійшов до будинку. Рефлекторно обмотую покривало довкола талії й хапаю кочергу. Чути кроки, які наближаються по коридору. Я притискаюся до стіни. Мені здається, що то може бути фантом тієї пані, який прийшов відібрати бурячки. Тінь зупиняється біля дверної рами. Я не рухаюся, обидві

долоні міцно стискають ручку кочерги. Напевне, зломник теж остерігається. Я затамовую подих. І тут у вітальні з'являється Маттіас. Коли він помічає мене в кутку, моє вбрання змушує його брови поповзти вгору. Ми розглядаємо один одного якось мить, а потім він згинається від нападу сильного кашлю.

Я втратив контроль над автівкою, пояснює він, розгублено і панічно водночас. На повороті перед крутим підйомом, за кілька кілометрів від виїзду з села. Я їхав не швидко, але вискочив на узбіччя. Сніг, сніг забрав мою машину. Я нічого не міг вдіяти. Я змушений був повертатися пішки. Тепер усе пропало. Усе пропало.

Я простягаю йому бляшанку з бурячками. Він з'їдає кілька штук. Погляд у нього згаслий.

Я все кинув там, — продовжує він тремтячим голосом, — свої речі, провізію, пальне.

Ти виснажений, — кажу йому, підкидаючи кілька книжок у вогонь, — поспи, тобі треба поспати, завтра побачимо, що можна зробити.

Я боюся, боюся застрягти тут, — схлипує він, витягуючись на дивані.

Тридцять

Сьогодні зранку у вітальні холодно. Маттіас іще спить. Його сиве волосся приклеїлося до чола. Борода брудна, а заплющені очі здаються ніби позападали в очницях.

Ворушачи попіл, щоб добратися до жару, помічаю там клаптики паперу, на яких іще можна прочитати кілька слів, уривки речень. Неначе маттіасове повернення налякало полум'я.

Я виходжу ковтнути свіжого повітря. Падає сніг. Та сніжинки малюсінькі, конфетті яєсь. Думаючи про маттіасову впертість і його негаразди, спостерігаю за птахами, які клюють залишки риби. Деякі підходять і відходять, а деякі управляються з одним цілим шматком, але всі вони стривожені, насторожені. Коли я підводжуся, щоб піти по рогатку, вони розлітаються врозтіч. А коли повертаюся на галерею, вони впродовж кількох хвилин теж одна по одній повертаються.

Невпевнений, запитую себе, що може бути доброго в тому, щоб дожити до маттіасового віку. Розділити усе життя з єдиною жінкою.

Боятися більше не побачити її. Бути приреченим на самотню смерть. Як та пані в будинку на березі озера.

З задуми мене виводить туркотіння. Повертаю голову й помічаю кількох більш вгодованих птахів, що примостилися на електричних дротах. Один з них злітає, минає будинок і всідається на сніг за пару кроків від галереї. Він оглядає все довкола своїми круглими нерухомими очима, а потім, хитаючи головою, підбирається до риби. Я поволі підіймаю зброю, натягую гуму і цілюся. Стріляю. Кулька пролітає над птахом і тихо пірнає в сніг. Птах підводить голову, але не рухається. Трохи чекаю і стріляю знову. Цього разу він падає на спину. Коли підходжу, щоб підібрати, його крила ще тріпочуть, підкоряючись нервовим імпульсам. Повертаюся на місце й очікую, поки інший птах такого ж розміру сяде переді мною. Його теж вестиме поклик шлунку і весняне світло.

Тридцять

Маттіас прокидається, коли я вже готую їсти. Здається, йому краще. Сон повернув йому його апломб. Відпиваючи трішки кип'ятку, він бере єдину книжку, яку носив із собою в кишені пальта.

Це цінна книжка, — пояснює він, — я тобі вже переказував кілька уривків.

Кажу собі, що він правильно зробив, тримаючи її при собі, бо інакше я міг би кинути її у вогонь разом із іншими, щоб приготувати їжу.

Слухай, — починає він, кладучи її собі на коліна, — слухай уважно. У одного чоловіка було двоє синів. Якось молодший прийшов до батька і сказав йому, що він іде у світ. «Добре, — відповів батько, — я даю тобі половину моїх статків, бо друга половина буде твоєму братові». Трохи згодом, забравши все йому належне, цей син помандрував у далеку країну і розтринькав в оргіях усе, що мав. Протринькавши усе, став жити у злиднях і змушений був годувати свиней одного великого хазяїна. Щоб утамувати голод, він ладен був їсти навіть корм для тварин, та це було заборонено. Зневірившись, він утікає. Хоч він більше і не вважав себе достойним сином свого батька, однак повернувся туди, де виріс. Коли він, зганьблений і спустошений, підійшов до будинку, батько побачив його й кинувся йому на шию. «Я

не достойний більше називатися твоїм сином», — мовив молодий чоловік. Але батько наказав зарізати жирне теля й приготувати великий банкет на честь дивовижного повернення свого сина. «Нумо їсти і радіти, — примовляв він, — бо мій син був мертвим, і ось повернувся живим, він був загубився, і ось знайшовся». Під час святкування з поля повернувся старший син. Він спитав кількох гостей, що сталося, і довідався, що зарізали жирне теля, щоб відсвяткувати повернення його брата. Побачивши батька, старший син розізлився. «Я стільки років працюю на тебе і не скаржуся, а ти ніколи не дав мені навіть козеняти, щоб я міг повеселитися з друзями. А коли твій молодший син повертається після того, як розтринькав половину твоїх статків, ти ріжеш жирне теля». Батько подивився на свого сина. «Сину мій, ти завжди поряд і все, що в мене є, належить тобі. Але ми маємо святкувати і радіти, тому що твій брат був мертвим, і ось повернувся до життя, він був загубився, і ось знайшовся».

Я запрошую Маттіаса сісти ближче. Він сідає біля вогню, якусь мить розглядає свою тарілку і підводить голову.

Що це?

Святкуємо.

Ми починаємо їсти. М'ясо жорстке. Кожен шматок доводиться довго жувати.

Маттіас бере шматок і піднімає його, щоб привернути увагу.

Воно досить тверде як для м'яса, то що це?

Засмучена голубка.

Ага, — кидає він, повертаючись до купи книг, яку я склав біля каміна.

І ми закінчуємо трапезу, не сказавши більше ні слова.

Двадцять дев'ять

Після їди я пропоную Маттіасу одягнутися і йти зі мною.

Він не реагує.

Я наполягаю.

Ходи, мені потрібна твоя допомога. Візьми все, що потрібно, ми сюди не повернемося.

Маттіас підводиться, і ми прямуємо до будинку на березі озера. Коли підходимо до повітки, я прошу Маттіаса зачекати. Він

залишається знадвору, не рухаючись, поки я йду за лопатами.

Потім ідемо до узлісся, і я починаю копати яму в снігу біля підніжжя дерева. Спочатку Маттіас дивиться, як я рию, а потім береться за лопату й сам. Коли дориваємося до землі, намагаємося копати далі, але земля мерзла.

Гаразд, — кажу я, роблячи Маттіасу знака йти за мною.

Кидаємо лопати і йдемо до будинку. Коли проходимо повз кухню, щоб дістатися сходів, Маттіас помічає порядок, який там панує.

Усе таке чисте, — бурмоче він, здивований, — і все на своїх місцях.

Ми на другому поверсі і входимо до кімнати пані.

Підійшовши до гардероба, Маттіас здригається. Він сам схожий на привида.

Ти візьмеш за ноги, а я за руки.

Добре, — каже він після того, як закриває їй очі, — ходімо.

Холод на диво добре зберіг труп пані. Вона холодна і тверда, мов камінь. Нам не вдається розігнути їй кінцівки. Щоб нести, маємо загорнути її в тканину. Вона така тверда і така легка, що, здається, нічого не важить. Ми несемо її аж до узлісся майже без зусиль, і обережно кладемо у викопану нами яму.

Це могла б бути моя дружина, — кидає Маттіас, дивлячись на силует у позі ембріона.

Потім ми беремося за лопати і вкриваємо тіло товстим шаром снігу.

Маттіас іде до будинку й повертається з олійною лампою, яка стояла на кухонному столі. Запалює її і встановлює, мов лампадку, біля підніжжя дерева.

Ходімо, — кажу знову до нього, — ще не все.

Зачекай, — шепоче він, дивлячись на полум'я, яке мерехтить у колбі.

Потім хреститься, цілує сніговий горбик і слідує за мною.

Двадцять вісім

Ми стоїмо перед повіткою. Поки я відчиняю двері, Маттіас помічає мої сліди, які ведуть до озера і зникають у воді.

О, ти зумів вибратися, — зауважує він.

Ага, вода крижана.

Ми входимо до невеликої будівлі. Квод на місці, навантажений і готовий до від'їзду. Я знімаю скриньку, яку закріпив спереду, і запрошую Маттіаса сісти за кермо. Він відразу відмовляється, кажучи, що ніколи не керував такою технікою, та я наполягаю, і він врешті погоджується.

На ньому ти проїдеш скрізь.

Він запитально дивиться на мене.

На ньому ти зможеш виїхати із села без проблем. Тобі потрібно лише забрати свої речі з машини.

В його очах з'являється проблиск надії.

І побачиш, цей агрегат майже не їсть пального. Ти зможеш запросто дістатися до міста з тим паливом, що в тебе є.

Маттіас дивиться на мене з вдячністю, від якої стає ніяково.

Дякую, тисячу раз дякую.

Ти будеш уважним на дорозі, еге ж? Не жени швидко, але й не затримуйся подовгу на одному місці. Особливо уникай дорожніх завалів.

Усе буде добре, — запевняє він, показуючи револьвера на поясі.

Я показую йому шнур стартера. Маттіас смикає за нього, і з восьмої чи десятої спроби двигун починає дирчати. Перекрикуючи його, пояснюю Маттіасу, як працюють зчеплення, лебідка, гальма.

За кілька хвилин він пригортає мене до своїх грудей, цілує в лоба і рушає, залишаючи за собою глибокі борозни. Я махаю йому услід рукою, але думаю, він мене не бачить.

Теплий вітер віє над лісом. Сонце припікає. Всюди дзюрчать струмки, і сніг скидається на великі кристали солі, які найжачилися сосновими голками, мертвим гіллям і листям.

Перш ніж остаточно зникнути з очей, Маттіас обертається, швидко махає рукою в повітрі і нервово хапається за кермо. Немов осідлав дикого скакуна.

Я важко сідаю у сніг. Відчуваю радість і неспокій водночас. За Маттіаса і за себе.

7. Сонце

Серце твоє стиснеться в грудях. Куди би ти не глянув, мене вже не знайдеш. Тільки побачиш кілька пір'їн, що кружляють у сонячних променях. Тоді, і тільки тоді, ти станеш вільним, ти зможеш продовжити свій шлях, не відволікаючись на мене.

Одинадцять

Молодий місяць. Ніч, зорі пронизують темряву із запаморочливою точністю. Час від часу крайнебо запалює зеленкувате північне сяйво.

Іноді небо захмарюється, і вдалині чути грім. Немов сама весна намагається докричатися. Коли придивитися до дерев, то можна помітити наповнені соками бруньки, які вже готові луснути.

З ногою все гаразд. Я так і накульгую, але вона не болить. Тепер, спираючись на лижні палки, я можу ходити скільки заманеться. Марія була би задоволена, якби побачила мене таким.

Відколи поїхав Маттіас, я ночую то тут, то там по закинутих сільських будинках. Харчуюся тим, що захопив від пані, а ще тим, що неочікувано знаходжу.

Тепер, коли залишилося всього кілька брудних і обледенілих кучугур снігу, скрізь помітною зимову руйнацію. Скрізь покинуті автомобілі — на вулицях, на подвір'ях, біля поля. Розвалені будівлі, зігнуті вуличні ліхтарі й вивернуті з землі дерева.

Село годі впізнати. Воно майже безлюдне. Залишилося кілька невеликих груп, які переходять з місця на місце у пошуках пального і харчів. Зграї худих недовірливих койотів.

Одного ранку я зустрічаю Йонаса.

Гарна погода, — кидає він, розмахуючи руками, — тепло, ведмеді, ведмеді от-от вийдуть із барлогів. Ти бачив? Ти бачив рівень і колір води у річці? Там довжелезні дерева, майже як дзвіниця завдовжки, і їх змила течія. Деякі навіть застрягли під мостом. А ще, якщо про мене, то я не знаю, що, що робити зі своїми коровами. Знаю, що дехто хоче їх забити, забити не сьогодні-завтра, я знаю, усі голодні, усі тепер постійно голодні. Тож я їх відв'язав, щоб вони могли врятуватися, щоб могли втекти. Вони вийшли з корівника, але не відійшли так уже й

далеко. Я намагався, намагався їх налякати. Але на них це не подіяло. Вони не хочуть нікуди йти. А поки, якщо побачиш Маттіаса, скажи, скажи йому, що я готовий їхати здавати свої пляшки. У мене їх багато, зможу заробити багато, багато копійчин.

Йонас уважно дивиться на мене, засовує руку під своє бірюзове пальто і виймає шматок пеммікана.

Тримай, побачиш, трохи зачерствів, але дуже смачний. Побачиш.

І йде, перед тим порадивши мені сховатися, бо буде дощ.

І справді, дощ пішов невдовзі після зустрічі з ним. Я користуюся нагодою, щоб перевірити маршрут по карті. Припускаю, мені знадобиться днів із п'ятнадцять, беручи до уваги мою ногу. Якщо все пройде добре. Востаннє я перевіряю те, що беру з собою, рахую харчі і пакую рюкзак. А потім засинаю, думаючи про сюрприз, який чекає на моїх дядьків і тіток, коли я прийду до них у мисливський табір.

Сім

Дощ перестав уночі. Ранок тільки-тільки зажеврив на горизонті.

Я швидко йду селом. Коли підходжу до гаража, на мить зупиняюся. Я так ще й не побував у ньому. Таке відчуття, що якщо відчиню двері, то побачу свого батька, який лежить під машиною. Я оглядаюся довкола і, не наважившись зайти, прямую далі.

Нагорі зупиняюся біля будинку, я якому ми з Маттіасом провели зиму. Ноги йдуть добре, та рюкзак заважкий, я маю перевести подих. Веранда нагадує поле бою. А далі, на прогалині, повалена снігова лінійка.

Біля моїх ніг земля немов губка, а паростки папороті живляться мертвою осінньою травою. Я підводжу голову. Переді мною великі ялини, прямі і чорні. Вони позначають кінець села, і початок лісу.